

Bijlage Jaarstukken 2017

Inhoudsopgave

1.	Projectbladen 6 Grote Projecten	5
2.	Overzicht taakvelden	67
3.	Toelichting op de Staat van Reserves	74
4.	Overheveling investeringskredieten	76
5.	Vereenvoudigde staat van gewaarborgde geldleningen	77
6.	Overzicht EMU-saldo	78
7.	Aanbevelingen rekenkamercommissie	79
8.	Bestuurskosten	80
9.	Interbestuurlijk toezicht (IBT)	81
10.	Beleidsindicatoren	89

Bijlage 1: Projectbladen 6 Grote Projecten

Op de volgende pagina's zijn rapportages met betrekking tot de 6 grote projecten opgenomen.

De 6 grote projecten zijn:

1. Gezondheidspark
2. Westelijke Dordtse Oever
3. Stadswerven
4. Leerpark
5. Dordt West
6. Nieuwe Dordtse Biesbosch

De raad heeft meerdere keren de wens geuit om ook de projecten Amstelwijck (woonvisie) en Spuiboulevard aan de grote projecten te willen toevoegen. Omdat deze projecten zich echter nog in de initiatiefase bevinden, worden deze nu nog niet als groot project aangemerkt. Wanneer de raad de kaders, uitgangspunten en budgetten voor de volgende fase beschikbaar heeft gesteld, zullen we door toevoeging van nieuwe projectbladen twee maal per jaar rapporteren over de voortgang van deze projecten.

1. Organisatie

Onder deze kop worden de hoofdrolspelers vermeld; wie is portefeuillehouder, wie is de ambtelijk opdrachtgever en met welke collega wethouders is afstemming noodzakelijk.

2. Het project

Hier staat de ruimtelijke en inhoudelijke scope van het project vermeld en wordt beschreven wat de voornaamste kaders en uitgangspunten zijn op juridisch- en contractueel gebied maar ook alle relevante, kaderstellende besluitvorming wordt vermeld in de tabel "voorgaande besluitvorming". In deze tabel worden voor de besluiten de dossiernummers vermeld waardoor de relevante documenten eenvoudig in het raadsinformatiesysteem kunnen worden teruggevonden. Ook is er een kleine plankaart van het gebied opgenomen.

3. Wat willen we bereiken

De projectdoelstellingen en de kritische succesfactoren worden benoemd; hoe draagt het project bijvoorbeeld bij aan de aantrekkelijkheid van de binnenstad, versterking van de economie van de stad, de differentiatie in woonmilieus, maatschappelijke voorzieningen of invulling van landschappen en water en wat zijn de daarbij vooraf geformuleerde doelstellingen.

4. Hoe willen we dat bereiken

Een beschrijving hoe invulling wordt gegeven aan de projectdoelstellingen en kritische succesfactoren. Er wordt aangegeven op basis van het projectplan wat de stand van zaken is met betrekking tot de voorgenomen programmering van bijvoorbeeld woningen, kantoren, detailhandel, parkeren en voorzieningen.

5. Wat hebben we gedaan?

Projecten bestaan uit verschillende fasen; initiatief, ontwerp, voorbereiding en uitvoering. In dit gedeelte wordt in grote lijnen aangegeven welke werkzaamheden in de verschillende fasen hebben plaatsgevonden en hoe lang daar over is gedaan. Tevens wordt getracht om deze fasering te koppelen aan geld. Hoeveel is er tot op heden aan dit project in de verschillende fasen uitgegeven en welke producten heeft dat opgeleverd.

6. Wat gaan we nog doen?

Hier wordt schematisch weergegeven hoeveel tijd er nog nodig is om de verschillende projectfasen te doorlopen, welke producten er in die fasen worden opgeleverd in welke bedragen daarvoor geraamd zijn. Dit totaal benodigd bedrag wordt afgezet tegen het totaal beschikbare budget en het bedrag dat inmiddels al is uitgegeven. Hieruit blijkt of het gereserveerde bedrag toereikend is.

7. Financiën

Er is een grafiek opgenomen waarin in taartvorm de samenstelling van de financiële middelen is weergegeven. Daarnaast wordt, indien van toepassing, in tabelvorm een samenvatting van de grondexploitatie gegeven met betrekking tot de kosten, opbrengsten, saldo en eventueel getroffen voorziening voor het project. Onder het kopje financiën is ook weergegeven wat de eventuele mutatie in het financiële eindresultaat (Netto Contante Waarde) is ten opzichte van de eerdere rapportage en is in een grafiek het verloop van de cashflow weergegeven.

8. Risico's

Sinds 2009 is het risico-informatiesysteem van het Nederlands Adviesbureau voor Risicomanagement (Naris) bij de gemeente Dordrecht in gebruik. Dit systeem biedt de organisatie een handvat om op continue en systematische wijze de organisatie op risico's te analyseren, met als uiteindelijk doel een balans te vinden

tussen risico's nemen en risico's beheersen. Financiële risico's van grote projecten zijn opgenomen in Naris voor zover deze geen onderdeel zijn van de gereserveerde projectmiddelen (als post onvoorzien). De risico's krijgen op basis van 'kans maal effect' een rode, oranje of groene codering. Indien een zuivere berekening niet mogelijk is gebeurt dit op basis van inschatting (bijvoorbeeld afbreukrisico's). Aan de raad worden de grootste en voornaamste risico's met beheersmaatregelen toegelicht waarbij de output uit het hiervoor genoemde systeem als basis dient. Deze risico's worden vermeld voor zover deze (openbare) informatie niet schadelijk is voor de positie van de gemeente. Bij "schadelijk" moet bijvoorbeeld gedacht worden aan gevallen waar sprake is van mogelijke (schade)claims of onderhandelingen met marktpartijen.

9. Actuele ontwikkelingen in het project

Hier is plaats om tekstueel de actualiteit toe te lichten. Hierin kunnen eventuele kansen en bedreigingen vermeld worden, successen worden gevierd of tegenvallende resultaten worden gemeld en kan voorgesorteerd worden op eventueel toekomstige besluitvorming en trends die zich voor doen.

10. Communicatie

Communicatie is een belangrijk instrument om realisatie van projectdoelstellingen mogelijk te maken. Hoe wordt gecommuniceerd met belanghebbenden en welke instrumenten worden daarvoor ingezet. Er valt te denken aan bewonersavonden, persberichten, advertenties, internetpagina's maar ook inzet van "nieuwe media" zoals facebook en twitter.

1. Gezondheidspark

Datum rapportage	Maart 2018
Datum vorige rapportage	September 2017

1.1. Organisatie

1.1.1. Interne betrokkenen

Functie	Naam
Portefeuillehouder	P.H. Sleeking
Collegiale afstemming B&W	J. Mos en H. v.d. Linden
Ambtelijk opdrachtgever	B. Huizing

1.2. Het project

1.2.1. Scope

Bij het Gezondheidspark (GZP) is aanvankelijk ingezet, met een samenwerkingsverband tussen gemeente, het Albert Schweitzer ziekenhuis (ASZ) en een marktpartij, op het versterken van de stedelijke structuur op het gebied van sport en zorg, ondersteund door een meer commercieel gericht programma en woningbouw. De zorg- en sportzone zijn gerealiseerd, de invulling van het commerciële programma is om meerdere redenen achtergebleven en heeft zich beperkt tot de realisatie van één van de beoogde drie woontorens aan de Overkampzone.

Ontwikkeling van de Middenzone ligt al geruime tijd stil, inmiddels is het macro economisch perspectief meer positief ingekleurd en krijgt de ambitie van Dordrecht en de Drechtsteden, zoals verwoord in de groeistrategie voor de Drechtsteden, steeds meer gestalte. In het bijzonder voor het onderdeel wonen is een forse taakstelling van meer dan 10.000 woningen opgenomen. Deze taakstelling zal verspreid over de stad gestalte moeten krijgen; het Gezondheidspark kan hierin een wezenlijke bijdrage leveren.

In het kader van de voorgenomen ontwikkeling is tevens het voornemen om de verkeersstructuur te optimaliseren, het parkeren adequaat te organiseren, keuze tussen publiek- c.q. privaat gestuurd parkeren te bewerkstelligen en de verblijfskwaliteit substantieel te verbeteren. Relevante producten die in dit verband op de tafel zullen worden gebracht zijn achtereenvolgens een ruimtelijk functioneel kader, een beeldkwaliteitsplan, het (woon)programma, een grond- en parkeerexploitatie, een gronduitgiftestrategie en een voorontwerp bestemmingsplan. Deze stukken zijn begin 2^e kw. 2018 in concept gereed. Aansluitend kan dan bestuurlijke besluitvorming plaatsvinden. In de tweede helft van 2018 kan vervolgens een marktconsultatie plaatsvinden.

Eveneens is ingezet op een voortvarende realisering van de twee resterende woontorens in de Overkampzone. Door ontwikkelaar AM is besloten om, op basis van het oorspronkelijke bouwplan, eind tweede kwartaal 2018 te starten met de bouw van toren twee. De afspraak is om na verkoop van 80% van toren 2 eveneens te starten met de verkoop van toren 3.

Mede in het kader van ontwikkeling van de Middenzone is bestuurlijk besloten de contractuele relatie met het ASZ te beëindigen. Op dit moment wordt gewerkt aan de formele afwikkeling hiervan. Op basis van een extern deskundigheidsadvies is in dit verband tevens besloten de discussie met betrekking tot een mogelijk kostenverhaal eveneens te beëindigen.

1.2.2. Voornaamste kaders en uitgangspunten

1.2.2.1. Contractuele kaders

Grondposities

De gemeente is eigenaar van alle nog uit te geven gronden binnen het plangebied, behoudens een klein perceel waarop een trafo staat (wordt mogelijk ingepast in programma).

Het project bestaat uit een Sportboulevard, Ziekenhuiszone, Middenzone en Overkampzone. De Sportboulevard en Ziekenhuiszone zijn afgerond.

Overeenkomst(en)

Samenwerkingsovereenkomst inzake Gezondheidspark Dordwijk (SOK oud) d.d. 22 november 2004

Samenwerkingsovereenkomst Gezondheidspark Dordrecht (SOK) d.d. 26 oktober 2005

1.2.2.2. Betrokken private partijen

Samenwerkingsovereenkomst (SOK) Oud

- Stichting Albert Schweitzer Ziekenhuis (ASZ)

Samenwerkingsovereenkomst (SOK)

- Stichting Albert Schweitzer Ziekenhuis
- AM Vastgoed B.V. (AM Vastgoed)

Realisatie overeenkomst (ROK)

- Stichting Albert Schweitzer Ziekenhuis
- AM Wonen B.V. (AM Wonen)

1.2.2.3. Bestemmingsplan en stedenbouwkundig plan.

Soort plan	Datum
Bestemmingsplan	Zal worden geënt op de huidige situatie, in samenhang met de toekomstige kaderstelling.
Stedenbouwkundig programma	Wordt herzien.

1.2.2.4. Voorgaande besluitvorming

Orgaan	Datum	Dossiernummer	Besluit
Raadsbesluit	05-03-2002		Vaststellen van het voorbereidingsbesluit "Kombipark Ziekenhuis"
Raadsbesluit	12-11-2002		Instemmen met het functioneel programma en stedenbouwkundig plan voor het Gezondheidspark Dordwijk
Raadsbesluit	11-05-2004		Instemmen met de realisatie Gezondheidspark Dordwijk en het programma Sportboulevard

Raadsbesluit	26-04-2005		Verklaren van voorbereiding bestemmingsplan
Raadsbesluit	04-10-2005		Wensen en bedenkingen Samenwerkingsovereenkomst Gezondheidspark
Raadsbesluit	19-12-2006	117961	Vaststellen van het stratenbeloop omgeving Gezondheidspark
Raadsbesluit	03-02-2009	118636	Aanpassing masterplan Gezondheidspark
Raadsbesluit	25-06-2013	932326	Richtinggevende besluitvorming in relatie tot inhoud en financiën
Collegebesluit	18-03-2014	1175709	Einde samenwerking met Multi
Raadsbesluit	17-02-2015	1328085	Beëindiging samenwerking met Multi, sluiten van de Grondexploitatie GZP, openen van de grondexploitatie Overkampzone, beschikbaar stellen van een voorbereidingskrediet
Collegebesluit	06-02-2018		- Beëindiging van de contractuele relatie met het ASZ - Aanvraag van een voorbereidingskrediet voor ontwikkeling van de Middenzone

1.3. Wat willen we bereiken?

(Projectdoelstellingen en kritische succesfactoren)

	<u>Economie</u>
Wat:	Het project versterkt de economie en draagt bij aan werkgelegenheid en de kennisinfrastructuur.
Doelstelling:	Tot stand brengen van sport en zorg en (thema gerelateerd) wonen en werken voor wat betreft de Middenzone.
	<u>Differentiatie woonmilieus</u>
Wat:	Het (deel)project zorgt voor gedifferentieerde en aantrekkelijk woonmilieu.
Doelstelling:	De huidige doelstelling is het realiseren van een tweetal woontorens in de Overkampzone (in totaal circa 100 woningen) en (gestapeld) wonen in het hogere segment in de Middenzone.
	<u>Groen/blauwe ruimte</u>
Wat:	Het project versterkt de groene en blauwe ruimte.
Doelstelling:	Oriëntatie op de inhoud en de aard van een (mogelijk) toekomstige ontwikkeling.
	<u>Maatschappelijke voorzieningen</u>
Wat:	Het project zorgt voor voorzieningen die een duidelijke leemte vullen in de stad, met name op het gebied van maatschappelijke voorzieningen.
Doelstelling:	Het in de Middenzone ontwikkelen van een zodanig programma dat de thema's sport en zorg worden versterkt. Hierbij heeft de woonfunctie inmiddels een accent.

1.4. Hoe willen we dat bereiken?

(Projectresultaat op basis van projectplan)

Het Gezondheidspark bestaat uit verschillende zones; de Ziekenhuiszone, Sportzone, Middenzone en de Overkampzone. De eerder vastgestelde grondexploitatie op basis van het Masterplan uit 2008 is afgesloten en er is een nieuwe grondexploitatie voor het Gezondheidspark geopend, namelijk alleen voor de Overkampzone. Bij ontwikkeling van de Middenzone zal hiervoor (opnieuw) een grondexploitatie worden geopend.

<u>KPI's/Projectresultaten</u>	<u>Oorspronkelijke Programmering</u>	<u>Huidige Programmering</u>	<u>Gerealiseerd</u>	<u>Status</u>
Aantal woningen Overkampzone	150	150	50	
Perceel voorziening Amnesty Internationalweg (m²)	2000	2000	0	
	Op schema			
	Mogelijk vertraging			
	Vertraagd t.o.v. vorige planning			

In verband met de ontwikkelingen op de woningmarkt heeft deze planontwikkeling geruime tijd stil gelegen. Inmiddels zijn met ontwikkelaar AM afspraken gemaakt over de realisering van toren 2 en 3. Start bouw van toren twee start eind tweede kwartaal 2018.

Door de gemeente

	<2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Uitgaven
								Gerealiseerd
1. Initiatief								
2. Ontwerp								
3. Voorbereiding								
4. Uitvoering								

	<2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Uitgaven Gerealiseerd
1. Initiatief								
2. Ontwerp								
3. Voorbereiding								
4. Uitvoering								

1.1	Ondertekening SOK; archeologisch onderzoek; sloop tennishal; parkeergarage sportzone; regionaal politiebureau; tunnel Karel Lotsyweg; onderhandelingen marktpartijen en provincie Zuid-Holland-Zuid.		
1.4	Nieuwbouw GGD en ASZ; Nieuwbouw Sportboulevard; oplevering eerste woontoren Overkampweg nieuwbouw hostel.		
1.5	Verbouw/nieuwbouw vm. Amigo's in 2014. Nieuwbouw Coralgebouw (tussen politiebureau en ASZ).		
		Totaal Reservering	Totaal Uitgaven
		4.537.413	3.837.265
Totaal budget nog beschikbaar (restant reservering)			700.148

Door de gemeente Dordrecht

Activiteit	Fase	2018	2019	2020	2021	2022>	Benodigd
							Krediet
Heroriëntatie m.b.t. de Middenzone	Initiatieffase						144.944
Activiteit	Fase	2018	2019	2020	2021	2022>	Benodigd
							Krediet
Marktconsultatie 3e 4e Kw 2018	Initiatieffase						
Planontwikkeling 2019							

Door derden

[illegible]

Kosten	Gerealiseerde kosten (incl. rente en winstneming)	€ 4,5 mln.
	Nog te realiseren kosten	€ 0,4 mln.
	Totale kosten (incl. rente en winstneming)	€ 4,9 mln.
Opbrengsten	Gerealiseerde opbrengsten	€ 2,3 mln.
	Nog te realiseren opbrengsten	€ 4,0 mln.
	Totale opbrengsten	€ 6,3 mln.
Saldo	Boekwaarde per 1-1-2018	€ 2,2 mln.
	Gerealiseerde winstneming	€ 0,7 mln.
	Eindwaarde per 31-12-2020	€ 1,5 mln.
	Netto contante waarde per 1-1-2018	€ 1,4 mln.

Samenvatting exploitatie in voorbereiding Gezondheidspark Middenzone per 1-1-2018

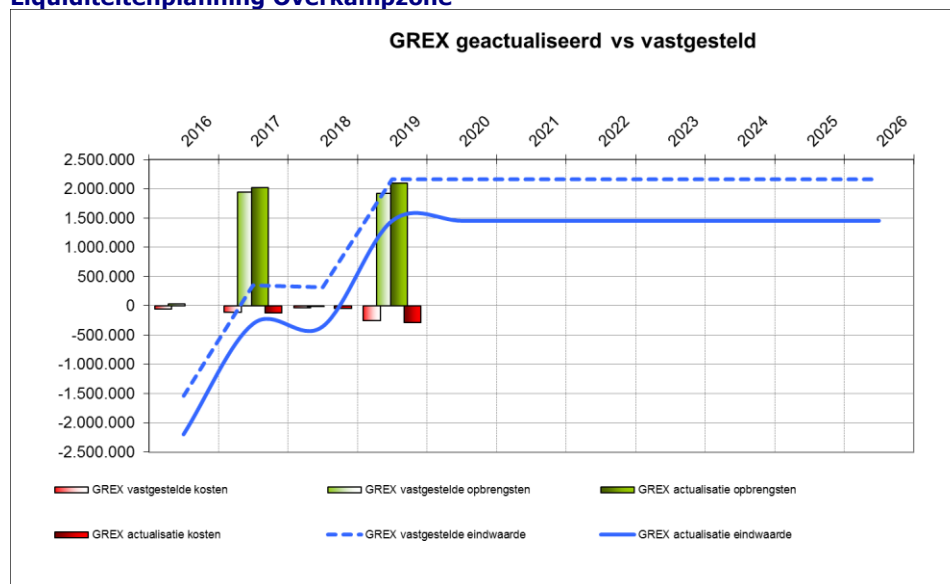
Kosten	Gerealiseerde kosten	€ 0,4 mln.
	Nog te realiseren kosten	€ 0,2 mln.
	Totale kosten	€ 0,6 mln.
Opbrengsten	Gerealiseerde opbrengsten	€ 0 mln.
	Nog te realiseren opbrengsten	€ 0 mln.
	Totale opbrengsten	€ 0 mln.
Saldo	Boekwaarde per 1-1-2018	€ 0 mln.
	Rente-effect	€ 0 mln.
	Eindwaarde per 31-12-2018	€ - 0,6 mln.
	Netto contante waarde per 1-1-2018	€ - 0,6 mln.

Netto Contante Waarde grondexploitatie

Prognose 2017 Overkampzone	Prognose 2018 Overkampzone	Mutatie
2.000.000	1.400.000	600.000

In 2017 is conform BBV richtlijnen voor € 0,7 mln. aan tussentijdse winstgenomen in de grondexploitatie. Hierdoor is het saldo op netto contante waarde per 1-1-18 verlaagd ten opzichte van de prognose 2017.

Liquiditeitenplanning Overkampzone

1.8. Risico's

Omdat het uitgangspunt gehanteerd is dat het geplande programma in de Middenzone niet doorgaat en hiervoor verlies wordt genomen, zijn de risico's ten aanzien van ontwikkeling van de Middenzone komen te vervallen. De resterende risico's hebben betrekking op de ontwikkeling van de Overkampzone.

Risico's/beheersmaatregelen/bijsturing:

1. Vervallen programma Overkampzone.

Beheersmaatregelen:

Sturen op nakoming overeenkomst AM Wonen. Er zijn aanvullende afspraken gemaakt ten aanzien van afname van de gronden.

2: Vertraging gronduitgifte Overkampzone.

Beheersmaatregelen:

Sturen op nakoming overeenkomst AM Wonen. Er zijn aanvullende afspraken gemaakt ten aanzien van afname van de gronden.

3: Afwijking kosten bouwrijp maken en inrichting openbare ruimte.

Beheersmaatregelen:

Bewaken budgetten grondexploitatie. Tijdig actualiseren civieltechnische ramingen.

1.9. Actuele ontwikkelingen in het project

Over het realiseren van de twee nog ontbrekende woontorens in de Overkampzone zijn inmiddels afspraken gemaakt. Start bouw van toren 2 vindt eind 2^e kwartaal 2018 plaats.

Vanwege een verdergaande concentratie in Sliedrecht en Gorinchem is met Yulius overeengekomen de vrijkomende locaties aan te wenden voor woningbouw.

Voor wat betreft de Middenzone wordt ingezet op een actieve woonontwikkeling; 2^e kwartaal 2018 wordt een aantal relevante producten ter besluitvorming aangeboden.

Bestuurlijk is recent besloten om:

- De contractuele relatie met het ASZ te beëindigen;
- Ten behoeve van de verdere ontwikkeling van de Middenzone een voorbereidingskrediet te verlenen.

1.10. Communicatie

Behoudens met direct betrokken partijen vindt op dit moment geen communicatie plaats.

Wel is recent de omgeving geïnformeerd over de toekomstige ontwikkeling rond de locaties van Yulius.

2. Westelijke Dordtse Oever

Datum rapportage	Maart 2018
Datum vorige rapportage	September 2017

2.1. Organisatie

2.1.1. Interne betrokkenen

Functie	Naam
Portefeuillehouder	J. Mos
Collegiale afstemming B&W	P.H. Sleeking en H. van der Linden
Ambtelijk opdrachtgever	J.H.S. Goossensen

2.2. Het project

2.2.1. Scope

Doel Businesscase WDO: een versnelde ontwikkeling en start realisatie (voor 2020) van het bedrijventerrein op de locatie Westelijke Dordtse Oever, overeenkomstig de businesscase WDO. Dit project voorziet in een alternatieve locatie voor het bovenregionale bedrijventerrein, dat oorspronkelijk in de Hoekse Waard gerealiseerd zou worden.

De Businesscase WDO uit 2009, 8 maatregelen:

1. Aanpak verkeersknoop N3/A16 door Rijkswaterstaat.	€ -
2. Ontsluiting DK IV.	€ 15 mln
3. Herstructurering bedrijventerreinen Dordtse Kil I, II en Amstelwijck-West.	€ 13 mln
4. (Her)ontwikkeling Zeehavengebied.	€ 13 mln
5. Westelijke ontsluiting bedrijventerreinen.	€ 4 mln
6. Bodemsanering Zuidwestelijk deel bedrijventerrein Dordtse Kil III.	€ 3 mln
7. Versnelde ontwikkeling bedrijventerrein Dordtse Kil IV.	€ 7 mln
8. Vrachtwagenparkeren.	€ 2 mln

Financieel tekort € 57 mln:

Financieel tekort: € 57 mln Op 20 april 2009 is een bestuurlijke overeenkomst bedrijventerrein "de Westelijke Dordtse Oever" gesloten tussen het Rijk, de provincie Zuid-Holland, het Havenbedrijf Rotterdam (HbR) en de gemeente Dordrecht. Hierin is o.a. vastgelegd hoe elke partij financieel bijdraagt in het financieel tekort:

Dekking:

- Ministerie van EZ	€ 17 mln
- Provincie Z.H.	€ 8 mln
- Havenbedrijf R'dam	€ 10 mln
- Gemeente Dordrecht	€ 22 mln*

**Deze 22 miljoen wordt gedekt uit het positieve resultaat op de grondopbrengsten uit de grondexploitatie Dordtse Kil IV.*

Het programma Westelijke Dordtse Oever (WDO) en de hiervan deel uitmakende projecten heeft tot doel een aantrekkelijk en duurzaam bedrijfengebied te creëren door de interne en externe bereikbaarheid te verbeteren, bestaand terrein te herstructureren en nieuw bedrijventerrein te ontwikkelen.

Totale investering gemeente nog ca. € 87 van de 134 mln.

Belangrijk om daarbij op te merken is dat dit te investeren bedrag **niet heroverweegbaar** is en/of voor andere doelen kan worden ingezet, omdat hiervan:

- Ruim € 82 mln. van het totaal wordt geïnvesteerd in de ontwikkeling van DK IV en de Zuidwesthoek DK III en wordt gefinancierd uit de toekomstige grondopbrengsten; zonder ontwikkeling dus ook geen beschikbare middelen;
- Ca. € 27,5 mln. wordt geïnvesteerd in infrastructuur die randvoorwaardelijk is voor de ontwikkeling van DK IV;
- De overige bedragen benodigd zijn voor de andere maatregelen omdat hier afspraken over zijn gemaakt met de andere partners.

Het betreft een businesscase; alle opbrengsten investeringen zijn communicerende vaten. Op het moment dat er ingegrepen wordt in 1 van de maatregelen zal dat vergaande gevolgen hebben voor andere deelprojecten binnen de WDO en de dekking daarvan.

2.2.2. Voornaamste kaders en uitgangspunten

2.2.2.1. Contractuele kaders

Bestuurlijke overeenkomst WDO d.d. 20 april 2009: deze is gesloten met als doel: het versneld realiseren van het bedrijventerrein op de locatie Westelijke Dordtse Oever (WDO), overeenkomstig het basispakket plus, zodat kan worden voorzien in de behoefte aan havengerelateerde bedrijventerreinen ten behoeve van de Rotterdamse regio, waardoor ook de mainport Rotterdam wordt versterkt.

Basispakket plus: het in de businesscase d.d. 13 november 2008 verwoorde basispakket, aangevuld met de aanleg van de westelijke ontsluiting (geraamd op € 4 mln) en de herstructurering van Dordtse Kil I en II (geraamd op € 13 mln).

Verplichtingen van partijen gezamenlijk: inspanningsverplichting om tot versnelde realisatie van basispakket plus te komen.

Verplichtingen Rijk: inspanningsverplichting om binnen relevante wettelijke kaders zo spoedig en flexibel mogelijk een financiële bijdrage te leveren van € 17 mln. Deze bijdrage heeft de gemeente al in zijn geheel ontvangen.

Verplichtingen Provincie Zuid-Holland: verplichting om binnen relevante wettelijke kaders zo spoedig en flexibel mogelijk een financiële bijdrage te leveren van € 8 mln (ten bate van infrastructurele maatregelen). De Provincie heeft hiervan al € 5,4 mln als voorschot voor gedane investeringen aan de gemeente uitbetaald.

Verplichtingen Havenbedrijf Rotterdam (HbR): inspanningsverplichtingen om circa € 10 mln te investeren in havengeëigende projecten op voorwaarde van voldoende rendement. HbR geeft hier invulling aan door overname van de exploitatie en ontwikkeling van de Zeehaven voor eigen rekening en risico.

Inspanningsverplichtingen gemeente om:

- binnen relevante wettelijke kaders de ontwikkeling en realisatie van het bedrijventerrein Westelijke Dordtse Oever (WDO) voortvarend uit te werken en op de kortst mogelijke termijn een begin te maken met de uitvoering (uiterlijk voor 2020).
- € 22 mln voor rekening en risico van gemeente te nemen.
- voortvarend bestemmingsplanprocedures te doorlopen.

Looptijd

Ingang per ondertekening en aangegaan voor de duur van de ontwikkeling en realisatie van het bedrijventerrein Westelijke Dordtse Oever.

Algemene kenmerken

De overeenkomst betreft een (globale) intentieovereenkomst. Er wordt uitsluitend gesproken over inspanningsverplichtingen op hoofdlijnen, vooral gericht op de financiële bijdragen. Er worden verder geen concrete verplichtingen opgelegd.

Samenwerking zeehaven/Havenbedrijf Rotterdam

Overeenkomsten:

- Intentieverklaring d.d. 21-5-2009.
- Hoofdlijnendocument d.d. 17-12-2010.
- Samenwerkingsovereenkomst d.d. 1-7-2011.
- Samenwerkingsovereenkomst II (SOK II).
- Erfpachtovereenkomst (inclusief Algemene Voorwaarden en Akte van vestiging).
- Overeenkomst Flankerend Sociaal Beleid d.d. 1-7-2011.
- Overeenkomst Nautisch Beheer d.d. 1-7-2011.
- Overeenkomst herstel Prins Willem Alexander-kade (PWA-kade)
- Convenant WDO-samenwerking d.d. febr. 2015 (bijlage 11 SOK II).
- Overeenkomst ter afronding projectfase Havensamenwerking SOK II d.d. 19-1-2016.

De Intentieverklaring, het Hoofdlijnendocument en de Samenwerkingsovereenkomst d.d. 1 juli 2011 kwamen te vervallen toen SOK II werd aangegaan. De Erfpachtovereenkomst, Overeenkomst Nautisch Beheer, Overeenkomst Flankerend Beleid en de Overeenkomst herstel PWA-kade zijn verdere uitwerkingen van SOK II.

Inhoud op hoofdlijnen

Doel SOK II: opnieuw vastleggen van afspraken met betrekking tot de samenwerking en de overdracht van de gronden vastleggen van procesafspraken.

Hoofdlijnen van de samenwerking

- Het Havenbedrijf Rotterdam (HbR) neemt beheer, ontwikkeling en exploitatie van het zeehavengebied (inclusief bedrijventerrein Louter Bloemen) over van gemeente.
- HbR krijgt het gebied in hoofderfpacht (bestaande erfpacht- en huurcontracten worden gerespecteerd).
- Havenmeester neemt nautisch beheer over (ook in Papendrecht en Zwijndrecht en elders in Dordrecht).
- Gemeente blijft bevoegd gezag voor publiekrechtelijke aangelegenheden.

Met de laatste overeenkomst, ter afronding van de projectfase van de Havensamenwerking, is wederzijds vastgesteld dat alle afspraken uit SOK II zijn nagekomen en ingevuld.

Samenwerking Dijkversterking/Waterschap Hollandse Delta

Overeenkomsten:

- Samenwerkingsovereenkomst (SOK).
- Uitvoeringsovereenkomst.
- Planschadeverhaalovereenkomst.
- Koopovereenkomst.
- Overeenkomst(en) rechten van opstal.

Inhoud op hoofdlijnen

Doel SOK: uitvoering van de dijkverbetering, realisatie van de weg en het fietspad en het vastleggen van de afspraken en procedures om dit te bereiken.

Hoofdlijnen van de samenwerking

- verbetering van de dijk langs de Dordtse Kil vanaf Wieldrecht tot aan Willemsdorp.
- verbreden, upgraden en verlengen van de weg op de dijk.
- aanleggen fietspad met voorzieningen.

Het Waterschap Hollandse Delta (WHD) draagt zorg voor de gehele uitvoering van het project, inclusief de gemeentelijke werken (verbreden weg en aanleg fietspad). Het project is conform planning in uitvoering. Grote delen van het dijktracé zijn inmiddels versterkt. Het project wordt in 2018 afgerond en opgeleverd.

Samenwerking Rijkswaterstaat inzake N3/A16 en Ontsluiting DK IV op A16

Overeenkomsten:

- Samenwerkingsovereenkomst Top 6 programma Aansluitingen (2009).
- Financieringsovereenkomst basisaanpak knoop A16/N3 (2014).
- Realiseringsovereenkomst knoop A16/N3 plus ontsluiting DK IV op A16 (2014).

Inhoud op hoofdlijnen

In 2009 hebben bestuurlijke partners in Zuid-Holland afspraken gemaakt omtrent aanpak van zes prioritaire aansluiting/knooppunten op het rijkswegennet, inclusief de financiën. De knoop N3/A16 is een van deze zes. Doel SOK en ROK: uitvoering geven aan het project N3/A16, waarbij Rijkswaterstaat ook de nieuw ontsluiting van DK IV op de A16 in haar project meeneemt. Er zijn financiële en organisatorische afspraken gemaakt.

Hoofdlijnen van de samenwerking

- Uitvoering project knoop A16/N3 door RWS, waarbij RWS op verzoek gemeente de ontsluiting van DK IV op de A16 heeft toegevoegd aan haar project. De gemeente draagt de meerkosten vanuit de WDO.
- Gemeente draagt zorg voor herziening bestemmingsplannen en MER.
- RWS en gemeente werken samen op gebied van communicatie, grondverwervingen, planning en ontwerp.

2.2.2.2. *Betrokken private partijen*

Bestuurlijke overeenkomst:

- Rijk (namens Rijk: EZ).
- Provincie Zuid-Holland (PZH).
- Havenbedrijf Rotterdam (HbR).

Samenwerkingsovereenkomst zeehaven:

- Havenbedrijf Rotterdam.
- Divisie Havenmeester van HbR (als afgeleide van HbR).

Overeenkomst dijkversterking:

- Waterschap Hollandse Delta (WHD).

Rijkswaterstaat; Realiseringsovereenkomst RWS-Gemeente (juni 2014).

2.2.2.3. *Bestemmingsplan, stedenbouwkundig plan et cetera.*

Soort plan	Datum
Nieuw Bestemmingsplan Zeehavens	Juni 2013 vastgesteld in de raad.
Stedenbouwkundig plan DK IV	Juni 2014, vastgesteld in de raad september 2014.
Beeldkwaliteitplan DK IV	Juni 2014, vastgesteld in de raad september 2014.
(kaders) MER en bestemmingsplan DK IV	Juni 2014 Notitie Reikwijdte en detailniveau (in het kader van MER procedure) en eerste aanzet ontwerp bestemmingsplan, vastgesteld in de raad september 2014.
Startnotitie vervolgfase DK I en II	Juni 2014 opgeleverd, vastgesteld in raad september 2014.
Notitie reikwijdte en detailniveau MER DK IV en N3/A16	In september 2014 vrijgegeven voor zienswijzen en eind 2014 getoetst door de Commissie MER. Beantwoording zienswijzen mei 2015 in college vastgesteld. Appellanten en raad hebben de beantwoording aansluitend ontvangen.
Voorontwerp bestemmingsplan en MER voor DKIV en A16/N3	De voorontwerpbestemmingsplannen en de MER voor DKIV en A16/N3 zijn november 2015 door college vrijgegeven voor inspraak. Na bespreking en toelichting in de raad december 2015, is begin 2016 de inspraak- en vooroverlegfase gestart. Het resultaat van deze fase wordt momenteel verwerkt in de ontwerp bestemmingsplannen en MER.
Bestemmingsplan DKIV met verbrede reikwijdte	Naar aanleiding van de voorgaande fase is besloten voor DKIV een bestemmingsplan met verbrede reikwijdte op te stellen, door het op te laten nemen in de 15 ^e tranche van de Crisis- en herstelwet. De raad heeft augustus 2017 besloten hier tegen geen wensen- en bedenkingen te uiten.
Chw bestemmingsplan DKIV en bestemmingsplan rijksweg A16-N3	De ontwerpbestemmingsplannen voor DKIV en A16-N3 zijn in februari en maart 2017 door het college ter visie gelegd. Na verwerking van de zienswijzen zijn beide bestemmingsplannen aan de gemeenteraad aangeboden voor vaststelling. Op 28 juni 2017 heeft de gemeenteraad beide bestemmingsplannen vastgesteld. Op 7 juli 2017 is de beroepstermijn van 6 weken gestart. Er zijn drie beroepen ingediend bij de Raad van State tegen het bestemmingsplan DKIV en één tegen het bestemmingsplan A16-N3. Er is geen voorlopige voorziening gevraagd, waarmee beide plannen in werking zijn getreden maar nog niet onherroepelijk zijn. Op 22 maart 2018 is de zitting bij de Raad van State. De gemeente heeft 23 februari verweerschriften ingediend. De uitspraak wordt 6 tot maximaal 12 weken later verwacht.

2.2.2.4. *Voorgaande besluitvorming*

Orgaan	Datum	Dossiernummer	Besluit
Raad	30-11-2010	516601	Herlabelen reserve economische structuurversterking naar reserve WDO en beschikbaar stellen van een voorbereidingskrediet van 750.000
Raad	30-08-2011	649671	Beschikbaar stellen voorbereidingskrediet DK IV van 1.850.000
College	25-09-2012	932813	Aangaan SOKII + krediet, waaronder voor uitvoering sanering
Raad	05-12-2012	932813	Aangaan SOKII + krediet, waaronder voor uitvoering sanering
Raad	26-02-2013	1008253	RIB realisatie WDO-pakket en inzet onderhandelingen

Raad	03-06-2013	1078051	Infrastructuur en DK IV: Extra kosten knooppunt A16/N3
Raad	25-06-2013	1078051	Infrastructuur en DK IV
Raad	23-09-2014	1324138	Beslispunten inzake WDO 1. instemmen VO hoofdinfrastructuur en voorbereidingskrediet 2. geen wensen en bedenkingen op ROK RWS 3. mbt DK IV, instemmen met Stedenbouwkundig plan, vaststellen GREX, instemmen start MER en verwerving resterende gronden 4. vaststellen startnotitie Kwaliteitsimpuls DK I, II en Amstelveen-West fase incl. krediet 5. mbt ontwikkelstrategie WDO, vaststellen organisatorische en programmatische kaders WDO, verstrekken krediet inrichten programmamanagement 6. geheimhouding bekrachtigen GREX en financiën
College	19-05-2015	1425501	Instemmen met beantwoording zienswijzen op Notitie reikwijdte en detailniveau MER DK IV en N3/A16. Raad informeren over de beantwoording door middel van een RIB.
College	10-11-2015	1597147	1. instemmen met de voorontwerpbestemmingsplannen DKIV en A16/N3, inclusief de ontwerp MER, en deze vrij te geven voor inspraak. 2. de raad te informeren over de voortgang van het programma Westelijke Dordtse Oever, de voorontwerpbestemmingsplannen en het ontwerp van het milieueffectrapport (RIB, besproken in de raad op 17-11-2015 en 15-12-2015).
Raad	10-01-2016	1608381	1. Geen wensen en bedenkingen te uiten inzake overeenkomst met HBR ter afronding projectfase Havensamenwerking. 2. het project Havensamenwerking af te sluiten en het restantkrediet ad € 1,8 miljoen in de reserve SI-WDO beschikbaar te houden voor de overige WDO maatregelen.
Raad	28-06-2016	1654990	Raadsinformatiebrief inzake Programma Duurzaamheid WDO 1. De raad heeft het stuk voor kennisgeving aangenomen.
Raad	28-06-2016	1732888	Raadsinformatiebrief Energie-infrastructuur Dordtse Kil IV 1. De raad heeft het stuk voor kennisgeving aangenomen
Raad	18-08-2016	1742273	Verstrekken van krediet voor het programma Westelijke Dordtse Oever. Het college heeft de raad 28 juni 2016 voorgesteld: 1. een krediet beschikbaar te stellen van € 1.700.000,- voor het programma Westelijke Dordtse Oever; 2. dit krediet te dekken uit de hiervoor bestemde reserve strategische investeringen WDO, SI-E01; 3. als gevolg van beslispunten 1. en 2. de begroting te wijzigen conform bijgevoegde begrotingswijziging met nummer 216018. 4. Raad heeft op 18 aug ingestemd met het kredietvoorstel
Raad	14-02-2017	1876055	WENSEN EN BEDENKINGEN inzake verzoek opname bestemmingsplan Dordtse Kil IV in 15 ^e tranche Crisis- en herstelwet. Het college heeft de raad 5 juli 2016 voorgesteld: 1. geen wensen en bedenkingen kenbaar te maken ten aanzien van het voornemen van het college om de minister van Infrastructuur en Milieu te verzoeken het bestemmingsplan "Dordtse Kil IV" op te nemen in de 15 ^e tranche van de Crisis- en herstelwet.
Raad	14-02-2017	1876055	RIB Ontwerp Chw bestemmingsplan DKIV, ontwerp bestemmingsplan Rijksweg A16/N3 en ontwerp MER
Raad	28-06-2017	1946374	Vaststellen bestemmingsplannen Chw Dordtse Kil IV en rijksweg A16-N3
Raad	26-09-2017	2014653	Vaststellen bijgestelde grondexploitatie Dordtse Kil IV en verlenen krediet €2 miljoen eerste betaling RWS A16-N3.

2.3. Wat willen we bereiken?

(Projectdoelstellingen en kritische succesfactoren)

	Economie
Wat:	Het project versterkt de economie (verbreding en accent op maritiem cluster) en draagt bij aan werkgelegenheid.
Doelstelling:	Het project op de Westelijke Dordtse Oever (WDO) heeft tot doel een aantrekkelijk en duurzaam regionaal en bovenregionaal georiënteerd bedrijvengebied te creëren door de interne en externe bereikbaarheid te verbeteren, bestaand terrein te herstructureren en nieuw bedrijventerrein te ontwikkelen. Dit project voorziet in een alternatieve locatie voor het bovenregionale bedrijventerrein, dat oorspronkelijk in de Hoekse Waard gerealiseerd zou worden.
	Groen/blauwe ruimte
Wat:	Het project versterkt de groene en blauwe ruimte (landschappen en water).
Doelstelling:	Het tot stand brengen van een bedrijventerrein in een landschappelijke context met een hoge verblijfskwaliteit en voorzien van een sterk duurzaamheidsprofiel.

2.4. Hoe willen we dat bereiken?

(Projectresultaat op basis van projectplan)

Het uitvoeren van het WDO-maatregelenpakket bestaande uit acht deelprojecten:

1. Aanpak verkeersknoop N3/A16 door Rijkswaterstaat: het verbeteren van de doorstroming en verkeersafwikkeling van het knooppunt N3/A16 door een transformatie tot een kwart klaverblad met enkele bypasses, inclusief een parallelrijbaan aan de westzijde van de A16.
2. Ontsluiting DK IV: op de nieuwe parallelrijbaan van de A16 wordt ter hoogte van DK IV een op- en afrit aangesloten die aan de zuidzijde van DK IV aantakt. Direct ten noorden van de Moerdijkbrug wordt een nieuwe op- en afrit gemaakt die via het bestaande Beerpolder viaduct en de Rijksstraatweg DK IV vanuit de zuidzijde gaat verbinden met de oostelijke rijbaan A16. Hierdoor ontstaat de benodigde directe ontsluiting op de A16 voor het bedrijventerrein Dordtse Kil IV.
3. Herstructurering bedrijventerreinen Dordtse Kil I en II en Amstelwijck-West: in samenwerking met onder meer het gevestigde bedrijfsleven het verhogen van de kwaliteit van de bestaande bedrijventerreinen door inventarisatie en vervolgens aanpak van de verbeterpunten (bijvoorbeeld uitstraling openbaar gebied/private terreinen, aanpak leegstand, oprichten bedrijfsinvesteringszones). De opgave concentreert zich in enkele deelgebieden, verspreid over het terrein, met een geschatte oppervlakte van ca. 13 ha.
4. (Her)ontwikkeling Zeehavengebied: verbetering van het functioneren van het Zeehavengebied door intensieve samenwerking met het Havenbedrijf Rotterdam (HbR). Het HbR beheert, exploiteert en ontwikkelt het Zeehavengebied van Dordrecht overeenkomstig het opgestelde ontwikkelprofiel.
5. Westelijke ontsluiting bedrijventerreinen: het langs de Dordtsche Kil gelegen deel van de Wieldrechtse Zeedijk is door het Waterschap Hollandse Delta verzwaaard. Gelijktijdig met deze dijkverzwaring is een bredere verbindingsweg vanaf het Zeehavengebied, langs de terreinen Dordtse Kil I t/m III naar Dordtse Kil IV aangelegd.
6. Bodemsanering Zuidwestelijk deel bedrijventerrein Dordtse Kil III: om ook het resterende zuidwestelijke deel van het bedrijventerrein Dordtse Kil III geschikt te maken voor bedrijfsvestiging en voor de noordelijke ontsluiting van het bedrijventerrein Dordtse Kil IV, is – na verplaatsing van de bestaande functies en verwijdering van de bebouwing – in het gebied van en rond het woonwagenveld bodemsanering noodzakelijk.
7. Versnelde ontwikkeling bedrijventerrein Dordtse Kil IV: ontwikkelen van het nieuwe bedrijventerrein Dordtse Kil IV, waarbij vestigingsmogelijkheden voor bovenregionale, logistieke en havengerelateerde bedrijvigheid ontstaat. Bij de ontwikkeling van het terrein wordt uitgegaan van een duurzame ontwikkeling (o.a. door plaatsing van windmolens) en de behoefte uit de markt.
8. Vrachtwagenparkeren: terugdringen van parkeeroverlast van vrachtwagens en te zijner tijd het (door de markt laten) realiseren van een (beveiligd) parkeerterrein. Hierbij wordt met name gekeken naar een verbinding met parkmanagement en het ontwikkelprofiel van Dordtse Kil IV.

KPI's/Projectresultaten	Oorspronkelijke Programmering	Huidige Programmering	Gerealiseerd	Status
Bruto oppervlakte bedrijventerrein	700 ha.	700ha.		
Herstructurering bestaande bedrijventerrein:				
- DK I, II en Amstelwijck	13 ha	13 ha	7 ha ¹	
- Zeehavengebied (incl. Louterbloemen)	Zelf ontwikkelen van de Zeehaven 144 ha	HbR ontwikkelt en exploiteert de zeehaven 144 ha		
Bedrijventerrein in ontwikkeling:				
- DK III	72 ha	72 ha	46 ha ²	
Bedrijventerrein nog te ontwikkelen:				
- DK IV	bruto 100 ha	Circa 70 ha		
Andere KPI's:				
Vrachtwagen Parkeren	Truckparking vooraf	Truckparking als potentieel onderdeel parkmanagement. Aanpak overlast DK I en II	Aanpak overlast DK I en II	
Realisatie knooppunt N3-A16	2016-2018	2018-2020	Voorbereiding en aanbesteding gestart	
Start uitgifte DK IV in 2018	3 ha/jaar	3 ha/jaar		
Toename werkgelegenheid (arbeidsplaatsen)	2.000	2.000-2800		
	Op schema			
	Mogelijk vertraging			
	Vertraagd t.o.v. vorige planning			

2.5. Wat hebben we gedaan?

1. Door de gemeente

Deel 2 de gemeente																													
													Uitgaven																
	< 2011				2011				2012				2013				2014				2015				2016				Gerealiseerd
Programma management																													€ 2.715.000
1.3. Voorbereiding																													
Knooppunt N3-A16																													€ 0
1.1. Initiatief																													
1.2. Ontwerp																													
1.3. Voorbereiding																													
1.4. Uitvoering																													
Hoofdinfra DK IV																													€ 4.281.000
1.1. Initiatief																													
1.2. Ontwerp																													

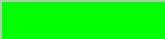
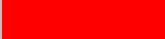
¹ Dit is inclusief de recente ontwikkeling waarbij 5 ha van de Drechtwerkllocatie wordt her ontwikkeld.

² Dit is inclusief de recente uitgifte van ruim 5 ha. in de Zuidwest hoek van Dordtse Kil III. De 26 nog uitgeefbare hectares is inclusief ca 4 ha bij private partijen met grondposities.

	zonnepanelen op bestaande bedrijfsdaken. Dit project is in juni 2017 gestart. Inmiddels is voor 22 MWp (circa 70.000 panelen) subsidie aangevraagd op 34 bedrijfsdaken. Voor de meeste daken is inmiddels een subsidiebeschikking afgegeven en voor de resterende daken wordt deze op korte termijn verwacht. Wanneer alle subsidie beschikkingen binnen zijn start de uitwerkingsfase, gevolgd door de realisatie. De verwachting is dat de doelstelling van 5 MWp ruim wordt gehaald. Gezien het succes van dit project is een nieuwe ronde "Zon op bedrijfsdaken" in voorbereiding. (b) Voortzetten energiescans. Samen met de Omgevingsdienst wordt de haalbaarheid van een Energie Prestatie Keurmerk (EPK) voor de WDO onderzocht. Deze EPK moet het vervolg worden op de energiescans. De EPK voor de WDO is tevens een pilot voor de Energiestrategie Drechtsteden. (c) Project klimaatneutrale openbare ruimte. Het versneld vervangen van de openbare verlichting in de WDO door LED-verlichting is in gang gezet. In 2018 worden de mogelijkheden voor duurzame energieopwekking in de openbare ruimte verder verkend (d) DKIV: De duurzaamheid van DKIV is op verschillende manieren geborgd. Ten eerste door het verkrijgen van het BREEAM certificaat "excellent" voor de gebiedsontwikkeling. Daarnaast is in het omgevingsplan opgenomen dat bedrijven die zich op DKIV vestigen minimaal het BREEAM certificaat "very good" moeten halen. Verder wordt op DKIV geen aardgasnet aangelegd. Dit laatste kan consequenties hebben voor de uitvoering van de elektriciteits-infrastructuur. Temeer omdat dit gepaard gaat met grootschalige opwekking van duurzame elektriciteit in het gebied. In 2018 worden gesprekken met Stedin en andere stakeholders voortgezet met als doel een toekomstbestendige elektriciteitsinfrastructuur voor DKIV. Daarnaast wordt in 2018 concreet gemaakt hoe duurzaamheid op de agenda wordt gehouden bij de gronduitgifte en opstalontwikkeling en welke rol de gemeente hierin gaat spelen.
1.4	Zeehaven: uitvoering SOK II, herstel PWA kade. In dit projectblad staat 1,2 mln. vermeld als uitgaven; de bijdrage uit het WDO aan de werkzaamheden die voortvloeien uit SOK II met het havenbedrijf Rotterdam waren geraamd op 3 mln. De totale raming van deze werkzaamheden bedraagt 14,5 miljoen. De havensamenwerking is als project afgerond. De investeringsafspraken bij aangaan SOKII zijn uitgevoerd. Bij afronding van de werkzaamheden resteerde 1,8 miljoen. De raad heeft bij afronding van het project besloten het restant van 1,8 miljoen in de reserve WDO beschikbaar te houden voor realisatie van de overige WDO maatregelen. Halverwege 2016 zijn de laatste projecten in dit kader afgewikkeld en afgesloten. Een en ander conform de overeenkomst afsluiting projectfase havensamenwerking SOKII. De havensamenwerking loopt uiteraard door als reguliere activiteit via het WDO gebiedsmanagement (2.4). DK I, II, AWW: door particulier initiatief is de vastgoedkwaliteit van enkele deelgebieden aanzienlijk verbeterd.
1.1 – 1.2 2.1 – 2.2	Knoop N3-A16: Realiseringsovereenkomst Rijkswaterstaat (RWS) en gemeente, getekend 27-11-2014, ten bate van aanleg infrastructuur inclusief werkafspraken voor het project. Gemeente faciliteert RWS met onder andere de bestemmingsplanprocedure, communicatie en verwervingen. Gemeente en RWS werken al enige jaren intensief samen met als resultaat een gedegen en definitief ontwerp voor het knooppunt N3-A16. Financieringsovereenkomst tussen Rijk, Provincie en gemeente inzake de extra kosten van 10 mln. Afspraak is dat elk van de partijen voor 1/3 financieel bijdraagt aan het geraamde tekort. DK IV: Landschapsplan, opstellen ontwerp-MER en BP, stedenbouwkundig plan, Beeldkwaliteitplan, Grondexploitatie. Knoop N3-A16 en Hoofdinfra DKIV: Definitief ontwerp N3-A16 is opgesteld en vastgesteld in 2015. Definitief Ontwerp hoofdinfra DKIV is eveneens in 2015 opgesteld en vastgesteld. De definitieve ontwerpen zijn vertaald in de Voorontwerp Bestemmingsplannen DKIV en N3- A16 en de MER (inclusief alle benodigde milieuonderzoeken). Deze zijn eind 2015 door college vrijgegeven voor inspraak. De bestemmingsplanprocedure is daarmee begin 2016 gestart. Begin 2017 zijn de ontwerpbestemmingsplannen ter visie gelegd. Juni 2017 heeft de raad beide plannen vastgesteld. De tweede helft van 2017 stond in het teken van de mogelijkheid tot indienen van beroep bij de Raad van State (6 weken) en de behandeling ervan door de Raad van State waarvan de zitting inmiddels op 22 maart as is gepland. In 2016 en 2017 is gewerkt aan de civieltechnische uitwerking en voorbereiding, uitvoeringsplanning, fasering, contractvoorbereidingen, etc. RWS heeft de voorbereidingen inmiddels omgezet in een aanbestedingscontract en is inmiddels gestart met de aanbesteding. Tevens zijn voorbereidende werkzaamheden zoals verleggen kabels en leidingen en bomenkap, eind 2017, reeds gestart. Gemeente werkt voor de hoofdinfra verder aan de voorbereidingen, maar start de aanbesteding pas na behandeling van de beroepszaak bij de Raad van State. Start werk is voorzien medio 2018.
2.4	Zeehaven: Havenbedrijf Rotterdam (HBR) ontwikkelt en exploiteert de zeehaven. Stappen initiatief t/m voorbereiding zijn in nauwe samenwerking met gemeente gedaan (HD, SOKI en II) en zijn ook vermeld blok 1. Recent is de ontwikkelvisie voor 2016 en volgende ontwikkeld. Hiernaast is recent een beeldkwaliteitsplan tot stand gebracht. Inmiddels is het Havenbedrijf gestart met de revitalisering van het terrein Louterbloemen. Westelijke Ontsluitingsweg: Projectafronding was eind 2017 voorzien. De werkzaamheden zijn inmiddels afgerond. De westelijke ontsluitingsweg is in gebruik genomen tot en met DKIII, het nieuwe fietspad is volledig in gebruik genomen.

2.6. Wat gaan we nog doen?

Door de gemeente Dordrecht

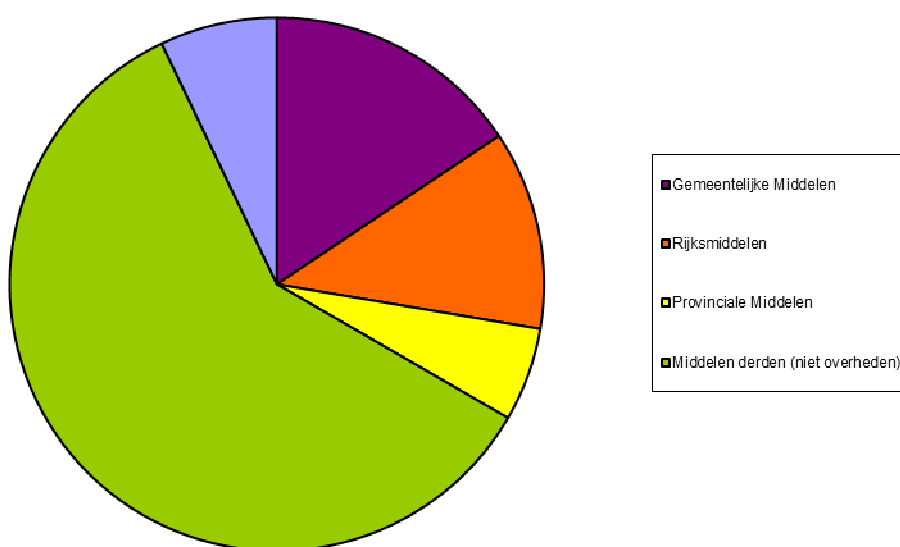
Activiteit	Fase	2018			2019				2020				2021>				Benodigd
																	Krediet
Projectmanagement Waaronder de WDO-brede thema's gebiedsmarketing, duurzaamheid en parkmanagement	Vorbereiding																1.000.000
Zeehaven: Grondwatersanering Kilkade 7	Uitvoering																PM
Doorlopen beroepsprocedure MER en Bestemmingsplannen DK IV en N3-A16	Uitvoering																
Hoofdinfra DKIV Uitvoeringsplannen opstellen (technische uitwerking DO's naar bestekken), voorbereiding aanbesteding, opstellen directieraming. Aanvraag uitvoeringskrediet.	Vorbereiding																0
Activiteit	Fase	2018			2019				2020				2021>				Benodigd
																	Krediet
N3-A16: Uitvoering geven aan samenwerkings-overeenkomst RWS en gemeente realisatie infrastructuur RWS.	Uitvoering																3.900.000
Hoofdinfra fase 1/ N3-A16: Aanbesteding en start werkzaamheden (aanbesteding Q3 2018, start realisatie Q3 2018)	Uitvoering																23.271.000
Ontwikkeling DK IV:																	45.972.000
	Vorbereiding																
	Uitvoering																
Herstructurering DK I en II: professionalisering parkmanagement, stimulering vastgoed-herontwikkeling, aanbieden energiescans, opstellen programma duurzaamheid en voorbereiden uitvoering	Vorbereiding																337.000
	Uitvoering																12.500.000
Truckparking:																	PM
 Op schema																	
 Mogelijk vertraging																	
 Vertraagd t.o.v. vorige planning																	
Berekende rente en kostenstijging																	PM
Totaal geraamd benodigd budget																	86.980.000
Totaal beschikbaar budget																	87.234.000

Door derden

Activiteit	Fase	2016				2017				2018>			
Aanbesteding Infrastructuur door RWS	Voorbereiding												
Verkeersknoop N3/A16/Parallelstructuur langs A16 [Rijk, uitgevoerd door Rijkswaterstaat]	Realisatie												

2.7. Financiën

Actuele raming en dekking gemeentelijke investering € 134 miljoen

Het totale geschatte investeringsvolume in het gebied Westelijke Dordtse Oever bedraagt naar schatting minimaal € 400 miljoen.

Hiervan neemt, volgens de huidige ramingen, de gemeente ca. € 134 mln. voor haar rekening. Een groot gedeelte van deze gemeentelijke investering wordt weer gedekt door de grondopbrengsten (Dordtse Kil IV en Zuidwesthoek Dordtse Kil III).

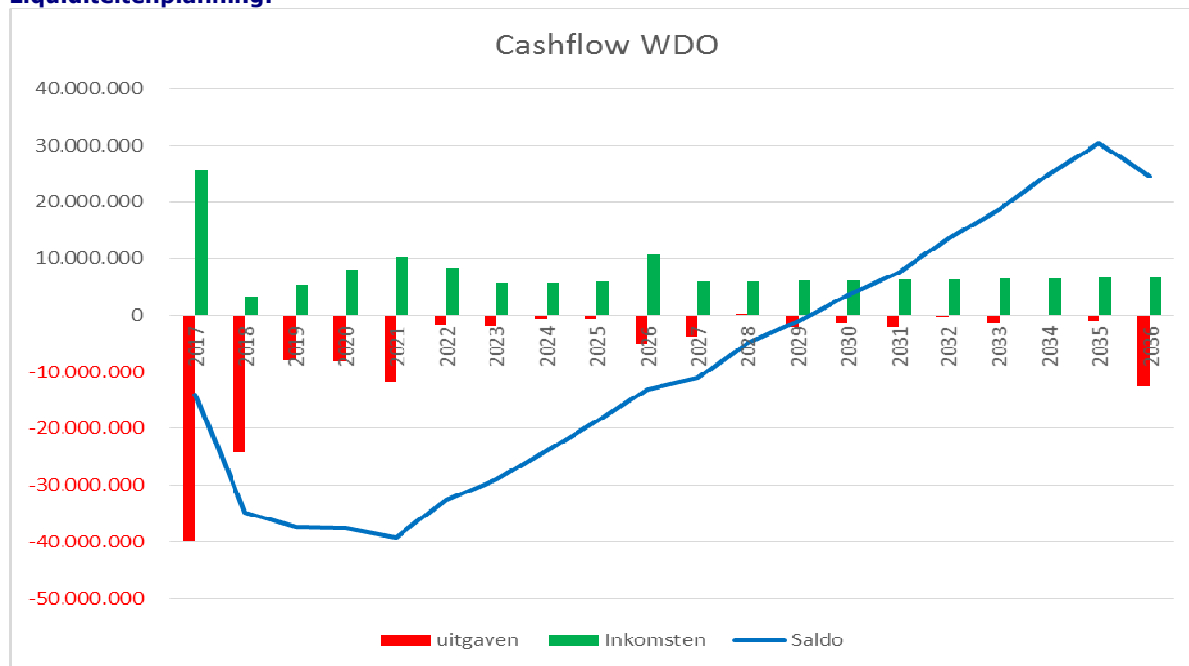
Alle overige investeringen worden gedaan door derden. Onder investeringen door derden verstaan we de investeringen door HbR in het zeehavengebied, de investering van Rijkswaterstaat in de ontsluiting van de WDO, de verbreding- en versterking van de Kildijk door het Waterschap maar ook de investeringen door private partijen in de Zeehaven, investeringen in particulier vastgoed op Dordtse Kil I, II en in Amstelwijck en de in de windmolens in Dordtse Kil IV.

Businesscase WDO (per juni 2017)

Maatregelen WDO met "onrendabele top":		(BC WDO)		
		2009	2014	2017
V Plan en voorbereidingskosten			1.000.000	2.700.000
1 Knooppunt A16 / N3			3.300.000	3.900.000
2 Nieuwe aansluiting A16 / ontsluiting Dordtse Kil IV	15.000.000		32.400.000	27.552.000
3 Bodemsanering vm woonwagenlocatie	3.000.000			
4 Aanleg Westelijke ontsluiting	4.000.000		2.000.000	2.000.000
5 Zeehaven Sok II	13.000.000		3.000.000	885.000
6 Zoneren en herstructureren DK I en II	13.000.000		13.000.000	13.000.000
7 Versneld ontwikkelen DK IV	7.000.000			
8 Truckparking	2.000.000			
Totaal investeringen:	57.000.000		54.700.000	50.037.000
Dekking WDO partners				
Bijdrage Rijk	17.000.000		17.000.000	17.000.000
Bijdrage provincie ZH	8.000.000		8.000.000	8.000.000
HBR	10.000.000			
Subsidie recreatieve fietsroute			400.000	209.153
Dekking WDO gemeente Dordrecht				
Saldo grondexploitatie Dordtse Kil IV (NCW 1-1-14)	18.000.000		21.200.000	(1)
Saldo grondexploitatie Zuidwesthoek DKIII (NCW 1-1-14)	3.000.000		3.900.000	(1)
Grondopbrengst Dijkverzwaring	1.000.000			
Reserve Strategische Investerings I-E01			1.800.000	1.800.000
Bijdrage uit Algemene reserve grondbedrijf				22.000.000 (2)
Bijdrage uit grondexploitatie voor toerekenbare infra				1.243.000
Totaal dekking:	57.000.000		52.300.000	50.252.153
Saldo investeringen – dekking			-2.400.000	215.183 (3)

- (1) Het college heeft op 22-2-2011 besloten dat 22 miljoen van de grondopbrengsten uit Dordtse Kil IV en de grondexploitatie Zuidwesthoek zouden worden gebruikt als dekking voor de WDO. De huidige NCW van Dordtse Kil IV (Active deel + haalbaarheidsberekening Deel II) bedraagt ca. € 39 miljoen. Op eindwaarde (opbrengsten +/- kosten) bedraagt het resultaat ca. € 53 miljoen.
- (2) Bovenstaand besluit is praktisch gezien niet uitvoerbaar omdat de kosten vooruitlopen op de baten. Daarom heeft uw raad met de prognose 2016 van het grondbedrijf besloten om vanaf 2018, jaarlijks € 2 miljoen af te dragen uit de Algemene Reserve Grondbedrijf aan de reserve SI-WDO, tot een maximum van 22 miljoen.
- (3) De businesscase WDO kan gezien worden als een gesloten exploitatie, eventuele tegenvallers worden gecompenseerd door andere onderdelen. Voor "programmamakosten" is in deze opstelling € 2,7 miljoen opgenomen echter zal hiervoor in 2018 een aanvullend krediet worden aangevraagd om de programmakosten voor 2018 en 2019 te bekostigen. Het huidige geprognosticeerde saldo op de businesscase is licht positief, met het nog aan te vragen krediet voor de benodigde programmakosten wordt dit negatief; dit negatieve saldo wordt veroorzaakt doordat er voor de herstructurering van DK I en II het totale investeringsbedrag uit de BC (€ 13 miljoen) is opgenomen in deze opstelling i.p.v. het eerder verstrekte krediet van € 0,5 miljoen. Omdat er tot nu toe vooral door private partijen geïnvesteerd wordt in het gebied, biedt dit nog ruimte in de begroting en kan gesteld worden dat er nog steeds binnen de financiële kaders geopereerd wordt.

Liquiditeitenplanning:

2.8. Risico's

Risico's / Beheersmaatregelen / bijsturing:

Westelijke Dordtse Oever, geconsolideerd risico

Risico voor afwijkingen in kosten, opbrengsten, uitgeefbaar gebied, programma en looptijd.

Op 23 september 2014 heeft de raad met raadsbesluit [1260913](#) ingestemd met de ontwikkeling van Dordtse Kil IV, de uitvoering van een achttal maatregelen binnen de WDO en de bijbehorende risico's.

Het gewogen risicoprofiel voor de in 2017 herziene grondexploitatie (BIE) Dordtse Kil IV bedraagt € 4.5 mln.

Het gewogen risicoprofiel voor de aanleg van de WDO hoofdinfra bedraagt € 1,2 mln

Het totale gewogen risicoprofiel voor de WDO bedraagt hiermee € 5,7 mln.

Beheersing

De projectorganisatie "Westelijke Dordtse Oever" is er qua capaciteit en bemensing op ingericht om te kunnen sturen op planning, kwaliteit, financiën en risico's. Twee keer per jaar worden de risico's geïnventariseerd, geanalyseerd en geactualiseerd. Binnen diverse overlegvormen wordt bepaald welke actie op welk moment gewenst is en wordt via de stuurgroep afgestemd met de portefeuillehouder.

Planprocedure

Drie beroepen tegen beide bestemmingsplannen worden maart 2018 behandeld bij de Raad van State.

Beheersing

Met opname in de Crisis- en herstel wet (Chw), een positief advies van de Commissie voor de MER en de zorgvuldigheid rondom de bestemmingsplannen is het maximale gedaan. De gemeente heeft zich ter voorbereiding op de behandeling van het beroep bij de Raad van State op maximaal gedegen wijze juridisch voorbereid en passende verweerschriften ingediend. Hangende het beroep zal de gemeente nog geen onomkeerbare werkzaamheden in het plangebied verrichten of contracten voor realisatie afsluiten (beheersing risico, maar ook uit respect voor de procedure).

2.9. Actuele ontwikkelingen in het project

Na de positieve, unanieme besluitvorming in de raad (september 2014) is op 28 juni 2017 met 31 stemmen voor en 5 tegen ingestemd met het bestemmingsplan Dordtse Kil IV. Dit geeft de programmaorganisatie, samen met de omgeving en externe partners de ruimte om over de volledige breedte van het programma WDO door te pakken op de ingeslagen weg. Cruciaal daarbij is de integrale benadering van de WDO als (her)ontwikkelingsopgave van dit verreweg grootste bedrijventerrein van de regio. Behalve de ontwikkeling van Dordtse Kil IV vormen de reeds bestaande deelgebieden nadrukkelijk onderdeel van de WDO opgave. Naast het aantrekken van nieuwe bedrijvigheid geeft de programmaorganisatie bijzondere aandacht aan de gevestigde

bedrijven om hen voor Dordrecht te behouden. Het bestaande bedrijfsleven vormt daarbij als het ware de **magneet** voor het aantrekken van nieuwe bedrijvigheid op DK IV (en III), terwijl de ontwikkeling van DK IV de **buitenboordmotor** vormt voor de revitaliseringsopgave op DK I, II, AWW en het Zeehavengebied. Samen met de nieuw aan te trekken ondernemers vormt het bestaande bedrijfsleven de economische motor van Dordt en de overige Drechtsteden.

Het verder verstevigen van de Dordts/Drechtstedelijke economie en het inbedden van stedelijke ambities op het gebied van Innovatie, Duurzaamheid, Werkgelegenheid, Educatie vormen dan ook de rode draad in alle acties van het programmateam en zullen leiden tot de verbetering van de concurrentiepositie van Dordrecht en de realisatie van een aantrekkelijke duurzame en gedifferentieerde stad in haar volle breedte. De invulling van DKIV met circa 2800 arbeidsplaatsen bij volledige uitgifte sluit daarbij aan op de werkgelegenheidsambitie uit de groeistrategie voor de Drechtsteden voor de Drechtsteden van 30.000 arbeidsplaatsen.

De aanpak verloopt via twee lijnen: projecten en thema's.

Projecten/deelgebieden:

De Zeehaven wordt onder verantwoordelijkheid van en voor rekening en risico van het Havenbedrijf Rotterdam gerevitaliseerd. De PWA-kade is voor uitgifte gereed gemaakt (kade gestabiliseerd, terrein bouwrijp gemaakt), havenbekkens zijn op diepte gebaggerd, beeldkwaliteitsplan is opgesteld en op Louterbloemen is de voorbereiding van de revitaliseringsopgave ver gevorderd.

Zowel op Louterbloemen/Duivelseiland als op Krabbepolder/Zeehavengebied (zuid) zijn inmiddels BI zones actief. De BIZ op Louterbloemen/Duivelseiland functioneert goed. Het HbR heeft de revitalisatie van de wegen bijna afgerond. De BIZ op Krabbepolder/Zeehavengebied Zuid functioneert prima. Het vrachtwagenparkeren wordt door het HbR als een probleem gezien in het gebied. Dit is aangekaart op Drechtstedelijk niveau.

Dordtse Kil I en II en Amstelwijck West heeft een BIZ bestuur opgericht. Er is een draagvlakmeting gedaan waarvan het tellen van de stemmen plaats zal vinden op 5 maart 2018. Bij positieve uitkomst kan de BIZ met terugwerkende kracht vanaf 1 januari 2018 starten. De gemeenteraad stelt de BIZ verordening vast.

Voor de Handelskade is de draagvlakmeting uitgesteld i.v.m. extra wensen van ondernemers.

Als beide BIZzen doorgaan zorgt dat ervoor dat het gebied een georganiseerd bedrijfsleven heeft vanaf de Zwijndrechtse brug tot aan de Moerdijkbrug.

Samen met Stadsbeheer en het HbR is in 2017 gestart met een participatiepilot waarbij beheer en handhaving op Louterbloemen en de Zeehaven door HBR worden uitgevoerd.

De herontwikkeling van de locatie aan de Mijlweg – Nijverheidsstraat komt dichterbij. De onderhandelingen met een bedrijf uit de automotive branche zijn afgerond en de partij heeft reeds tijdelijk intrek genomen in Louterbloemen en in een deel van de oude ROGAM-loods, vooruitlopend op definitieve vestiging aan de Mijlweg. Voor het resterende deel lopende gesprekken met een geïnteresseerde partijen. Met het aantrekken van deze internationale partij en de ambitieuze revitalisatieplannen op Louterbloemen van het Havenbedrijf Rotterdam wordt een belangrijke impuls gegeven aan de verbetering van de entree van de WDO komende vanaf de stad en wordt perspectief geboden op snelle uitgifte van de rest van kavel aan de Mijlweg - Nijverheidsstraat.

De herstructurering van DK I, II en Amstelwijck-West krijgt een enorme impuls door de uitbreidingsplannen van één van de gevestigde bedrijven. Dankzij een actieve rol van de gemeente is de onderneming inmiddels gestart met de realisatie (in 2 fasen, totaal 5 ha) waarbij een groot deel van de oude Drechtwerkklocatie wordt herontwikkeld. In totaal worden op deze locatie ca 200 arbeidsplaatsen toegevoegd. Ook op kleinere schaal worden vorderingen geboekt. Zo heeft een onderneming in de Planckstraat het verloederde pand Planckstraat 13 aangekocht. Het pand is inmiddels netjes opgeknapt ten behoeve van een servicecenter. Deze vestiging is inmiddels geopend. Aan de Pascalweg (DKII) worden een 25tal bedrijfsunits ontwikkeld, variërend in grootte van 28 -110 m2

Een belangrijke gegeven voor dit gebied is de oprichting van een Biz (bedrijveninvesteringszone) per 01-01-2018

Op Dordtse Kil III werd een belangrijk succes geboekt door de verkoop van een perceel van 5.2 ha in de zuidwesthoek voor een logistieke ontwikkeling. Daarmee is nu ruim 60% van het gebied uitgegeven. Het resterende uitgeefbare oppervlakte bedraagt ca. 27 ha (incl. 4 ha van projectontwikkelaars). Op DK III is nu nog één grote kavel aan de zuidzijde beschikbaar en verder alleen kleinere kavels van 1 ha of minder, verspreid liggend in het gebied. Ook is inmiddels overeenstemming bereikt met de laatste bewoner van het voormalige woonwagenkamp, die na een slepende juridische procedure de standplaats heeft verlaten. Aansluitend worden de laatste saneringswerkzaamheden uitgevoerd, waarmee de deconcentratie van het kamp definitief is afgerond.

Voor Dordtse Kil IV en de aanpassing van het knooppunt A16/N3 zijn de bestemmingsplannen en het MER (Milieu effecten Rapportage) medio 2017 door de raad vastgesteld en is behandeling van beroep bij de Raad van State in maart 2018 gepland. De plannen van Kilwind voor de ontwikkeling van 4 windturbines zijn vergund. De molens zijn eind 2016 operationeel. De Energievisie voor Dordtse Kil IV is voor de zomer 2016 in besluitvorming gebracht.

De BREEAM-certificering is inmiddels afgerond. Het certificaat is op de Provada op 31 mei 2017 aan wethouder Van der Linden uitgereikt door de DGBC.

Ook aan de uitgiftestrategie van Dordtse Kil IV wordt gewerkt, met veel aandacht voor mogelijke nieuwe werkgelegenheid, een toegesneden investeringsstrategie, een flexibele fasering met onder andere de vraag hoe enkele grote leads voor grondafname op dit terrein kunnen worden gefaciliteerd en gebonden. We streven hierbij naar korte doorlooptijden, maatwerkoplossingen, duurzaamheid en zoveel mogelijk nieuwe werkgelegenheid. Het marktperspectief biedt weer ruimte voor optimisme: de komende jaren wordt een forse dynamiek verwacht in met name de logistieke markt. En uit de recente Monitor Bedrijfsruimtemarkt Drechtsteden 2015 blijkt dat de opname van bedrijfsobjecten in de regio sedert 2014 weer in de lift zit.

De nieuwe *westelijke ontsluiting* over de Wieldrechtse Zeedijk langs de Dordtse Kil is gereed.

Infra

Rijkswaterstaat is de voorbereidingen van de realisatie van het project A16-N3 gestart. De aanbesteding van het project is september 2017 gestart. Gunning wordt eind maart, begin april 2018 voorzien. De uitvoeringswerkzaamheden starten zomer 2018 en duren ongeveer 2 jaar. Voorbereidende werkzaamheden zijn buiten al wel gestart. Dit betreft het verleggen van kabels en leidingen, alsmede het kappen van bomen rondom het knooppunt A16-N3.

De aanleg van de gemeentelijke hoofdinfrastructuur is in voorbereiding. De aanbesteding start na positieve uitspraak van de Raad van State. Het aanbrengen van voorbelasting kan naar verwachting medio 2018 starten.

Thema's

Voor de hele WDO is een *Duurzaamheidsprogramma* vastgesteld en voor DKIV een energievisie (en door middel van een raadsinformatiebrief met de raad gecommuniceerd). Belangrijke onderdelen hiervan zijn hierboven onder projecten al genoemd. Dit programma wordt dit jaar over alle deelgebieden van de WDO uitgerold. Kansen op het gebied van circulaire economie worden verder opgepakt. In samenwerking met de werkgevers Drechtsteden worden er verschillende innovatietafels georganiseerd, waarbij circulaire businesscases van bedrijven verkend worden. De eerste sessie heeft plaatsgevonden bij Pelican Rouge. Ook op het thema Duurzaamheid wordt nadrukkelijk de samenwerking gezocht met het lokale bedrijfsleven maar ook met het Platform Duurzaamheid en de Duurzaamheidsfabriek. Het thema *arbeidsmarkt en innovatie* wordt uitgewerkt in nauwe samenwerking met het programma arbeidsmarkt. Het bedrijfsleven wordt betrokken via het Platform WDO en de al eerder genoemde clustersessies. De verbinding met het recent gelanceerde MKB-Katalysatorfonds van de Drechtsteden is gelegd. De samenwerking met de Duurzaamheidsfabriek wordt verder verstevigd. Bij de ontwikkeling van een WDO-brede gebiedsmarketing wordt samengewerkt met het Havenbedrijf Rotterdam. Inmiddels is er een marketingvisie uitgewerkt voor het gehele gebied. Deze visie wordt in combinatie met de uitgiftestrategie voor DKIV verder uitgewerkt.

Ten aanzien van het thema Veiligheid kan nog worden vermeld dat het KIWA de WDO het Keurmerk Veilig Ondernemen heeft verstrekt. Het certificaat geldt voor de deelgebieden Louterbloemen/Duivelseiland, Krabbepolder/ Zeehaven, DK,I, II en Amstelwijck West en is geldig tot 1 november 2019.

2.10. Communicatie

Nadat in juni 2017 de raad de bestemmingsplannen Dordtse Kil IV en aansluiting A16/N3 heeft vastgesteld, is naar buiten toe de communicatielijnen: er gebeurt niets fysieks ingrijpends in het gebied voor de ontwikkeling van Dordtse Kil IV, totdat de plannen onherroepelijk zijn. Op de achtergrond zijn de voorbereidingen getroffen voor de communicatie over het gebied, zodat we na de uitspraak van de Raad van State gesteld staan om extern te communiceren.

Voor de rest van het gebied is er volop gecommuniceerd over de BI-zones, successen van Zon op Bedrijfsdaken, werkzaamheden en projecten in het gebied zoals de weg over de Kiltunnel, de voorbereidende werkzaamheden van Rijkswaterstaat en het gebruik van het openbaar gebied met middelen als website www.dordrecht.nl/wdo, brieven naar belanghebbenden, gebiedsbrede brieven, persberichten en nieuwsberichten, redactionele artikelen in Slagkracht, Dordtse Kil in Business en B-2-B en op sociale media (Twitter, Facebook).

Communicatievisie en identiteit

Nadat de bestemmingsplannen zijn vastgesteld is de vorming van de communicatievisie en hiermee de in te zetten communicatiemiddelen, opgestart. Alles is er op gericht om na de uitspraak van de Raad van State de identiteit, stijl en de communicatiemiddelen voor de WDO te hebben staan en voor de externe communicatie en positionering gesteld te staan. De afgelopen periode zijn daarvoor de voorbereidingen gedaan met het communicatiebureau dat ons helpt bij het bepalen van de identiteit. Inmiddels is er een voorstel gedaan voor vorm en stijl van de WDO.

Ook is de vormgeving van de website vastgesteld. De nieuwe interactieve website wordt nu gebouwd door de website huisleverancier van de gemeente. Verder worden de komende tijd de formats voor nieuwsbrieven/flyers/borden, verhalen, sociale media, film etc ontwikkeld en uitgevoerd.

Er wordt een traject opgestart om tot een goede, gedragen naam van het gebied te komen. Hierin worden de verschillende stakeholders betrokken. De wijze waarop dit gaat gebeuren wordt nog nader bepaald.

Communicatie naar bewoners

Bij de vaststelling van de bestemmingsplannen is door de raad expliciet de opdracht meegegeven om intensief met de bewoners op de WDO te communiceren over de ontwikkelingen in hun omgeving. Dat geldt in het bijzonder voor de bewoners in het plangebied van Dordtse Kil IV (Wieldrechtse Zeedijk en Rijkssstraatweg). Daarvoor heeft eind 2017 een bewonersoverleg met vertegenwoordigers van de bewoners Wieldrechtse Zeedijk en Rijkssstraatweg plaatsgevonden. Daaraan gekoppeld is een (gedrukte) bewonersbrief verspreid om deze bewoners te informeren.

Er wordt gewerkt aan een breed bewonersoverleg Westelijke Dordtse Oever met daarin een goede vertegenwoordiging van alle bewoners uit het gehele programmagebied. In dit overleg komen algemene zaken over de Westelijke Dordtse Oever aan de orde. Indien nodig worden voor specifieke issues of vraagstukken (tijdelijke) bewonersoverleggen gepland.

Rondom de voorbereidingen voor de aansluiting A16-N3 van Rijkswaterstaat is naar de bewoners gecommuniceerd over het verleggen van kabels en leidingen en het kappen van bomen. Hiervoor zijn bewonersbrieven verstuurd, berichten op de website, twitter en facebook geplaatst.

Communicatie naar ondernemers

Voor wat betreft de communicatie over en naar ondernemers is aan de vorming van de BI-zones Dordtse Kil I, II en Amstelwijck West aandacht besteed bij de ondertekening en de draagvlakmeting.

Om het project Zon op Bedrijfsdaken extra onder de aandacht te brengen zijn nieuwsberichten, redactionele artikelen, twitterberichten, website en tweets/facebook ingezet. En met succes: eind 2017 konden we melden dat voor 70.000 panelen subsidie is aangevraagd.

Openbaar gebied

Er is eind 2017 een speciale ondernemersversie van de *Wijklijfolder* uitgebracht en verspreid zodat ondernemers beter weten waar ze welke melding kunnen doen.

Om het vrachtwagenparkeren buiten de speciale parkeerplaatsen aan te pakken is er ondersteunend aan de handhavingsactie vanaf 1 april 2018 een waarschuwing uitgegaan in de vorm van een flyer achter de ruitenwissers en met redactionele artikelen in Business-2-Business en Dordtse Kil in Business. Ook de media heeft aandacht gegeven aan vrachtwagenparkeren.

Om het openbaar gebied netjes te houden loopt er ook een actie om precario te gaan heffen vanaf 1 april 2018. Communicatie ondersteunt dit met een flyer en een gerichte brief aan bedrijven.

Buiten naar binnen halen

Er wordt wekelijks (of dagelijks indien nodig) gemonitord wat er op sociale media gezegd wordt over de Westelijke Dordtse Oever. Dit is vooral ingezet om de kritiek, vragen en verwondering vanuit de omgeving goed in kaart te brengen, zodat daar met communicatie goed op ingespeeld kan worden.

3. Stadswerven

Datum rapportage	Maart 2018
Datum vorige rapportage	September 2017

3.1. Organisatie

3.1.1. Interne betrokkenen

Functie	Naam
Portefeuillehouder	P.H. Sleeking
Collegiale afstemming B&W	J. Mos
Ambtelijk opdrachtgever	H. Kranendonk

3.2. Het project

3.2.1. Scope

Stadswerven bestaat uit een zuidelijk en een noordelijk deel. Het zuidelijk deel wordt begrensd door de Noordendijk, de Oranjelaan, het Wantij en de Biesboschstraat. Het noordelijk deel door de Merwede, het Wantij, de Merwedestraat en de bedrijfsbebouwing oostelijk van de Papendrechtse straat. Het inmiddels gebouwde Energiehuis, de parkeergarage, de bioscoop en Villa Augustus maken geen onderdeel (meer) uit van het project. Stadswerven is een herstructureringsgebied van (vooral) scheepsbouw en andere bedrijvigheid naar (binnen-) stedelijk wonen met voorzieningen. Het gaat om voorzieningen aan de noordzijde die een stedelijke menging van wonen met andere functies moet geven en een menging van wonen met meer grootschalige centrumachtige voorzieningen aan de zuidzijde. In Stadswerven zuid zijn ontwikkelingen gaande, zoals bestemmingsplan vlek I, initiatieven ontwikkeling gebouwen 13 KV en Tennet langs Oranjelaan, Regiokantoor, die invloed hebben op de omgeving met name op het gebied van parkeren, die aandacht vragen vanuit het project.

3.2.2. Voornaamste kaders en uitgangspunten

3.2.2.1. Contractuele kaders

Grondposities

Gemeente: binnen ontwikkelgebied volledig gemeente eigendom.

Overeenkomst(en)

Overeenkomst ter verwerving van kooprechten bouwgronden Plangebied De Stadswerven 13 mei 2011
Van belang is hierbij op te merken dat de Ontwikkelingscombinatie de Werven (OCW) vanaf 2001 de ontwikkelrechten van vrijwel het gehele gebied had verkregen (zogenaamde claimgebied).

Met het oog op de Europese aanbesteding- en staatssteunregels heeft de overeenkomst in essentie het karakter van een (raam)koopovereenkomst en niet van een samenwerkingsovereenkomst.

Looptijd overeenkomst

De eerdergenoemde overeenkomst is op 13 mei 2011 in werking getreden.

De planning kent een doorlooptijd van 2011 tot en met 2025. De vigerende grondexploitatie loopt tot 31 december 2025. Behoudens tussentijdse beëindiging (surseance, faillissement etc.) eindigt de overeenkomst op het moment waarop partijen aan alle verplichtingen hebben voldaan.

Algemene kenmerken

1. Lang lopende, niet opzegbare overeenkomst, met wederzijdse verplichtingen.
2. Grondpositie en grondexploitatie volledig voor rekening gemeente.
3. Ontwikkelingscombinatie De Werven BV (OCW) heeft contractuele aanspraken (ontwikkelrechten/rechten van koop) op en dus financieel belang bij nagenoeg het gehele gebied Stadswerven noord. Slechts deelgebied E is expliciet uitgezonderd van de kooprechten. Het staat de gemeente vrij daarover te beschikken en daarmee te doen wat haar goeddunkt. Met OCW is ook ondertussen de afspraak gemaakt dat de gemeente de mogelijkheid krijgt om 80 woningen uit te geven in particulier opdrachtgeverschap, waarbij OCW plangebied A, met uitzondering van de punt van de Punt, voor haar rekening neemt. Deze afspraak is nog niet vastgelegd in een allonge 2 omdat het standpunt over een optimale marktconforme grondopbrengst zoals de gemeente zich die voorstelt beduidend afwijkt van bieding(en) van OCW.
4. De gemeente is buiten de onder 3 genoemde uitzondering, niet vrij om rechtstreeks met derden te onderhandelen/contracteren over de verkoop van gronden in Stadswerven noord. De Ontwikkelingscombinatie De Werven BV (OCW) is de eerstrechthebbende.
5. Binnen het plangebied Stadswerven, maar buiten de context van deze overeenkomst, vallen de deelgebieden I en J in Stadswerven Zuid. Deze kunnen in afwijking van de planning door de gemeente eerder worden ontwikkeld, voor zover dat niet concurrerend is met op dat moment door de Ontwikkelingscombinatie De Werven BV (OCW) in ontwikkeling zijnde deelgebieden.

3.2.2.2. Betrokken private partijen

- Ontwikkelingscombinatie De Werven BV waarin thans samenwerken:
 - AM BV.
 - Dura Vermeer Bouw Rotterdam BV.
 - Aanneming Maatschappij J.P. van Eesteren BV.
 - Private partijen voor één locatie per partij:
 - Leyten
 - Looye
 - CPO het Minidorp

3.2.2.3. Bestemmingsplan, stedenbouwkundig plan et cetera.

Soort plan	Datum
Masterplan	Vastgesteld door de raad op 12 mei 2009
Stedenbouwkundig Plan	Vastgesteld door de raad op 26 januari 2010
Beeldregieplan	Vastgesteld door de raad op 26 januari 2010
Bestemmingsplan De Stadswerven	Vastgesteld door de raad op 1 mei 2005, goedgekeurd door Gedeputeerde Staten op 18 oktober 2005, in werking getreden op 22 december 2005. Geactualiseerd bestemmingsplan vastgesteld door de raad op 10 mei 2016 en onherroepelijk geworden.

3.2.2.4. Voorgaande besluitvorming

Orgaan	Datum	Zaaknummer	Besluit
Raad	9 september 2008	<u>136088</u>	Vaststellen van notitie "ambities en uitgangspunten Stadswerven 2005-2008"
Raad	12 mei 2009	<u>132239</u>	Vaststellen van Masterplan Stadswerven
Raad	26 januari 2010	<u>290163</u>	Instemmen met stedenbouwkundige uitwerking van Stadswerven c.a. evenals de financiën, grondexploitatie, parkeerexploitatie en relaties met externe partijen
Raad	23 november 2010	<u>487463</u>	Instemmen met tijdelijke invulling Biesboschhal door Dordtmij
Raad	11 januari 2011	<u>506909</u>	Vaststellen van addendum Villa Augustus (geen wensen & bedenkingen)
Raad	18 januari 2011	<u>536801</u>	Vaststellen van de voorovereenkomst met Leyten (geen wensen & bedenkingen)
Raad	19 april 2011	<u>575586</u>	Vaststellen van de raamovereenkomst met Ontwikkelingscombinatie De Werven BV (OCW)
Raad	24 april 2012	<u>772307</u>	Vaststellen van voorstellen m.b.t. de bioscoop en parkeergarage
College	22 oktober 2013		Nadere afspraken met de Ark van Noach

Raad	17 december 2013	1148416	Vaststellen van aanvullingen en wijzigingen op eerder vastgestelde uitgangspunten Stadswerven
Raad	17 december '13	1148361	Vaststellen van de bijgestelde grondexploitatie Stadswerven
Raad	17 december 2013	1157892	Vaststellen van de tweede herziening bestemmingsplan Stadswerven
College	20 februari 2014		Vaststellen van Beheerplan Stadswerven-Zuid
College	15 mei 2014		Instemming met statutaire wijziging Ontwikkelingscombinatie De Werven BV (OCW)
College	4 juni 2014		Instemmen met tijdelijke vestiging Warten auf der Fluss en permanente handhaving van de Kraanbaan
College	17 juli 2014		Vaststellen van de grondverkoopovereenkomst met Wolff/Kinopolis
Raad	9 december 2014	1389383	Het beschikbaar stellen van een bedrag van € 150.000 voor geluidwerende voorzieningen aan woningen Noordendijk en Biesboschstraat.
College	20 januari 2015	1341269	Kennisnemen van de rapportage evaluatie beheersplan Stadswerven Zuid van 2014, van 4 december 2014 en instemmen met het voorstel dat de beheergroep haar werkzaamheden aanpast door twee keer per jaar ook alle omwonenden uit te nodigen voor een informatiebijeenkomst.
Raad	17 februari 2015	1317161	Instemmen met de wijzigingen van het stedenbouwkundige plan van Stadswerven deelgebied E en Wervenspark en akkoord te gaan met de wijziging van de grondexploitatie.
College	20 januari 2015	1341392	De raad te informeren over het voorontwerp voor de herinrichting van het plein en de openbare ruimte in Stadswerven Zuid.
Raad	21 april 2015	146232	Actualiseren bestemmingsplan De Stadswerven (voorontwerp).
Raad	10 oktober 2017	2036098	Beschikbaar stellen uitvoeringskrediet Prins Clausbrug
College	8 maart 2016		Vaststellen geactualiseerd bestemmingsplan Stadswerven.
Raad	10 mei 2016		Vastgesteld geactualiseerd bestemmingsplan.
Raad	20 december 2016	1722317	Vaststellen herziene bouwgrondexploitatie Stadswerven en de begroting met de derde verzamelwijziging te wijzigen.
Raad	20 december 2016	1745326	Bestemmingsplan onherroepelijk. Medewerker aan burgerinitiatief Stichting De Leefwerf, invulling varend erfgoed, zuidelijke insteekhaven. Voorwaardelijk een subsidie beschikbaar te stellen van € 150.000.
Raad	20 december 2016	1750510	Mee te werken aan een initiatief van de Stichting Leefwerf Voor varend erfgoed in de zuidelijke insteekhaven, voor Maximaal zes schepen met een oppervlakte gebruik van 25% van de haven.
Raad	19 december 2017	2036098	Goedkeuring aanvullend krediet Prins Clausbrug.
Raad	19 december 2017	2076957	Raadsinformatiebrief Stichting Leefwerf de Biesbosch vka.

3.3. Wat willen we bereiken?

(Projectdoelstellingen en kritische succesfactoren)

	<u>Aantrekkelijkheid Binnenstad</u>
Wat:	Het project maakt de binnenstad aantrekkelijker (cultuur, voorzieningen, openbare ruimte).
Doelstelling:	Herontwikkeling van het binnenstedelijk gebied De Stadswerven tot een multifunctioneel gebied met een stedelijk karakter, in verbinding met de historische binnenstad. De verbinding met de binnenstad zal worden vormgegeven door de realisatie van een voetgangers-fietsbrug over de Riedijkshaven van het Noorderhoofd op de binnenstad.
	<u>Economie</u>
Wat:	Het project versterkt de economie (verbreding en accent op maritiem cluster) of draagt bij aan werkgelegenheid (vooral toerisme en de zorg bieden kansen) of kennisinfrastructuur.

Doelstelling:	Realiseren van: - woningbouw als aanvulling op de bestaande woningbouw in de Drechtsteden (duurdere waterlocatie nabij de binnenstad). - recreatieve en werkvoorzieningen in het zuidelijk deel en het herinrichten van het Energieplein (plein is gerealiseerd) en de kade aan het Wantij en de openbare ruimte. - recreatieve en commerciële voorzieningen in het noordelijk deel.
	<u>Differentiatie woonmilieus</u>
Wat:	Het project zorgt voor gedifferentieerde en aantrekkelijke woonmilieus (duur, stedelijk).
Doelstelling:	Waterrijke woonmilieus nabij de binnenstad; doelgroep midden en hoog. Gericht op creativiteit van toekomstige bewoners door ruimte voor zelfbouw (p.o. kavels).
	<u>Groen/blauwe ruimte</u>
Wat:	Het project versterkt de groene en blauwe ruimte (landschappen en water).
Doelstelling:	Het project voegt een interessant binnenstedelijk watergelegen woongebied toe aan de Drechtsteden.
	<u>Maatschappelijke voorzieningen</u>
Wat:	Het project zorgt voor voorzieningen die een duidelijke leemte invullen in de stad, voornamelijk op het gebied van maatschappelijke voorzieningen.
Doelstelling:	In recreatieve zin versterkt het gebied de stad op essentiële punten (Energieplein, Energiehuis, bioscoop, horeca).

3.4. Hoe willen we dat bereiken?

(Projectresultaat op basis van projectplan)

Het bestemmingsplan 2016 omvat onderstaande ontwikkelingen.

het bestemmingsplan 2012 en het onderstaande ontwikkelingsplan.

KPI's/projectresultaten	Programma	Gerealiseerd	In ontwikkeling	Status
Aantal woningen Stadswerven noord	812	116	45	
Appartementen	478	31	31	
EGW	298	53	6	
Vrije kavels	31	23	7	
Waterwoningen	5	4	1	
Woonwagenstandplaatsen		5		
Aantal woningen Stadswerven zuid	67		131	
Appartementen	45		12	
EGW	22		119	
Voorzieningen Stadswerven zuid				
Bioscoop m2	2.400	2.400		
Parkeren aantal	2.112	2.112		
	op schema			
	mogelijke vertraging			
	vertraagd t.o.v. vorige planning			
Stadswerven zuid is inclusief vlek I				

De voornaamste mutaties zijn:

- In deelgebied B resteert nog de bouw van het wooncomplex Americana en mini-dorp en een aantal vrije kavels. Voor het mini dorp is het voorlopig koopcontract getekend; de planning is in september 2018 te starten met de bouw. Voor Americana is na lang onderhandelen januari 2018 overeenstemming bereikt over de grondprijs. De planning is dit jaar de voorbereidingen van het bouwplan af te ronden en voorjaar 2019 te starten met de bouw. Van de vrije kavels in vlek B-noord zijn 7 kavels nog niet verkocht (van de 17).

- ### 3.5. Wat hebben we gedaan?

[illegible]

	<2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Gerealiseerd
1. Initiatief								€
2. Ontwerp								€
3. Voorbereiding								€
4. Uitvoering								€

35

2015	Start verkoop p.o. kavels B-noord.
2015	Keuze ontwerp, 1, 2 en 3 voor de bouw van de Prins Clausbrug/opdrachtverstrekking voor uitwerken ontwerpplan: uitwerken plan door ontwerp-team/contractvorming 2017.
2016	Aanleg Wervenpark- maaiveld en voorbereiden inrichtingsplan (Ecoshape) en plaatsen havenkraan. Conserveren en consolideren van de kraanbaan.
2017	Voorbereiden inrichtingsplan met gebruikmaking van een duurzame alternatieve aanleg van damwanden (gewapende grondconstructie) voor Wervenpark
2017	Aanbesteding Prins Clausbrug en kredietaanvraag meerkosten ad € 3,5 mln
2017	Voorbereiding inrichtingsplan begeleiden van Leefwerf de Biesbosch
2017	Opstellen bouwenveloppen en aanbestedingsleidraad voor vlekken J en E
2017	Woonwagens verhuisd van vlek J naar vlek E.
2017	Onderhandelingen grondprijs Americana
2017	Tekenen koopovereenkomst gemeenten Minidorp voor 11 appartementen in vlek B noord.
2017	Voorbereiding uitvoering bouw Watertorenterrein door Leyten en tekenen koopovereenkomst.
2017	Voorbereiding uitvoering graven haven t.b.v. hotelboot Villa Augustus
2017	Start opstellen bestemmingsplan Vlek I (wordt een aparte grondexploitatie)
2017	Aanbesteding trappen langs Wantij in Stadswerven zuid
2017	Begeleiding bouwinitiatieven 13 KV gebouw en Tennet gebouw langs Oranjelaan

3.6. Wat gaan we nog doen?

Door de gemeente Dordrecht (bedragen x 1 mln)

Activiteit	Fase	2018	2019	2020	2021	2022>	Benodigd Krediet
Deelgebied A	Voorbereiding						€ 2,4
Deelgebied B	Uitvoering						€ 1,3
Deelgebied C	Voorbereiding						€ 8,9
Deelgebied D	Voorbereiding						€ 3,7
Deelgebied E	Uitvoering						€ 2,3
Wervenpark	Uitvoering						€ 0,4
Deelgebied F	Voorbereiding						€ 5,1
Deelgebied G	Voorbereiding						€ 1,1
Deelgebied H	Voorbereiding						€ 0,2
Villa Augustus	Uitvoering						€ 0,3
Deelgebied I	Voorbereiding	I.v.t.					€ -
Deelgebied J	Voorbereiding						€ 3,7
Overig	Voorbereiding						€ 5,2
Bruggen	Voorbereiding						€ 7,2
	Op schema						
	Mogelijk vertraging						
	Vertraagd t.o.v. vorige planning						
Berekende rente en kostenstijging							€ 8,2
Totaal benodigd budget							€ 50,1
Totaal beschikbaar budget							€ 50,1

3.7. Financiën

Samenvatting grondexploitatie 1-1-2018

(Bedragen zijn nominaal, excl. indexerings- en rente en x 1 mln.)

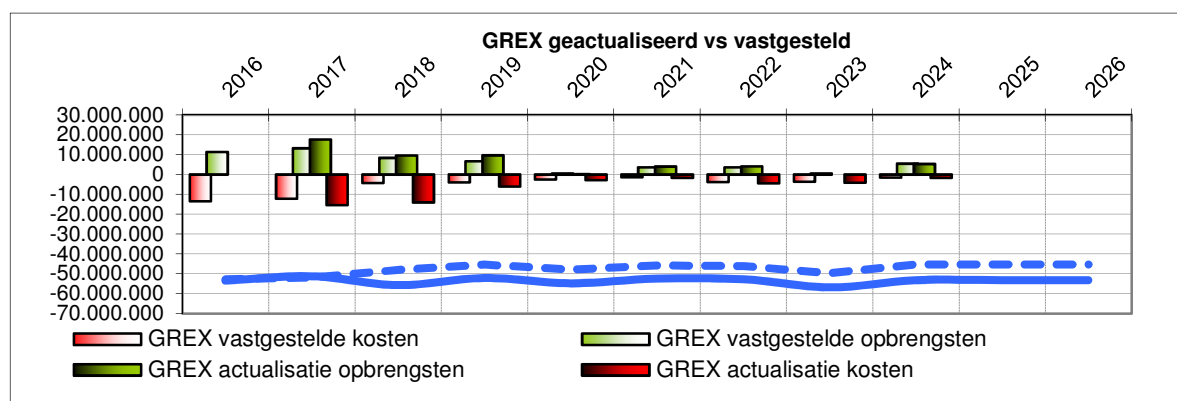
De grex Stadswerven sloot per 1-1-2017 op € 38,5 mln. nadelig (aanpassingen BBV). Het saldo van de geactualiseerde grex bedraagt op contante waarde per 1-1-2018 € 45,4 mln. nadelig.

Kosten	Gerealiseerde kosten	€ 50,54
	Nog te realiseren kosten	€ 41,95
	Totale kosten	€ 92,49
Opbrengsten	Gerealiseerde opbrengsten	€ 9,42
	Nog te realiseren opbrengsten	€ 47,03
	Totale opbrengsten	€ 56,45
Saldo	Boekwaarde Per 1-1-2018	€ 53,47
	Rente- effect	€ 0,25
	Eindwaarde per 31-12-2025	€ 53,23
	Netto contante Waarde per 1-1-2018	€ 45,43
Voorziening	Getroffen voorziening per 1-1-2018	€ 45,43

Ten aanzien van de stand in september 2017 is het ten opzichte van geprognosticeerde resultaat van de jaarrekening 2017 de grex met € 2,8 mln. verslechterd. De voornaamste oorzaken zijn:

- € 0,6 mln. het saldo van de werkelijk geboekte kosten in combinatie met het doorschuiven van werkzaamheden.
- € 0,7 mln. hogere rentekosten.
- € 1,5 mln. lagere grondwaarde in de prognose van oktober 2017 is uitgeraaid van een indexatie van 7,3% op basis van een nieuwe taxatie is de grondwaarde omlaag gebracht.

Liquiditeitsplanning:

3.8. Risico's

Het saldo van de grondexploitatie is de financiële vertaling van de uitgangspunten die vastgesteld zijn, tegelijkertijd met het openen van de grondexploitatie. Het verwezenlijken van deze uitgangspunten gaat gepaard met financiële risico's. Het financieel management omtrent de grondexploitatie impliceert naast het sturen op het financieel resultaat daarom ook het sturen op risico's.

Het risicoprofiel van Stadswerven bedraagt per 1-1-2018 € 6,9 mln. De drie grootste risico's van het project

R2927: Dit risico omvat de daling van de grondwaarde wanneer het niet mogelijk is om het programma van het bestemmingsplan aan te passen op het programma van de grondexploitatie.

Maatregel: Door de plannen waar nodig te optimaliseren wordt er naar gestreefd tenminste de geraamde opbrengsten te genereren.

R2912: Dit risico omvat de overschrijding van de budget plankosten. Door extra werkzaamheden door vertraging van de werkzaamheden en het uitvoeren van werkzaamheden die geen betrekking hebben op de BIE zoals de zuidelijke insteekhaven.

Maatregel: Door de plannen waar nodig te optimaliseren wordt er naar gestreefd tenminste de geraamde opbrengsten te genereren.

R2905: Dit risico omvat een planschade risico.

Voor de zomer 2018 wordt een nieuwe risico analyse gemaakt voor het project Stadswerven.

3.9. Ontwikkelingen in het project (Problemen en aandachtspunten)

1. *Woningbouw Ontwikkelingscombinatie De Werven BV (OCW)*
Met OCW zijn januari 2018 afspraken gemaakt over de grondprijs voor 22 appartementen en 6 EGW in vlek B-noord/Americana. Dit moest eerst afgerond zijn alvorens verder te praten over het vervolg in Stadswerven noord, waaronder ook de ontwikkeling van Vlek A door OCW in ruil voor 80 vrije kavels in Stadswerven. De gesprekken hierover worden nu opgestart en over eventuele wijzigingen in het contract met als doel een voortvarende aanpak van Stadswerven noord.
2. *Parkeren Villa Augustus*
Door de bouw van woningen Leyten in 2018 vervallen er een aantal tijdelijke parkeerplaatsen nabij Villa Augustus. Er vindt onderzoek plaats over de wijze van parkeren rondom Villa Augustus in de toekomst, mede met het oog op een mogelijke ontwikkeling van een huisartsenpost c.a. in het 13 KV gebouw ten noorden van Villa Augustus. Dit onderzoek vindt plaats door en met betrokkenen.
3. *Bouwenveloppen vlekken J en E*
Deze vlekken worden aanbesteed. Daarvoor zijn bouwenveloppen opgesteld. Het gaat om een aanbesteding met 2 fases, waarvan de eerste fase bestaat uit een selectie van 5 gegadigden die een aanbieding mogen doen voor de desbetreffende vlek. Vlek J wordt in maart op de markt gezet. Na afronding van de aanbestedingsprocedure is er een gegadigde die het aangeboden woningbouwplan door ontwikkelt, op de markt zal zetten en zal uitvoeren.
4. *Zuidelijke insteekhaven*
Het burgerinitiatief Stichting Leefwerf de Biesbosch is ondersteund door het project Stadswerven onder andere op het gebied van ontwerp en overleg daarover met de ontwikkelaar, informatie en voorstellen aan de Raad. In 2018 moet de Stichting verder met het maken van een voorstel voor uitvoering en beheer. Ook moet zij opnieuw subsidie aanvragen bij de Provincie.
5. *Bestemmingsplan vlek I*
Vanuit het project Stadswerven is gestart met het opstellen van een bestemmingsplan in vlek I. Hiervoor zal een aparte grondexploitatie worden opgesteld. Afhankelijk van het verloop van de bestemmingsplanprocedure, starten we zo snel mogelijk met de aanbesteding van de bouwlocaties aan het Vlij.
6. *Trappen langs Wantij*
Het werk aan de trappartijen en de resterende openbare ruimte bij het Energieplein is aanbesteed en is medio 2019 gereed.

7. *Prins Clausbrug*

De brug is aanbesteed. Naast het feit dat het budget is overschreden en door de gemeenteraad december 2017 een extra krediet beschikbaar is gesteld van €3,5 mln, is er door nummer 2 van de aanbesteding een rechtszaak aangespannen. Er lopen gesprekken over samenwerking tussen de nummers 1 en 2. Ondertussen wordt gewerkt aan de rechtszaken, waarvan een hoger beroep zitting 16 maart is gepland.

3.10. Communicatie

De bewoners en toekomstige bewoners worden door middel van nieuwsbrieven en via Facebook geïnformeerd over de ontwikkelingen op Stadswerven. Vanaf eind 2016 zal de nieuwsbrief regelmatig verschijnen (om de 2 à 3 maanden).

Voorjaar 2018 zal de volgende informatie avond worden georganiseerd:

- ontwikkelingen Stadswerven zuid (b.v. bouwplan Leyten, initiatieven 13 KV gebouw en Tennet gebouw langs Oranjelaan, bestemmingsplan vlek I, bouwplan Regiokantoor, uitvoering trappartijen Wantijoever).

Daarnaast is het project betrokken bij de organisatie van een informatie avond door de Stichting Leefwerk de Biesbosch. Alle bewoners worden zo goed mogelijk geïnformeerd door de regelmatig verschijnende nieuwsbrief.

4. Leerpark

Datum rapportage	Maart 2018
Datum vorige rapportage	September 2017

4.1. Organisatie

4.1.1. Interne betrokkenen

Functie	Naam
Portefeuillehouder	P.J. Heijkoop
Collegiale afstemming B&W	J. Mos (deel grondexploitatie)
Ambtelijk opdrachtgever	R.C.A. Meester

4.2. Het project

4.2.1. Scope

Het Masterplan Leerpark omvat de ontwikkeling van woningen, scholen, kantoren, horeca, winkelvoorzieningen en parkeerfaciliteiten. Daarnaast willen we versterking van het onderwijs, met name op het gebied van techniek, duurzaamheid en maritiem. Om de sociale samenhang in het gebied te vergroten willen we programmatisch de verantwoordelijkheid voor het gebied overdragen aan de gebruikers.

Op 20 februari 2018 is de Startnotitie Campusontwikkeling Leerpark in de gemeenteraad vastgesteld. Daarmee is een impuls gegeven aan de doorontwikkeling van het Leerpark op het gebied van:

- Het creëren van een startersmilieu (de Maakfabriek);
- Bereikbaarheid (spoorhalte);
- Het woonprogramma;
- Aantrekken en bundelen van de HBO-vraag van het bedrijfsleven.

Het gebied draagt daarmee bij aan de speerpunten uit de groeiagenda voor de Drechtsteden.

4.2.2. Voornaamste kaders en uitgangspunten

4.2.2.1. Contractuele kaders

Grondposities

Gemeente en Stichting Regionaal Opleidingencentrum Zuid-Holland Zuid Da Vinci College (DVC) hebben alle binnen het ontwikkelgebied gelegen nog uit te geven gronden in eigendom. Met Heijmans is een overeenkomst gesloten voor de ontwikkeling van het gebied, waarbij de percelen die voor de markt worden ontwikkeld, worden verkocht aan Heijmans. Alleen Perceel 6C blijft geheel in eigendom van de gemeente. De gemeente en DVC vormen samen een coöperatie. De Coöperatie Ontwikkeling Leerpark U.A. is opdrachtgever voor het realiseren van het totale Leerpark gebied (inclusief onderwijsleerbedrijven, woningen en openbare ruimte). Perceel 6C (linksonder op de tekening hieronder) valt binnen het projectgebied maar buiten de Bieding van Heijmans. Hier heeft Heijmans dus geen ontwikkelrecht/plicht. Het staat de gemeente vrij om hierover te contracteren. DVC heeft hier evenmin rechten, eventuele opbrengsten zijn dus direct voor de gemeente.

Overeenkomst(en) met Heijmans

2003: Aanbestedingsleidraad

2003/2004: Bieding Heijmans en anderen

2004: Gunningbesluit

2004: Integrale samenwerkingsovereenkomst (SOK)

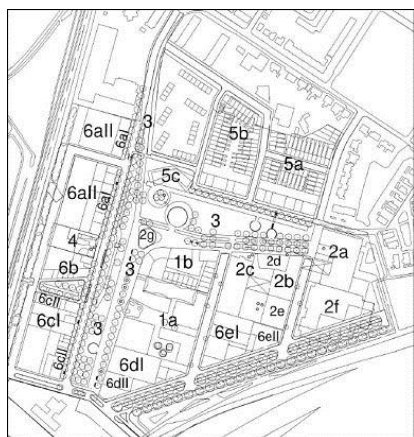
2004: Coördinatieovereenkomst

2004: Samenwerkingsovereenkomsten op perceelniveau voor de percelen 1 t/m 6.

2005: Ontwikkelingsbesluit

2005: Realiseringsovereenkomst op perceelniveau voor de percelen 1, 2 (exclusief 2F) en 3.

2014: Vaststellingsovereenkomst betreffende de percelen 2F, 5A, 5B, 5C, 6A, 6B en 6DII.

Looptijd overeenkomst:

Datum inwerkingtreding SOK: bij ondertekening, na Gunningsbesluit
Einde na beëindiging Realiseringsfase of artikel 11

Start Realisatiefase: het Ontwikkelingsbesluit is genomen en de Realisatie- en Gronduitgifteovereenkomsten zijn ondertekend.

Samenwerkingsfase: de fase die een aanvang neemt met het Gunningbesluit in combinatie met het ondertekenen van deze overeenkomst en eindigt met het Ontwikkelingsbesluit in combinatie met het ondertekenen van Partijen van Realisatie- en Gronduitgifteovereenkomsten.

De vaststellingsovereenkomst uit 2014 betreft een overeenkomst voor de afname van percelen door Heijmans voor vastgestelde bedragen en op vastgestelde data. Deze worden gevolgd.

Samenwerking op hoofdlijnen/wederzijdse verplichtingen

Coöperatie Leerpark U.A.

Het redigeren van de definitieve Realisatieovereenkomst, de Gronduitgifteovereenkomsten, het voeren en notuleren van al het benodigde overleg met de Marktpartij, tijdige besluitvorming over/goedkeuring van de verschillende onderdelen van het Ontwikkelingsplan, het ter goedkeuring voorleggen aan haar leden van het Ontwikkelingsplan ten behoeve van het Ontwikkelingsbesluit.

Heijmans N.V.

Het met name verrichten van activiteiten die resulteren in het opstellen van het VO, het DO, Bestek en tekeningen of een beeldkwaliteitplan, werkzaamheden in de samenwerkingsfase voor eigen rekening. Al die werkzaamheden die voor de ontwikkeling en realisatie van het Leerpark dienen te worden verricht en die niet expliciet door de Coöperatie dienen te worden verricht. De grond bedoeld voor de bouw van woningen, bedrijven en kantoren afnemen tegen de in de vaststellingsovereenkomst overeengekomen vergoeding.

Partijen gezamenlijk

Gerechtigd tot het doen van voorstellen tot aanpassing.

Aanvulling of wijziging overeenkomst enkel na schriftelijke goedkeuring van beide partijen.

Algemene kenmerken

Langlopende overeenkomst, met wederzijdse verplichtingen, zonder einddatum. Verplichte grondafname Heijmans met afgesproken afnamedata. De grondposities van de gemeente en Da Vinci geven naast indexatie met de CPI-index ook een rentelast de interne rekenrente. Om dit risico af te dekken hebben onderhandelingen plaatsgevonden tussen de coöperatie en Heijmans. De uitkomst van deze onderhandelingen is inmiddels door het coöperatiebestuur geaccordeerd en vastgesteld door college en raad. De belangrijkste herziene afspraken betreffen de vertraagde, maar nu wel verplichte afname van de grond (doorlopend tot 2023). Perceel 6C valt

buiten de bieding met Heijmans. De gemeente is intern in overleg, hoe de ontwikkeling van deze kavel het beste kan worden aangepakt. De gemeente Dordrecht is verantwoordelijk voor de grondexploitatie (GREX).

4.2.2.2. *Betrokken private partijen*

- Da Vinci, partner in de Coöperatie Leerpark.
- Heijmans N.V., ontwikkelaar.
- West 8, stedenbouwkundig bureau en supervisor.
- Studio Leon Thier, architecten/supervisor.
- BBN, Adviseur.

4.2.2.3. *Bestemmingsplan, stedenbouwkundig plan et cetera.*

Soort plan	Datum
Bestemmingsplan	Gewijzigd bestemmingsplan november 2014 definitief

4.2.2.4. *Voorgaande besluitvorming*

Orgaan	Datum	Dossier-nummer	Besluit
Raad	07-12-1999	-	Vaststellen intentieverklaring project leerpark en beschikbaar stellen krediet voor extern organisatieadvies
Raad	<2000	-	Bijdrage Onderwijs (MO)
Raad	12-12-2000 en 8-11-2005	-	Vaststellen Masterplan Leerpark. Toekenning bijdragen uit Mandenmaken (besluit Drechtsteden 10-2007)
Raad	8-4-2003	-	Bouw school Wartburg
Raad	5-4-2004	-	Bouw scholen Bogerman, A.Schweitzer en Wartburg
Raad	6-12-2005	-	Bouw School Insula college
Raad	14-05-2014	-	Bouw Stedelijk Dalton Lyceum en Samenwerkingsgebouw
Raad	2007-2009	-	Diverse besluiten rond voorzieningen w.o. WKO en beveiliging
Raad	05-02-2008	118383	Proces/Parkmanagement en veiligheid Leerpark
Raad	11-11-2008	118162	Bouw sportgebouw Leerpark; Kunstbudget Leerpark; Ruimte vrijval BTW t.b.v. de Duurzaamheidsfabriek (DZHF); bijdrage grondbedrijf
Raad	30-06-2009	184563	Uitvoeringskrediet Brandweer Leerpark + ontsluiting via N3; Programma ontwikkel- en organisatiekosten Leerpark 2009; Verkoop Warmte- Koudeopslag
Raad	19-01-2010	294890	Visie- en Businessplan Duurzaamheidsfabriek
Raad	09-2010	447909	Besluit kenniscentrum Veiligheid
Raad	25-05-2012	494026	Raadsinformatiebrief Duurzaamheidsfabriek
Raad	18-09-2012	904420	Kredietvoorstellen Leerpark
Raad	09-2013	KN 2013	Kadernota - Sociale Agenda Leerpark 2013 + index Leonardo Plaza
Raad	09-2013	KN 2014	Kadernota - Programma- en organisatiekosten 2013 - 2014
Raad	27-05-2014	KN 2015	Kaderbrief - Programma- en organisatiekosten 2015 - 2018
Raad	25-11-2014	1380956	Vaststellingsovereenkomst Heijmans en herziening grondexploitatie
College	15-09-2015	1484710	Verlengen gebruikersovereenkomst Klimhal Leerpark met Mountain Networks
Raad	27-9-2016	1720609	Instemming met aanvullende dekking in de exploitatie Duurzaamheidsfabriek (DZHF)
Raad	28-3-2017	1887053	Aangaan nieuwe kredietovereenkomst Triodosbank voor de Duurzaamheidsfabriek
Raad	26-9-2017	1953671	Voorstel campusontwikkeling Leerpark, met als onderdeel de doorontwikkeling Duurzaamheidsfabriek
Raad	20-2-2018	1998998	Vaststellen Startnotitie Campusontwikkeling Leerpark

4.3. Wat willen we bereiken?

	<u>Aantrekkelijkheid Dordrecht</u>
Wat:	Het project maakt de stad aantrekkelijker (mengvorm van onderwijs met bedrijfsleven, wonen, voorzieningen, openbare ruimte).
Doelstelling:	Afbouwen woningen, bedrijven en voorzieningen.
	<u>Economie</u>
Wat:	Het project versterkt de economie (verbreding en accent op maritiem cluster) en draagt bij aan werkgelegenheid en kennisinfrastructuur.
Doelstelling:	Een optimaal functionerende kennisinfrastructuur ontwikkelen en in stand houden. De ontwikkeling van een dergelijke infrastructuur verloopt ongelijkmatig en langs uiteenlopende lijnen. De deelnemende partijen moeten elkaar versterken in innovatieve uitdagingen. Daarnaast zal accent gelegd blijven worden op de duurzame ontwikkeling van het Leerpark, de Duurzaamheidsfabriek (DZF) de 'nog te realiseren' Maakfabriek (waaronder startupcentrum, bouwopleidingen, productieruimten en ruimte voor HBO).
	<u>Differentiatie woonmilieus</u>
Wat:	Het project zorgt voor gedifferentieerde en aantrekkelijke woonmilieus (duur, stedelijk).
Doelstelling:	Vanaf oktober 2014 wordt de bouw weer opgepakt en wordt het Leerpark verder afgebouwd in een langzamer tempo (tot 2023) dan oorspronkelijk was afgesproken. Een verkenning van de mogelijkheden om extra woningbouw te realiseren is uitgevoerd. Naar verwachting kunnen nog eens 250 tot 400 woningen op het Leerpark worden toegevoegd.
	<u>Groen / blauwe ruimte</u>
Wat:	Het project versterkt de groene en blauwe ruimte (landschappen en water).
Doelstelling:	Op een klein deel na, is dit reeds gerealiseerd. Het Leerpark heeft het water van West naar Oost verbonden.
	<u>Maatschappelijke voorzieningen</u>
Wat:	Het project zorgt voor voorzieningen die een duidelijke leemte invullen in de stad, met name op het gebied van maatschappelijke voorzieningen.
Doelstelling:	Verwevenheid van wonen, werken, leren en recreëren. Verwevenheid van duurzame elementen in de ruimste zin van het woord, door de hele wijk, en goed bereikbaar.

4.4. Hoe willen we dat bereiken?

(Projectresultaat op basis van projectplan)

Het Masterplan Leerpark omvat de ontwikkeling van woningen, kantoren, horeca, onderwijs, winkels, groen en parkeerfaciliteiten.

<u>KPI's / Projectresultaten</u>	<u>Oorspronkelijke Programmering</u>	<u>Gerealiseerd</u>	<u>Nog te realiseren</u>	<u>Status</u>
Aantal woningen appartementen	359	181	178	
Aantal woningen EGW	72	47	25	
Vrije kavels	-	-	-	
Kantoren BVO m2	6.891	0	8.708	
Kantoren in bedrijfshallen BVO m2	3.632	1.815		
Bedrijfshallen BVO m2	10.399	0	10.399	
Commercieel BVO m2	1.857	0	1.857	
Onderwijsleerbedrijven m2	9.361	5.753	3.608	
Overige voorzieningen m2	4.189	4.189	0	
Op schema (conform het nieuwe contract)				
Mogelijk vertraging				
Vertraagd t.o.v. vorige planning				

Toelichting op bovenstaande tabel

In 2014 zijn met Heijmans nieuwe afspraken gemaakt over de grondafname in het gebied, hierdoor zal het project doorlopen tot 2023. Op grond van de afspraken die gemaakt zijn met Heijmans in 2014, is de status weer op groen gezet. Heijmans heeft een aantal malen uitstel gevraagd op de afname van enkele woningbouwpercelen, maar is ook vervroegde afname van de percelen 5A fase 4 t/m 9 gerealiseerd. De aantallen woningbouw kunnen wijzigen omdat: 1) Heijmans zelf binnen het geldende bestemmingsplan zelf kan bepalen of er grondgebonden woningen of appartementen worden gebouwd en 2) de mogelijkheid van extra woningbouw is verkend. De definitieve invulling wordt uitgewerkt.

4.5. Wat hebben we gedaan?

Wanneer	Actie/Mijlpaal
2007	Oplevering Insula College
2007	Oplevering Da Vinci College
07 2008	Oplevering Samenwerkingsgebouw (Praktijkgebouw)
12 2008	Oplevering Warmte Koude Opslag
12 2008	Ontwikkeling van Onderwijs Leerbedrijven
12 2008	Realisatie ICT voorzieningen
01 2009	Samenwerking vmbo's en MBO
02 2009	Start programma Leonardo Experience
07 2009	Oplevering Sportgebouw
07 2011	Oplevering 2 ^e uitrukpost Brandweer 6E
07 2012	Verplaatsing DLTC
11 2012	Oplevering kantoor Veiligheidsregio en ambulancepost
11 2012	Oplevering 124 woningen, bedrijfsruimten, parkeren 180 pp.
12 2012	Oplevering 36 woningen met plint leerbedrijven tussen dalton en Insula
03 2013	Ingebruikname Duurzaamheidsfabriek
12 2014	Nieuwe vaststellingsovereenkomst Heijmans met herziene grondexploitatie
02 2015	Transport percelen 5A fase 1 en 6A I aan Heijmans
04 2015	Besluit vestigen van een recht van overpad tussen de supermarkt en de Bogermanschool
06 2015	Transport percelen 5A fase 2 en 6A II fase 1 aan Heijmans
10 2015	Uitstel is gevraagd en verleend op de afname van Perceel 3 in 5A
04 2016	Uitstel is gevraagd en verleend op de afname van perceel 4 in kavel 5A
10 2016	Uitstel is gevraagd en verleend op de afname van perceel 5 in kavel 5A
12 2016	De Plus Supermarkt, inclusief 21 appartementen, perceel 6A I, is opgeleverd
04 2017	Transport overige percelen deelgebied 5A aan Heijmans
07 2017	Transport perceel 6B aan Heijmans
07 2017	Oprichting Vereniging Parkmanagement Leerpark
10-2017	Oplevering 1 ^e tijdelijke maakhal
12 2017	Oplevering 1 ^e deel 47 grondgebonden woningen 5A
02 2018	Ontheffing Natuurbeschermingswet voor vleermuizen ivm sloop oude school 5B ontvangen

De bouw van 47 eengezinswoningen in deelgebied 5A is vanaf april 2017 in uitvoering.

4.6. Wat gaan we nog doen?

Activiteit door gemeente	Fase	2018				2019				2020				2021 >			
Sloop	Uitvoering	■	■														
Bouwrijpmaken	Uitvoering	■	■			■				■							
Woonrijp maken	Uitvoering	■					■	■						■	■		
Beheer	Uitvoering	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Gronduitgifte	Uitvoering		■	■	■		■			■							
Programma	Uitvoering	■	■	■	■	■	■	■	■								

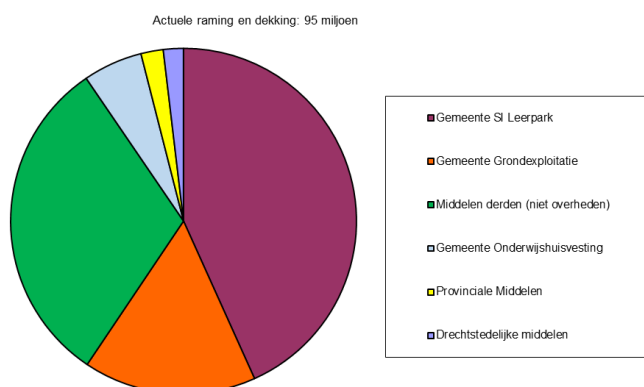
Activiteit door derden (Heijmans)	Fase	2018				2019				2020				2021 >			
Bouw woningen en bedrijven	Uitvoering																
		Op schema															
		Mogelijk vertraging															
		Vertraagd t.o.v. vorige planning															

Toelichting op bovenstaande tabel

De sloop van de oude school de Valkhorst op perceel 5B is vertraagd omdat er bij het aanvragen van de sloopvergunning, in het kader van de Wet Natuurbescherming, geconstateerd is dat er een grote kolonie vleermuizen huist in het gebouw. Hiervoor zijn extra tijdelijke maatregelen genomen, waaronder de bouw van een vleermuurstoren en het ophangen van tijdelijke vleermuiskasten. In een 9-tal nieuw te bouwen woningen worden permanente vleermuiskasten opgenomen. Een ontheffing is op 9 februari 2018 door de Omgevingsdienst Haaglanden verstrekt, zodat de sloop van de oude school in april kan plaatsvinden. Kort daarop vangt Heijmans, conform planning, aan met de bouw van 41 eengezinswoningen op 5B.

4.7. Financiën

De financieringsstructuur van het project Leerpark is opgebouwd uit een grondexploitatie (GREX), een begroting voor de bouw van scholen, leerpark voorzieningen en organisatiekosten ten bate van de Coöperatie Leerpark. De totale omvang van het project is circa € 95 miljoen. Hieronder is de totale reservering schematisch weergegeven.

Toelichting Algemeen

De MO-bijdrage onderwijs voor bouw van scholen, de Drechtstedelijke middelen uit Manden Maken en de Provinciale subsidies uit het verleden zijn reeds afgesloten en afgewikkeld. Nog lopend voor het project Leerpark zijn de Grondexploitatie en een aantal kredieten binnen de SI-post Leerpark t.b.v. voorzieningen en organisatiekosten van de Coöperatie Leerpark.

Samenvatting Grondexploitatie Leerpark

De investeringen c.q. uitgaven grondexploitatie zijn volgens de laatste vastgestelde grondexploitatie geraamd op € 45,7 miljoen, en worden voor € 29,1 miljoen gedekt door verkoopopbrengst gronden voor woningen, kantoren en bedrijven. Het saldo op basis van contante waarde van deze geactualiseerde grondexploitatie bedraagt € 15,0 miljoen (negatief). Hiervoor is reeds in voldoende mate een verliesvoorziening gevormd.

Kosten	Gerealiseerde kosten	37.765.698
	Nog te realiseren kosten	7.950.713
	Totale kosten	45.716.411
Opbrengsten	Gerealiseerde opbrengsten	18.612.277
	Nog te realiseren opbrengsten	10.465.396
	Totale opbrengsten	29.077.673
Saldo	Boekwaarde	19.153.420
	Eindwaarde	-16.638.738
	Netto Contante Waarde	-15.070.218

Verloop Netto Contante Waarde grondexploitatie

GREX 2018	GREX 2017	GREX 2016	GREX 2015
€ 15,0 mln (nadelig)	€ 13,6 mln (nadelig)	€ 14,5 (nadelig)	€ 15,3 mln (nadelig)

Ten opzichte van de vorige rapportage is in de prognose 2018 o.a. rekening gehouden met:

• additionele kosten startnotitie campusontwikkeling	€ 75.000
• het aanbrengen van vleermuiskasten en ontheffingsprocedure	€ 50.000
• hogere sloopkosten school incl. asbest verwijderen	€ 29.000
• hogere kosten bouwrijp maken 5B en grondafvoer PFOA	€ 36.000
• extra werk aansluitingen op omliggend openbaar gebied	€ 260.000
• het plaatsen van een geluidsscherm langs het spoor	€ 479.000
• inflatiecorrectie op lasten en baten	€ 145.000
• herberekening rentelasten (conform BBV)	€ 185.000

Bij de prognose 2018 zijn de parameters voor inflatiecorrectie en rentelasten bijgesteld, welke per saldo een nadelig effect geven van € 335.000.

Voornaamste oorzaken hiervan zijn de toepassing van een hoger rentepercentage (conform BBV) en het corrigeren van onterecht gecalculeerde opbrengstenstijging op toekomstige transacties met Heijmans.

Een deel van deze extra kosten zal worden gecompenseerd door het naar voren halen van de uitgifte kavels 5A (reeds geëffectueerd) en 5B (naar verwachting meer inzicht medio 2018), en optimalisatie gronduitgifte 6C en 2F. In de startnotitie Campusontwikkeling is voor kavel 6c uitgegaan van een minimaal gegarandeerde grondopbrengst van € 1,3 miljoen. Uit optimalisatie van de invulling zal blijken of een meeropbrengst kan worden gerealiseerd. Tevens wordt over de aanpassing/uitbreiding in het kader van de Campusontwikkeling gesproken over optimalisatie van de uitgifte van perceel 2F door realisatie van een woontoren, met naar verwachting hogere grondopbrengsten.

Samenvatting programma Leerpark (SI-middelen)

De gemeentelijke investeringen in het Leerpark worden voor het hoofddeel gefinancierd vanuit de Strategische Investerings Leerpark € 41,1 miljoen. Hieronder zijn de kredieten weergegeven met realisatie.

omschrijving	reservering	krediet	Realisatie t/m dec2017	restant reservering	restant krediet
Reservering SI SV01 Leerpark	41.118.568	41.118.568	40.552.337		556.231

Hieronder is de financiële voortgang weergegeven n.a.v. besluit 777979 d.d. 18-9-2012 en daaropvolgende besluitvorming.

	Krediet	Realisatie t/m dec 2017	Restant krediet
Bouw scholen			
Ruimte vrijval BTW sportgebouw en sloop ingezet t.b.v. exploitatie DZHF	1.738.899	1.418.863	320.036
Kunstabudget scholen - inrichting mediacentrum	133.424	127.300	6.124
Totaal bouw scholen (SI Leerpark)	1.872.323	1.546.163	326.160
Leerpark Voorzieningen			
Afgeronde voorzieningen t/m 31-12-2016	331.809	331.809	0
Stimuleringsprogramma Leerpark 2017 e.v.	75.371	300	75.071
Bewegwijzering	50.000	0	50.000
Reservering VIV	150.000	150.000	0
Exploitatiekosten - gebruiksovereenkomst klim-hal	140.000	35.000	105.000
Totaal Leerpark Voorzieningen (SI Leerpark)	747.180	517.109	230.071
Organisatiekosten 2012-2014 (SI Leerpark)	510.000	510.000	0
Totaal gedekt uit SI LEERPARK	3.129.503	2.573.272	556.231

Leerpark Organisatie kosten	Budget	Uitputting	Restant budget
Organisatiekosten 2015	214.139	200.288	13.851
Organisatiekosten 2016	165.000	155.844	9.156
Organisatiekosten 2017	165.000	152.676	12.234
Organisatiekosten 2018	165.000	0	165.000

Toelichting:

Bouw scholen

- In de realisatiecijfers voor de Duurzaamheidsfabriek (DZHF) is € 300.000 aan bezuiniging begrepen, waartoe in 2013 is besloten. In 2016 is besloten tot een her-allocaatie van budgetten binnen SI Leerpark en is € 330.000 (voor 2016 en 2017) toegevoegd aan de beschikbare middelen voor de aanloopverliezen van de DZHF. De exploitatie van de DZHF is afgelopen jaar, door verhuuropbrengsten en een gunstigere financiering en lagere rentekosten, sterk verbeterd.

Voorzieningen

- In 2017 is de laatste termijn voor de VIV betaald.
- Voor de gebruiksovereenkomst met de klimhal op het Leerpark is t/m 2017 50% van de toegezegde € 140.000 besteed.
- De bewegwijzering op het Leerpark is in 2017 voorbereid, en zal in 2018 worden aangebracht voor een maximaal budget van € 50.000.
- De resterende budgetten worden aangewend voor de realisatie een 2e tijdelijke maakhal op kavel 6C en activiteiten ter bevordering van de levendigheid van het gebied.

Organisatiekosten

- De organisatiekosten zijn de kosten van Dordrecht in relatie tot de verbonden partij Coöperatie Ontwikkeling Leerpark U.A. Met ingang van 2015 worden de organisatiekosten niet meer vanuit SI gefinancierd, maar vanuit de exploitatie.

4.8. Risico's

Risicogebeurtenis	Maatregelen
Vertraging grondopbrengsten als gevolg van uitstel afname Heijmans.	Om te voorkomen dat Heijmans later of niet afneemt is het noodzakelijk, bij elke transactie, ruim van te voren met Heijmans hierover in gesprek te gaan conform het afnameschema. De vaststellingsovereenkomst voorziet in een vastgesteld afname-schema, en een renteclausule bij verlate afname, waarmee het renteverlies is afgedekt.
Opbrengst van ontwikkeling op perceel 6C valt tegen.	De (potentiële) grondopbrengsten dienen door de taxateurs minimaal een keer per jaar opnieuw te worden gewaardeerd. Zodoende kan snel op marktveranderingen worden geanticipeerd en kunnen risico's worden beperkt.
Hogere plankosten agv langere looptijd project.	Door een strakke aansturing van het project zal de kans op vertraging worden gereduceerd. Bovendien is het van essentieel belang dat deze kosten regelmatig, bijvoorbeeld met de jaarlijkse prognose, opnieuw worden bepaald. Daarnaast dient de (beheer)administratie in orde te zijn.
Kosten tijdelijk beheer project worden afgewenteld naar project.	Ook in dit geval kan door een strakke aansturing van het project de kans op vertraging worden gereduceerd. Daarnaast dienen de beheerkosten goed te worden geadmistreerd, de budgetten regelmatig te worden geactualiseerd en indien nodig aangepast.
Meerjarig exploitatietekort Duurzaamheidsfabriek overschrijdt restant garantstelling	Een nieuwe financiering en hogere huuropbrengst heeft het exploitatietekort verder doen afnemen. Maatregelen in de vorm van nieuwe exploitatiemodellen en meer betrokkenheid vanuit het bedrijfsleven moeten het exploitatietekort verder doen dalen.

4.9. Actuele ontwikkelingen in het project

Er zijn plannen in ontwikkeling voor het afronden van de totale Leerpark invulling.

- De woningbouwvlekken 5A, 5B en 5C, aan de noordzijde van het park, zullen naar verwachting vrijwel geheel binnen het huidige bestemmingsplan vorm krijgen. Ook kavel 6A2 met appartementen en voorzieningen in de plint aan de Maria Montessorilaan en bedrijven aan de spoorzijde kan naar verwachting vrijwel geheel binnen het bestemmingsplan gerealiseerd worden.
- De doorontwikkeling van het Leerpark tot een campus, middels de vier hieronder nader genoemde, nog te ontwikkelen elementen:
- De ambitie is dat op het Leerpark, nabij kavel 6B en 6C, een halte op de spoorlijn Dordrecht – Breda wordt gerealiseerd. Daarover komt in de loop van de 1^e helft van 2018 meer duidelijkheid. Deze ontwikkeling heeft naar verwachting gevolgen voor de invulling van kavel 6B.
- Voor kavel 6C, dat buiten het contract met Heijmans is gehouden, is een startnotitie worden opgesteld. Belangrijke onderdelen van de invulling zullen een Start-up center (de Maakfabriek), gebouwd parkeren en

horeca zijn. Enkele andere mogelijke invullingen zijn HBO, de praktijkopleiding bouwnijverheid en (beperkt) woningbouw.

- Voor het centraal gelegen kavel 6D2 wordt gedacht aan een invulling middels de bouw van een entreegebouw met een aansluiting op de Duurzaamheidsfabriek. Bestemd voor HBO onderwijs en bedrijvigheid. In de 1^e helft van 2018 ontstaat meer duidelijkheid met betrekking tot de ruimtebehoefte van het HBO op het Leerpark.
- Voor de meest oostelijk kavel 2F, gelegen aan de N3, gaat de gedachte uit naar de bouw van een beeldbepalende woontoren. Hierover vindt overleg met Heijmans plaats. Dit plan wijkt geheel af van het vigerende bestemmingsplan.
- De parkeerdruk in het gebied is hoog. Daarom moet op kavel 6C een gebouwde parkeervoorziening worden gerealiseerd. Tevens vindt er een eerste verkenning plaats naar het invoeren van een parkeerregiem.
- Vooruitlopend op de bouw van de Maakfabriek is op kavel 6C in 2017 een tijdelijke hal gebouwd. In 2018 wordt daar nog een tweede hal aan toegevoegd, vanwege de grote vraag bij de doelgroep.

4.10. Communicatie

Er is in 2017 volop overleg geweest met de scholen over de aanhoudende problematiek rond het stallen van fietsen. De gemeente heeft de scholen verzocht om hiervoor verantwoordelijkheid te nemen en toezicht op het handhaven van de afspraken door leerlingen te houden.

De bewoners en bedrijven op het Leerpark zijn eind 2017 op de hoogte gebracht van de plannen voor de Campusontwikkeling Leerpark.

De bewoners en omwonenden van de woningbouw vlekken 5A en 5B zijn op een inloopavond op 13 februari op de hoogte gebracht van de actuele ontwikkelingen.

5. Dordt West

Datum rapportage	Maart 2018
Datum vorige rapportage	September 2017

5.1. Organisatie

5.1.1. Interne betrokkenen

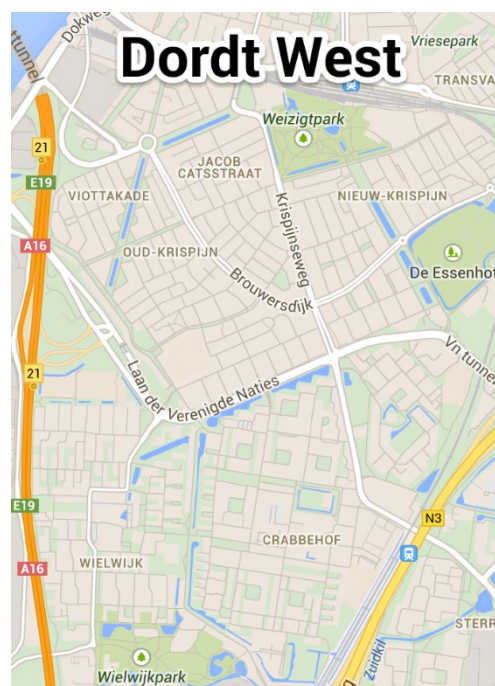
Functie	Naam
Portefeuillehouder	mw. R.E.C. Reynvaan
Collegiale afstemming B&W	mw. C.M.L. Lambrechts (wmo) dhr. P.H. Sleeking (ro)
Ambtelijk opdrachtgever	dhr. E.E.G.M. van Dieën

5.2. Het project

5.2.1. Scope

In Dordrecht West, bestaande uit de wijken Oud & Nieuw Krispijn, Wielwijk en Crabbehof, vindt een meerjarige sociale en fysieke herontwikkeling plaats. Samen met bewoners, betrokkenen, professionals, corporaties en de diverse afdelingen binnen de gemeente wordt gewerkt aan een vitaal Dordt West. Gezamenlijk brengen we Dordt West in Balans!

Werken in het stedelijk weefsel vergt tijd & flexibiliteit. De basis voor de herontwikkeling is immers al voor 2000 gelegd en het eindplaatje is volgens de laatste planning rond 2025 gereed. Een gedegen herontwikkeling duurt een generatie, waarbij het een voorwaarde is om flexibel in te spelen op veranderende maatschappelijke ontwikkelingen en wettelijke kaders. Immers, zo hebben we reeds ervaren, in een tijdsbestek van één generatie kan er veel veranderen.

5.2.2. Voornaamste kaders en uitgangspunten

5.2.2.1. Contractuele kaders

Sociaal	Stimuleringsprogramma Dordrecht West in Balans (2013 – 2016) = afgerond	
Fysiek	Grondposities	Samenwerking
Wielwijk	- Het openbaar gebied en Wielwijkpark in eigendom bij gemeente. - Overige gronden met opstallen veelal in eigendom bij Woonbron, incidenteel particulier bezit (o.a. Reeweg zuid).	- Bewoners, Woonbron en de gemeente hebben de "Visie Wielwijk sterk en weerbaar" van mei 2007 vastgesteld. - Vaststelling en samenwerkingsovereenkomst tussen de gemeente en Woonbron getekend op 8 februari 2016.
Crabbehof	- Het openbaar gebied in eigendom bij de gemeente. - Overige gronden met opstallen in eigendom bij Woonbron en Trivire.	Bewoners, Woonbron, Trivire en de gemeente hebben gezamenlijk in 2012 de toekomstvisie Crabbehof opgesteld.
Nieuw Krispijn	- Het openbaar gebied in eigendom bij de gemeente. - Overige gronden met opstallen in eigendom bij Woonbron en Trivire.	Bewoners, Woonbron, Trivire en de gemeente hebben gezamenlijk de wijkvisie woontypologie Nieuw Krispijn opgesteld zoals vastgesteld in 2007.
Oud Krispijn	- Het openbaar gebied in eigendom bij de gemeente. - Overige gronden met opstallen in erfpacht bij Trivire.	De raamwerkovereenkomst Oud Krispijn Vernieuwt is per 31 december 2013 afgerond. De nog te ontwikkelen fysieke projecten worden vanaf 2017 door de gemeente middels van een selectieprocedure in de markt gezet.

5.2.2.2. Betrokken private partijen

De woningcorporaties Woonbron en Trivire zijn inhoudelijk en financieel partners in de herstructurering van Dordrecht West. De nieuwe Woningwet, welke ingegaan is op 1 juli 2015, heeft de betrokkenheid van de partners bij de herstructurering niet veranderd. De manier waarop we samenwerken is aangepast aan de huidige wet en regelgeving.

5.2.2.3. Bestemmingsplan, stedenbouwkundig plan et cetera.

- Bestemmingsplan Wielwijk, Crabbehof en Zuidhoven.
- Bestemmingsplan Krispijn.
- Stedenbouwkundig kader Parklint Wielwijk

5.2.2.4. Voorgaande besluitvorming

Orgaan	Datum	Zaaknummer	Besluit
Raad	2000	-	Raamwerk Oud Krispijn
Raad	30-1-2007	MO/2006/3209	Sociaal Programma Wielwijk 2007-2009
Raad	27-5-2008	118471	Sociaal Programma Nieuw Krispijn 2008 -2009
Raad	11-11-2008	118533	Sociaal Programma Crabbehof
Raad	26-06-2007	118153	Dordrecht West op Stoom 2
Raad	8-7-2008	136021	Dordrecht West op Stoom 3
Raad	26-01-2010	280734	Dordrecht West op Stoom 4
Raad	22-12-2011	738963	Herinrichting Nassauweg, Nieuw Krispijn
Raad	20-6-2012	800610	Wielwijk fysiek 1 ^e fase
Raad	11-12-2012	953349	Dordrecht West in Balans 2013-2016
Raad	14-10-2014	1339466	Bestemmingsplan Wielwijk, Crabbehof en Zuidhoven
Raad	28-10-2014	1354811	Bestemmingsplan Krispijn
Raad	9-12-2014	1389365	Krediet herinrichtingsplan Reddersbuurt Midden
Raad	15-12-2015	1580185	Herontwikkeling Wielwijk 2 ^e fase en beschikbaar stellen krediet
Raad	14-03-2017	1869241	Stimuleringsprogramma Dordrecht-West in Balans verduurzaamd.
Raad	20-02-2018	2092222	Bestemmingsplan '1 ^e herziening Wielwijk, Crabbehof en Zuidhoven, locatie Parkrank (Wielwijkpark en Reeweg Zuid)

5.3. Wat willen we bereiken?

Sociaal-cultureel en sociaal-economische doelstelling

In Dordrecht West ontstaan verschillende wijken waarin de sociaal-culturele en sociaal-economische positie van diverse groepen meer in balans worden gebracht door in te zetten op de volgende thema's:

- actieve participatie van wijkbewoners.
- verbetering van de gezondheid van de mensen.
- verhoging van het aantal mensen dat zelfredzaam is en een goede balans in draagkracht en draaglast.
- het begeleiden naar (meer passend) werk, waardoor tevens de financiële huishoudboekjes beter op orde kunnen zijn.
- het verhogen van zowel de objectieve veiligheid als het veiligheidsgevoel.

Fysiek-economische doelstelling

In Dordrecht West ontstaan verschillende wijken die fysiek en economisch goed in balans zijn en die van toegevoegde waarde zijn voor de stad, door:

- het realiseren van een betere woningvoorraad door meer variatie in woningen.
- het realiseren van een beter niveau van de openbare ruimte.
- het zorgen voor een eigentijds voorzieningenniveau en economische ontwikkeling op diverse locaties.

5.4. Hoe willen we dat bereiken?

Sociaal (inclusief schoon, heel en veilig)

Het stimuleringsprogramma Dordt West in Balans 2013-2016 is verduurzaamd in het reguliere werk

Fysiek

Wielwijk

Middels sloop en nieuwbouw van het corporatie bezit variatie in de woningvoorraad aanbrengen. Meest in het oog springend is de herontwikkeling van het Parklint. Het aanleggen van de Admiraal de Ruyterweg maakt een grondige kwaliteitsslag in de openbare ruimte mogelijk. Niet alleen wordt de groenstructuur van Wielwijk hiermee versterkt (park de wijk in), ook wordt er een nieuw woonmilieu toegevoegd, namelijk wonen in het park.

Crabbehof

De komende jaren blijven de drie speerpunten actief: de sloop/nieuwbouw opgave van Woonbron in Crabbehof-Noord (Colijnstraat en omgeving), de "light" aanpak van het Winkelcentrum en de gefaseerde herstructurering door Trivire van Crabbehof-Zuid.

Nieuw Krispijn

Meer differentiatie in woningaanbod door sloop van bestaande huur voorraad, en fysieke herinrichting van de openbare ruimte o.a. Nassauweg en omgeving.

Oud Krispijn

Het deelproject Oud Krispijn Vernieuwt is op 31 december 2013 afgesloten en het merendeel van de fysieke projecten is opgeleverd. Deelgebied 1 (Patersweg) en deelgebied 5, fase 2 (Zuiderpoort) worden de komende jaren afgerond.

5.5. Wat hebben we gedaan?

Sociaal	
Wanneer	Actie/Mijlpaal
<'08 – '12	Uitvoering Sociaal Programma Wielwijk
<'08 – '12	Uitvoering Sociaal Programma Nieuw Krispijn
<'08 – '12	Uitvoering Sociaal Programma Crabbehof
<'08 – '13	Uitvoering Raamovereenkomst Oud Krispijn
'13 – '16	Dordrecht West in Balans 2013 – 2016
2017 e.v.	Monitoring

Fysiek		
Wijk	Wanneer	Actie/Mijlpaal
Wielwijk	05 2010	Uitvoering "de Compagnie" en het wijkcentrum Wielwijk
	05 2011	Wielwijk - Van den Kloosterstraat: oplevering 39 appartementen
	05 2011	Sportpark Wielwijk Noord
	08 2011	Opleveren definitief stedenbouwkundige plannen Reddersbuurt en Westervoeg in Wielwijk
	12 2012	Wielwijk Naereboutstraat: start bouw 18 appartementen en 36 eengezinswoningen
	06 2013	Masterplan Wielwijk Park en Tromtuinen gereed
	04 2014	Plint Piet Heinflat Admiraalsplein gerenoveerd.
	06 2014	Herinrichting Admiraalsplein.
	09 2014	Bouwrijp maken Stormhoek 2 ^e fase.
	09 2014	Stedenbouwkundig raamwerk Tromtuinen, Wielwijkpark en volkstuinenlocatie.
	12 2015	Rioleringsherstel Reddersbuurt uitgevoerd.
	12 2015	Woonrijp maken Isaac Sweersstraat uitgevoerd.
	02 2016	Woonrijp maken Reddersbuurt midden afgerond
	03 2016	Woonbron: start uitverhuizen fase 1 M.H. Trompweg, sloop 1 ^e kw 2017.
	06 2016	Start voorbereiding aanbesteding voorbelasten Admiraal de Ruyterweg
	08 2016	Start voorbereiding bouwrijp maken woningbouw Wielwijkpark.
	10 2017	Haalbaarheidsstudie locatie Admiraalsplein en strip Piet Heinflat
	02 2018	Vaststellen bestemmingsplan '1 ^e herziening Wielwijk, Crabbehof en Zuidhoven, locatie Parkrank (Wielwijkpark en Reeweg Zuid)
Crabbehof	10 2012	Oplevering eengezinswoningen Vorrinklaan
	07 2013	Oplevering appartementen Vorrinklaan
	06 2012	Oplevering Spoorpark (Jaap Burgerpark)
	04 2015	Start sloop huurwoningen Colijnstraat
	06 2015	Aanpassing chinees restaurant Winkelcentrum Crabbehof
	01 2016	Start sloop/nieuwbouw woningen Wiardi Beckmanplantsoen en van den Tempelstraat
	08 2016	Start planuitwerking herinrichting bestrating rondom Winkelcentrum
	06 2017	Op levering 59 sociale huurwoningen Wiardi Beckmanplantsoen en van den Tempelstraat
Nieuw Krispijn	10 2012	Oplevering Prinsemarij
	11 2012	Oplevering Nassau aan de Singel
	09 2014	Oplevering Montessori Kindcentrum
	09 2014	Oplevering fietsstraat Nassauweg
	09 2014	Sloop sociale huurwoningen Frisostraat
	04 2015	Oplevering bouw woningen Frisostraat
	08 2016	Oplevering openbare ruimte Frisostraat tezamen met rioolwerkzaamheden
	06 2017	Oplevering inrichting kop Nassauweg
Oud Krispijn	12 2007	Oud Krispijn: Multi Functionele Accommodatie de Koloriet gereed
	07 2008	Oud Krispijn Start herstructurering Krispijnse Driehoek
	03 2011	Oud Krispijn oplevering 11 koopwoningen Gouverneurstraat.
	06 2011	Oud Krispijn oplevering project Omslag, 55 huurwoningen
	09 2012	Oud Krispijn oplevering Goeverneurplein
	09 2012	Oud Krispijn start bouw vervangende nieuwbouw Dr. Schaepmanstraat
	03 2013	Aanpak particuliere voorraad Dichterskwartier
	03 2013	Oud Krispijn start bouw deelgebied 5 (Zuiderpoort), 17 van de 64 koopwoningen
	12 2013	Afronden Raamovereenkomst Oud Krispijn Vernieuwt
	12 2015	Oplevering bouw deelgebied 11 (Brouwersdijk – Crispijn van Outgaerden)
	12 2016	Vorbereiding selectieprocedure Zuiderpoort en Patersweg plot 1 en 2.
	01 2017	Start selectieprocedure Patersweg plot 1
	07 2017	Gunning Patersweg plot 1

5.6. Wat gaan we nog doen?

Onder 5.9 vindt u een beschrijving van de actuele ontwikkelingen.

	Op schema
	Mogelijk vertraging
	Vertraagd t.o.v. vorige planning

Fysiek Wielwijk

Activiteit door gemeente	Fase	2017				2018				2019				2020				2021 >			
Woonrijp Zuiderburg (Stormhoek fase 2)	Uitvoering																				
Voorbelasting Adm. de Ruyterweg	Uitvoering																				
Realisatie Adm. de Ruyterweg	Uitvoering																				
Bouwrijp maken M.H. Trompweg t.b.v. woningbouw	Uitvoering																				
Bestemmingsplan procedure Parkrand	Uitvoering																				
Uitgifte kavels Wielwijk park	Uitvoering																				
Bouwrijp maken kavels Wielwijk park	Uitvoering																				
Bestemmingsplan procedure Tromptuinen	Uitvoering																				
Bestemmingsplan procedure volkstuinten en D. van Nieuwenhuisweg	Uitvoering																				
Herinrichting Wielwijk park	Uitvoering																				

* het definitief woonrijp maken van de M.H. Trompweg t.b.v. de woningbouw en de inrichting van het park Tromptuinen vindt pas na 2021 plaats.

Activiteit door derden	Fase	2017				2018				2019				2020				2021>			
BAM - Realisatie Zuiderburg (Stormhoek fase 2)	Uitvoering																				
Woonbron - Sloop appartementen M.H. Trompweg	Uitvoering																				
Particuliere – realisatie kavel woningen Parkzicht	Uitvoering																				

Fysiek Oud Krispijn Zuid

Activiteit door gemeente	Fase	2017				2018				2019				2020				2021 >			
Gronduitgifte Patersweg plot 1	Uitvoering																				
Bestemmingsplan wijziging Patersweg plot 1	Uitvoering																				
Woonrijp maken Patersweg plot 1	Uitvoering																				

[illegible][illegible]

Fysiek Nieuw Krispijn

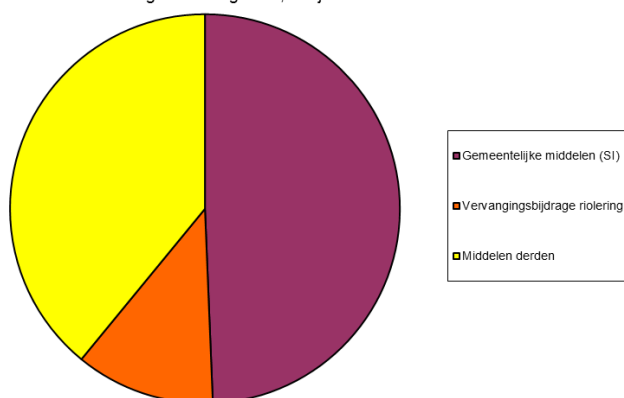
[illegible]

Fysiek Crabbehof

[illegible][illegible]

5.7. Financiën

Actuele raming en dekking: € 33,1 miljoen

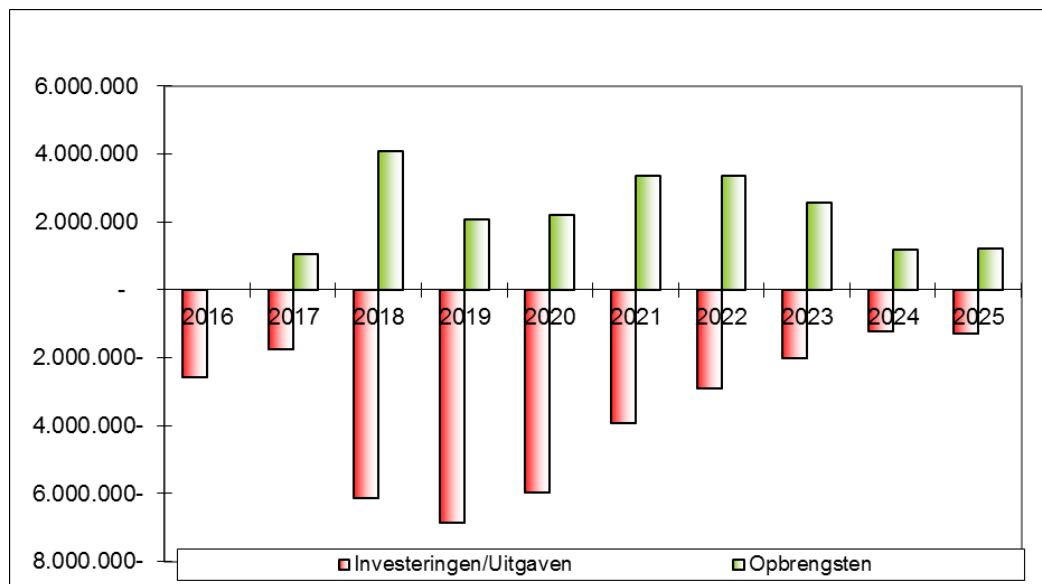
In onderstaande tabel zijn de nog lopende kredieten en bestedingen volgens geactualiseerde gemeentelijke projectadministratie en meest recente prognoses van de grondexploitaties opgenomen. De bestedingen welke rechtstreeks door woningcorporaties zijn gedaan en bestedingen van deelprojecten die reeds financieel zijn afgesloten, zijn niet meer in deze tabel opgenomen.

Lopende kredieten vanaf 1-1-2016	Krediet	Realisatie t/m juli 2017	Nog te realiseren (restant krediet)
<i>Sociaal programma Dordt West in Balans (SI)</i>	1.052.695	345.925	706.770
<i>Wielwijk fysiek – openbare ruimte (SI)</i>	16.723.009	1.008.990	15.714.019
<i>Crabbehof fysiek – openbare ruimte (SI)</i>	700.000	38.282	661.718
<i>Nieuw Krispijn fysiek – openbare ruimte (SI)</i>	1.700.000	1.244.193	455.807
Totaal uitgaven / investeringen	20.175.704	2.637.390	17.538.314
<i>Vervangingsbijdrage rioolprogramma</i>	3.832.554	0	3.832.554
<i>Benodigde dekking reserve SI Dordt West</i>	16.343.150	2.637.390	13.705.760
Totaal dekkingsmiddelen	20.175.704	2.637.390	17.538.314
<i>Stand reserve SI Dordt West 1-1-2017</i>			17.003.741
<i>Af: bestedingen tlv SI 2017</i>			-545.017
<i>Af: vrijval Kadernota 2018 ⁽¹⁾</i>			-1.000.000
<i>Stand reserve SI Dordt West 31-12-2017</i>			15.458.724
<i>prognose reserve SI einde project ⁽²⁾</i>			1.752.964
Lopende grondexploitaties vanaf 1-1-2016	Krediet	Realisatie t/m juli 2017	Nog te realiseren (restant krediet)
<i>Wielwijk grondexploitatie - investeringen</i>	5.660.714	183.221	5.477.493
<i>Oud Krispijn Zuid grondexploitatie- investeringen</i>	7.277.705	311.304	6.966.401
Totaal uitgaven / investeringen	12.938.419	494.525	12.443.894
<i>Wielwijk grondexploitatie - grondopbrengsten</i>	10.330.280	0	10.330.280
<i>Oud Krispijn Zuid grondexploitatie- grondopbrengsten</i>	8.592.397	0	8.592.397
Totaal opbrengsten	18.922.677	0	18.088.117
<i>Eindwaarde (verwacht resultaat) ⁽²⁾</i>	5.984.258	-494.525	5.644.223

- 1) Bij Kadernota 2018 is besloten € 1,0 miljoen te laten vrijvallen ten gunste van de Algemene Reserve. Reeds eerder zijn bedragen vrijgevallen van resp. € 1,75 miljoen (KN2012) en € 1,1 miljoen (KN2016).
- 2) Het restant saldo in de reserve SI kan nog niet vrijvallen, omdat deze is gevoed vanuit verwachte resultaten in de grondexploitaties. Het laten vrijvallen betekent voortijdige winstneming en dit is pas toegestaan op het moment dat de grondopbrengsten en de resultaten gerealiseerd zijn.

Liquiditeitenplanning:

Op basis van de beschikbaar gestelde kredieten voor Dordt West zijn in onderstaande grafiek per boekjaar de nog te verwachten investeringsuitgaven en nog te realiseren opbrengsten (gronduitgifte en vervangingsbijdrage riolering) weergegeven. Tussen 2016 en met 2025 wordt in totaal circa € 33,3 miljoen geïnvesteerd, € 3,8 miljoen wordt verrekend met de rioolexploitatie en circa € 18,1 miljoen aan grondopbrengsten wordt gerealiseerd. Het verschil tussen investeringen en opbrengsten wordt gedekt vanuit de reserve Strategische Investerings voor Dordt West.

5.8. Risico's

	Risico's/Beheersmaatregelen/Bijsturing
Fysiek	Grondopbrengsten Wielwijk De omvang en het tempo van realisering van deze grondopbrengsten kunnen afwijken van de prognose. Dit is het risico is opgenomen in het risicoprofiel van het grondbedrijf. <u>Beheersmaatregel</u> Voor de gronduitgifte voor woningbouw wordt extra ingezet op promotie van wonen aan het Wielwijkpark. Met de inzet van particulier opdrachtgeverschap willen we optimale flexibiliteit behouden om plannen af te stemmen op de actuele marktvraag.
Fysiek	Hogere kosten infrastructuur Wielwijk De gemeente investeert in de aanleg van nieuwe infrastructuur. De kosten hiervan zijn begroot op basis van civieltechnische ramingen. Als gevolg van planuitwerking, prijsontwikkeling en aanbesteding kan de hoogte van deze kosten in de praktijk afwijken. <u>Beheersmaatregel</u> Voor de beheersing van investeringskosten aan infrastructuur verrichten we aanvullende civieltechnische en verkeerskundige onderzoeken waarop het ontwerp zal worden afgestemd.

5.9. Actuele ontwikkelingen in het project

Er is sprake van een groeiende vertrouwen in de economie, afname van het aantal werkzoekende, stijgende verkoopcijfers van woningen, maar ook de stijgende bouwpreizen. Het herstel na de economische crisis zet door. Deze positieve vibe heeft haar invloed op Dordt West en daar maken wij gebruik van.

Sociaal

Het stimuleringsprogramma Dordrecht-West in Balans 2013-2016 is afgerond, en de sociaal/-economische doelstellingen zijn geborgd in de reguliere organisatie-brede opgave.

Mocht het in de toekomst noodzakelijk zijn, dan is de mogelijkheid aanwezig om vanuit het programma Dordrecht-West een hernieuwde inzet te activeren op de sociale doelstellingen. Het resterende budget van het stimuleringsprogramma is t/m 2025 gelabeld (en dus snel beschikbaar) binnen de reserve Strategische Investerings Dordt West, voor sociale interventies in Dordt West op het moment dat dit niet vanuit het

reguliere middelen gedaan kan worden. Mocht dit aan de orde zijn, wordt dit ambtelijk en bestuurlijk afgestemd, en wordt de gemeenteraad hierover geïnformeerd (RIB [1869241](#)).

Fysiek Wielwijk

Admiraalsplein

In september 2016 is in B&W besloten de basisscholen Albatros en Fontein niet te verplaatsen naar het Admiraalsplein. Als gevolg hiervan heeft het college toestemming gegeven om een haalbaarheidsonderzoek uit te voeren voor woningbouwontwikkeling op het Admiraalsplein (voormalige schoollocatie en achter de Piet Heinflat).

Bestemmingsplan wijziging Parkrand

OZHZ heeft de onderzoeken voor de bestemmingsplanwijziging voor Parkrand afgerond. Het voorontwerp bestemmingsplanwijziging heeft tot 3 juli 2017 ter inzage gelegen. Bewoners en omwonende van de Reeweg-Zuid en deel Dordtse Hout zijn uitgenodigd voor een inloop informatie avond op 7 juni 2017. Bewoners die zienswijzen hebben ingediend zijn schriftelijk geïnformeerd. Het ontwerp bestemmingsplan heeft tot december 2017 ter inzage gelegen en is op 20 februari 2018 vastgesteld door de Raad. Nadat bestemmingsplan Parkrand onherroepelijk is kunnen de kavels worden verkocht.

Bestemmingsplan Tromptuinen

Bestemmingsplan is in voorbereiding, onderzoeken zijn nagenoeg afgerond. Bestemmingsplanwijziging is afgestemd met Woonbron/toekomstig ontwikkelaar.

Domela Nieuwenhuisweg

Met de Tuindersvereniging is op diverse momenten overleg over haalbaarheid van de verplaatsing naar de Domela Nieuwenhuisweg. Ook het kerkgenootschap (huidige huurder van de opstal) is bij deze gesprekken betrokken. De tuindersvereniging heeft eerst tot 30 juni 2017 en vervolgens tot 1 februari 2018 de gelegenheid een haalbaar businessplan in te dienen. Tot op heden heeft de vereniging nog geen sluitende begroting overlegd. Er is nog een substantieel tekort voor verplaatsing en inrichting van de tuinen door de vereniging. De commissie heeft op 30 januari 2018 besloten dat de gemeentelijke bijdrage maximaal 260.000,- is.

Reddersbuurt/Zuiderburg (stormhoek fase2)

Start woningen door BAM in Q4-2017, oplevering van 24 woningen staat gepland voor Q2-2018. Na realisatie van de woningen wordt de openbare ruimte door de gemeente aangelegd.

Cornelis Evertsenstraat

Woonbron wil 34 "prachtwoningen" realiseren in de C. Evertsenstraat. Hiervoor is ontheffing van het Rijk een vereiste. Dit is tot op heden nog niet bereikt.

Riolering ring Admiraalsplein

Het werk voor rioolvervanging ring Admiraalsplein is aanbesteed. Onderzoek naar PFOA heeft voor ca 2 maanden vertraging gezorgd. Uitvoering start is gestart in april 2018, oplevering staat gepland voor oktober 2018.

Westervoeg/Admiraal de Ruyterweg

Door Stedin worden kabels en leidingen welke relatie hebben met voorbelasting voor Admiraal de Ruyterweg verlegd/opgeruimd. In maart worden voorbereidingen getroffen voor gestuurde boring voor gasleiding, welke aansluit bij M.H. Trompweg en onder de A-16 wordt getrokken voor aansluiting bij Mijlweg. Hiervoor moeten de stalen buizen voor deze gasleiding in het Wielwijkpark worden gelast. Hierdoor is het Wielwijkpark tot mei 2018 deels afgesloten voor wandelaars/fietsers. Het bouwterrein wordt in hekken gezet. Aanbesteding voor voorbelasting Admiraal de Ruyterweg wordt in Q2-2018 aanbesteed. Uitvoering voorbelasting gereed in Q3-2018. Zettingstijd is ca 1 jaar.

Fysiek Oud Krispijn Zuid

Per 1 juli 2015 is de nieuwe Woningwet van kracht. Als gevolg hiervan heeft Trivire te kennen gegeven de herontwikkelingen van de deelgebieden Zuiderpoort en de Patersweg niet te kunnen volbrengen. De gemeente is als vervolg daarop gestart met de eerste selectieprocedure ten behoeve van de verkoop van Patersweg Plot 1. In februari 2018 start de selectieprocedure van de Zuiderpoort gevolgd door de selectieprocedure voor Patersweg Plot 2 na de zomervakantie. In februari 2018 levert Trivire de opstallen aan de Patersweg op aan de gemeente, waarna er gestart wordt met de sloop van de opstallen en bouwrijp maken van de gronden.

Fysiek Crabbehof

Woonbron is fasegewijs begonnen de portieketagewoningen aan de Colijnstraat te slopen. Na de sloop krijgen de vrijgekomen gronden in de Colijnstraat in afwachting van de nieuwbouw een tijdelijke invulling.

In de afgelopen jaren is met de belanghebbenden in eerste instantie gewerkt aan plannen voor de herontwikkeling van het winkelcentrum volgens de ideeën uit de wijkvisie. In dit tijdsgewricht is dit echter niet haalbaar gebleken en is er vervolgens ingezet op een beperktere aanpak. Het winkelcentrum is door de eigenaar opnieuw geschilderd en van een nieuwe huisstijl voorzien, en er zijn plannen ontwikkeld voor een verbetering van de openbare ruimte op en rond het winkelcentrum. De uitvoering hiervan is in 2017 gestart. De 59 eengezinswoningen aan het Wiardi Beckmanplantsoen en de van den Tempelstraat zijn inmiddels door Trivire opgeleverd.

Fysiek Nieuw Krispijn

De herinrichting van de Nassauweg Oostzijde inclusief de middenzone is afgerond. De verdere herstructurering van de wijk is gezien de economische omstandigheden op initiatief van de corporaties, in overleg met de gemeente, doorgeschoven naar 2020 en latere jaren.

5.10. Communicatie

Communicatie door corporaties en gemeente naar bewoners, professionals en overige geïnteresseerden vindt plaats via wijkwebsites, facebook pagina's, twitter accounts, nieuwsbrieven, informatie avonden, wijkkranten en Buurbook.

Op 8 maart is informatiemarkt voor Wielwijk georganiseerd door gemeente en Woonbron. Betrokken partners in de Wijk (Woonbron, BAM, Stedin, Gemeente) hebben informatie gegeven over de door hun uit te voeren werkzaamheden.

Voor Wielwijk is op de digitale gemeentepagina van Dordrecht een pagina gemaakt waarop te raadplegen is welke werkzaamheden waar in Wielwijk plaatsvinden.

6. Nieuwe Dordtse Biesbosch

Natúúrlijk genieten
in de Nieuwe Dordtse
Biesbosch!

Datum rapportage	Maart 2018
Datum vorige rapportage	September 2017

6.1 Organisatie

Functie	Naam
Portefeuillehouder	P.J. Heijkoop
Collegiale afstemming B&W	n.v.t.
Ambtelijk opdrachtgever	W. Zijlstra

6.2 Het project

6.2.1 Scope

Realisatie van het Strategisch Groen Project (SGP) de Nieuwe Dordtse Biesbosch op het Eiland van Dordrecht. Het plan betreft het ontwikkelen en inrichten van 530 ha nieuw natuur- en recreatiegebied. Dit betekent een natuurverbinding van de Dordtse met de Sliedrechtse Biesbosch, waarbij de nadruk ligt op versterking van de natuur met mogelijkheden voor recreanten om hier de natuur te beleven.

Voor het blijvende landbouwgebied (circa 1.100 ha) wordt een ontsluitingsweg aangelegd.

6.2.2 Voornaamste kaders en uitgangspunten

6.2.2.1 Contractuele kaders

Wijzigingsovereenkomst (dossiernummer 969072)

Op 14 februari 2013 is de wijzigingsovereenkomst ondertekend tussen provincie Zuid-Holland, Waterschap Hollandse Delta en gemeente Dordrecht. Deze wijzigingsovereenkomst heeft betrekking op de "Samenwerkingsovereenkomst - Strategisch Groenproject de Nieuwe Dordtse Biesbosch" en de daarbij horende "Overeenkomst grondverwerving voor het Strategisch Groenproject Eiland van Dordrecht". In de wijzigingsovereenkomst zijn afspraken vastgelegd voor uitvoering van het project. De gemeente Dordrecht is verantwoordelijk voor de uitvoering van het project en is tevens budgethouder. De samenwerkingspartners dragen er zorg voor dat de bijdragen voor grondaankoop, inrichting en beheer tijdig worden over gemaakt naar de gemeente Dordrecht. Op grond van een memo d.d. april 2015 zijn een aantal aanpassingen op de wijzigingsovereenkomst overeengekomen tussen partijen.

Kader Richtlijn Water

Medio 2013 is gestart met het ontwerp en de voorbereiding van de Kader Richtlijn Water (KRW) maatregelen. Dit betreft de aanleg van natuurvriendelijke oevers (binnen het projectgebied en binnen de polder de Biesbosch), aanleg van zuiverende voorzieningen voor zowel het stedelijk als het landelijk gebied en de verbetering van de waterkwaliteit door het scheiden van waterstromen. Door onder andere het feit dat tegen

vele omgevingsvergunningen beroep is ingediend en/of een voorlopige voorzieningen zijn aangevraagd bij de rechter, is de start van de uitvoering vertraagd. Voor de realisatie van de KRW maatregelen en verkrijging van de synergie subsidie (€ 2,3 mln) is door de Provincie uitstel van de planning verleend tot 1 april 2020 (brief van 23-1-2017, kenmerk PZH-2017-578339688).

Fietspad 220

Het deel van het Fietspad 220, gelegen binnen het dagrecreatieterrein is eind 2017 opgeleverd. Het grootste deel (in de Noorderdiepzone) wordt in het voorjaar van 2018 gerealiseerd. De Provincie heeft per brief van 17 augustus 2017 (PZH-2017-60976887) uitstel van subsidie verleend tot 1 juli 2018.

6.2.2.2 Betrokken (private) partijen

Eigenaren van gronden, daarnaast geen private partijen.

6.2.2.3 Bestemmingsplan, stedenbouwkundig plan et cetera.

Soort plan	Datum
Reparatie bestemmingsplan gereed	September 2014
Definitief Ontwerp Noorderdiepzone gereed	November 2014
Definitief Ontwerp Dagrecreatieterrein gereed	November 2015
Definitief Ontwerp Kop van 't Land gereed	November 2015
Bestek en aanbesteding Noorderdiepzone gereed	Oktober 2016
Bestek en aanbesteding Kop van 't Land gereed	Oktober 2016
Bestek en aanbesteding Dagrecreatieterrein gereed	Maart 2017
Samenwerkingsovereenkomsten en beheerplannen Noorderdiepzone, Dagrecreatieterrein en Kop van 't Land	December 2017

Bestemmingsplan

De procedures rondom het bestemmingsplan (tot en met de bodemprocedure) zijn definitief afgerond.

6.2.2.4 Voorgaande besluitvorming

Orgaan	Datum	Zaak nummer	Besluit
Raad	11 2012	854935	Vaststellen bestemmingsplan gemeente
Raad	12 2012	969067	Beschikbaar stellen krediet voor uitvoering NDB
Raad	02 2013	969072	Ondertekening wijzigingsovereenkomst NDB tussen Provincie, Waterschap en gemeente
Raad	12 2013	1159058	PVE Noorderdiepzone en dagrecreatieterrein
Raad	12 2013	1086181	Beschikbaar stellen krediet voor uitvoering NDB
RvState	03 2014	-	Uitspraak bestemmingsplan
Raad	06 2014	1263970	Verzoekbesluit tot onteigening
Raad	09 2014	1324100	Definitieve instemming met aanleg Landbouwweg, conform tracé zoals opgenomen in bestemmingsplan NDB, incl. oplossing voor aansluiting Rijksstraatweg.
Raad	09 2014	1323380	Vaststellen gewijzigd Bestemmingsplan (reparatiebesluit)
Raad	12 2014	1384862	Kredietverlening uitvoering NDZ en Elzen-noord en voorbereiding dagrecreatieterrein/Kop van 't Land
Raad	06 2015	1473357	Besluit Dagrecreatieterrein beperken tot minimale basisopgave, 4,7 ha water, fietspad 220 en een parkeerterrein van 50 plaatsen.
Raad	12-2015	1608579	Raadsinformatie brief over stand van zaken voortgang en definitieve ontwerpen Dagrecreatieterrein, Kop van 't Land en Landbouwweg.
Raad	05 2016	1622376	Vaststelling geactualiseerde Natuurexploitatie 2016, verlenen uitvoeringskrediet Dagrecreatieterrein en Kop van 't Land.
Raad	11 2016	1832363	RIB Stand van zaken voortgang project NDB.
Raad	06 2017	1934445	RIB Sluitende Natuurexploitatie 2017

6.3 Wat willen we bereiken?

	<u>Groen / blauwe ruimte</u>
Wat:	Het project versterkt de groene en blauwe ruimte (landschappen en water).
Doelstelling:	Verbeteren van de waterhuishouding op het Eiland van Dordrecht (inclusief verbetering van de drooglegging voor de landbouw) en het verbeteren van de waterkwaliteit.
	<u>Maatschappelijke voorzieningen</u>
Wat:	Het project zorgt voor voorzieningen die een duidelijke leemte invullen in de stad, met name op het gebied van maatschappelijke voorzieningen.
Doelstelling:	Ontwikkelen en inrichten van 530ha nieuw natuur- en recreatiegebied. Een goede en veilige ontsluiting voor het landbouwverkeer.

6.4 Hoe willen we dat bereiken?

<u>KPI's / Projectresultaten</u>	<u>Oorspronkelijke Programmering</u>	<u>Huidige Programmering</u>	<u>Gerealiseerd</u>	<u>Status</u>
Ontwikkeling ha natuur- en recreatiegebied	777 ha	530 ha	213 ha	
Uitvoering Landbouwweg			-	
Verwerving gronden	307,223 ha	306,323 ha	306,323 ha	
 <i>Op schema</i>				
 <i>Mogelijk vertraging</i>				
 <i>Vertraagd t.o.v. vorige planning</i>				

Toelichting op bovenstaande tabel

De uitvoering van de watermaatregelen en natuur- en recreatieve voorzieningen zijn mede afhankelijk van het beschikken over de benodigde gronden. In 2016 is 47,3 ha overgedragen. 30 augustus 2016 is het Koninklijk Besluit tot onteigening genomen. In 2017 is gemeente met de laatste grondeigenaren tot overeenstemming gekomen over de vergoedingen. In december 2017 hebben de laatste grondtransporten plaatsgevonden, waarmee alle gronden nu in eigendom van de gemeente zijn. De verplaatsing van één eigenaar/gebruiker vergt meer tijd en leidt tot vertraging van een deel in de Noorderdiepzone. Ten behoeve van de verplaatsing is voor de nieuwe locatie een ontheffing aangevraagd en verkregen van de Provincie, is een nieuw bestemmingsplan vastgesteld in augustus en is eind november een omgevingsvergunning voor de nieuwbouw aangevraagd. In januari 2018 wordt tevens een benodigd saneringsplan ingediend. Afhankelijk van eventuele bezwaar-procedures kan de grondeigenaar op zijn vroegst in het najaar 2018 verhuizen, waarna de inrichting van het Noorderdiepzone afgerond kan worden. Hierdoor en mede door het feit dat tegen elke verleende omgevingsvergunning een voorlopige voorziening en/of bezwaar is ingediend, zijn werkzaamheden later gestart dan oorspronkelijk gepland. Dit is aanleiding geweest voor een aanvraag tot uitstel van de realisatie van de KRW maatregelen en verkrijging van de synergie subsidie. In januari 2017 is uitstel verleend tot 1 april 2020.

6.5 Wat hebben we gedaan ?

<u>De volgende projectonderdelen zijn gerealiseerd</u>	
1.	331ha natuur Slidrechtse Biesbosch gereed
2.	Herinrichtingsplan Bos de Elzen gereed
3.	Oplevering inrichtingsplan Dordtwijkzone
4.	Opening Tongplaat, LC polder en Oplevering Zuidplaatje.
5.	Oplevering VO Noorderdiepzone
6.	Vaststelling programma van Eisen (Noorderdiepzone en dagrecreatieterrein)
7.	Vaststellen DO NDZ en Elzen Noord door Stuurgroep en Bestuurlijk Overleg
8.	Reparatiebesluit bestemmingsplan Nieuwe Dordtse Biesbosch
9.	Onteigeningsbesluit door Raad
10.	Raadsbesluit tracé en krediet aanleg landbouwweg
11.	Varianten dagrecreatieterrein ter informatie in Stuurgroep
12.	Uitstel einddatum tot 31-12-2017 KRW subsidie en meenemen verwervingskosten in subsidies.
13.	Een vastgestelde plan van aanpak aanbestedingen NDZ en Elzen-noord
14.	Vaststellen DO NDZ en Elzen-noord en kredietbesluit uitvoeringsfase in de raad

15.	Bodemonderzoeken eerste fase ten behoeve van onderhandeling grondwerk met van Oord
16.	Onderzoeken gestart, hoogtemetingen, sonderingen, explosieven t.b.v. opstellen bestekken Noorderdiepzone
17.	Raadvoorstel inzake gefaseerd uitvoeren dagrecreatieterrein en apart ontwikkelen Viersprong
18.	Overeenkomst Plukpark
19.	Opdracht second opinion Deltares t.a.v. door Evides gestelde eisen kruising leidingen met landbouwweg
20.	Landbouwweg aanbesteed en uitvoering gestart
21.	Informatie avond VO Dagrecreatieterrein en Kop van 't Land
22.	Vaststelling DO's Dagrecreatieterrein en Kop van 't Land
23.	Onderhandelingen met Van Oord over de eerste 80.000 m3 klei afgerond.
24.	Bestek Noorderdiepzone met bijbehorende onderzoeken gereed
25.	Bodemonderzoeken Dagrecreatieterreinen Kop van 't Land gereed
26.	Raadsinformatiebrief voortgang, DO's Dagrecreatieterrein en Kop van 't Land en regelen beheer Landbouwweg
27.	Overleg gestart over uitvoering Kop van 't land door Waterschap/aannemer dijkversterking (compensatie grondruil en werk met werk maken) en in afrondende fase
28.	Overeenkomsten grondoverdracht provincie – gemeente getekend (overdracht begin 2016)
29.	Afspraken gemaakt met Staatsbosbeheer over start uitvoering Elzen-noord en bomen gekapt
30.	Start voorbereiding uitvoering hevel
31.	Subsidie toegekend voor recreatieve voorzieningen hevel en uitstel aangevraagd.
32.	Informatieavond februari 2016 over de voortgang van het project en de start van de uitvoering
33.	Overeenkomst met landbouwers over de afvoer van de grond na voorbelasting Landbouwweg
34.	Verwerving Landbouwweg: overeenstemming over beëindigen pachtovereenkomst Van Damme, verwerving woning en grond hoek Rijkstraatweg/Wieldrechtse Zeedijk afgerond, afronding overige verwerving
35.	Hoekoplossing Landbouwweg Rijkstraatweg/Wieldrechtse Zeedijk opgenomen in voorontwerp bestemmingsplan Dordtse Kil IV
36.	Bestek Dagrecreatieterrein en Kop van 't Land in voorbereiding
37.	Aanbestedingsprocedure NDZ gestart en afgerond
38.	Natuurexploitatie 2016 vastgesteld en uitvoeringskredieten Dagrecreatieterrein en Kop van 't Land verleend
39.	Diverse omgevingsvergunningen aangevraagd, verleend en/of in procedure
40.	Ontgraving bezinkplas en Kooikil opgeleverd
41.	Vier voorlopige voorzieningen bij de rechtbank afgewezen en bezwaren niet ontvankelijk verklaard
42.	Start uitvoering Noorderdiepzone
43.	Communicatieplan uitvoering opgesteld
44.	Aanbesteding aanleg Kop van 't Land in voorbereiding/prijsvorming
45.	Uitvoering Landbouwweg gestart
46.	Oplevering Landbouwweg fase 1
47.	Kop van 't Land uitgevoerd en opgeleverd
48.	Aanbesteding, uitvoering en oplevering Dagrecreatieterrein
49.	Start uitvoering Elzen noord
50.	Ontheffing sanering buffer zuid
51.	Ontwerp buffer zuid gereed
52.	Aanbesteding en start uitvoering hevel
53.	SOK en beheerplan opgesteld tbv Noorderdiepzone en Kop van 't Land
54.	Samenwerkingsafspraken en beheerplan Dagrecreatieterrein opgesteld
55.	Beheerkostenramingen opgesteld per beheerder per deelgebied
56.	Verwerving afgerond
57.	Actualisatie natuurexploitatie 2018

6.6 Wat gaan we nog doen?

De landbouwweg fase 1 is in september 2017 opgeleverd. Met Evides zijn definitieve afspraken gemaakt over de oplossing voor wat betreft de overkluizing. In januari 2018 start Evides met het vervangen van haar leidingen door staal daar waar de Landbouwweg het leidingtracé kruist. Direct nadat Evides haar

werkzaamheden heeft afgerond zal de gemeente in mei 2018 starten met de overkluizing van het leidingtracé, waarna aansluitend het laatste deel van de landbouwweg wordt aangelegd. De oplevering van de Landbouwweg is in september 2018 gepland.

Wat betreft de aanpassing van het kruispunt hoek Rijksstraatweg-Wiedrechtse Zeedijk, zijn alternatieven onderzocht waarbij het deel Wiedrechtse Zeedijk tussen A16 en Rijksstraatweg kan worden ontlast van zwaar verkeer. Dit naar aanleiding van bezwaar van omwonenden, via het voorontwerp bestemmingsplan Dordtse Kil IV, tegen de hoekoplossing. Bestuurlijke besluitvorming hierover is in oktober 2017 uitgesteld tot na de verkiezingen. Afhankelijk van de uiteindelijke bestuurlijke keuze daarna de benodigde ruimtelijke procedure gestart worden.

De uitvoering van de Noorderdiepzone is gestart, zij het later dan gepland, als gevolg van de bezwaren tegen de verleende vergunningen. Hierdoor loopt het werk twee winters door. De oplevering van het werk is in de zomer van 2018 gepland, behoudens de locatie waar de eigenaar nog van verplaatst moet worden. Planning is dat de eigenaar na de zomer 2018 zal verhuizen en de laatste inrichtingswerkzaamheden aan kunnen vangen. De hevel is in juni 2017 van start gegaan. De geplande opleverdatum van december 2017 is niet gehaald, vanwege discussies over de technische uitvoering van het ontwerp met opdrachtnemer en leverancier en het gesloten seizoen. Naar verwachting wordt de hevel in de zomer 2018 opgeleverd. Er is in 2017 uitstel van subsidieverlening aangevraagd en verkregen tot 1 oktober 2018.

Eind 2017 is ontheffing verkregen van de Omgevingsdienst voor het saneringsplan buffer zuid. In januari 2018 zal de uitvoering hiervan worden aanbesteed, waarna in maart-april de uitvoering zal starten. De oplevering van de buffer zuid in de juli 2018 gepland.

Het Dagrecreatieterrein (Casco) is in mei 2017 gestart en in november 2017 opgeleverd. De aannemer dient nog een aantal zaken binnen de onderhoudsperiode te herstellen. Het beheer en onderhoud wordt in het 1ste kwartaal 2018 overgedragen naar desbetreffende beheerders.

De Kop van 't Land is eind 2016 opgeleverd. Staatsbosbeheer heeft in 2016 het onderhoud uitgevoerd.

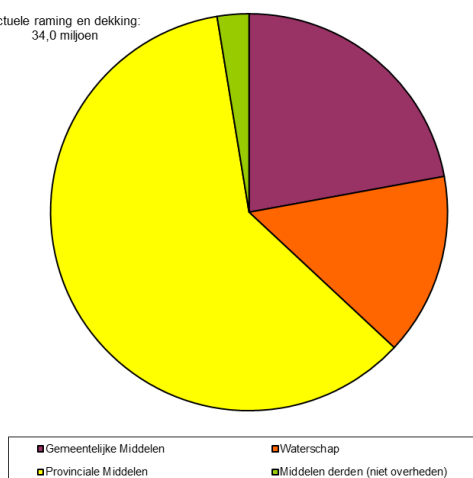
Na de afronding van het werk en definitieve zicht op de financiële stand van zaken moet er een voorstel komen voor bestemming van middelen, ingeval er zich een positief saldo voordoet. Voorjaar 2018 wordt de natuurexploitatie geactualiseerd.

Activiteit – Door de gemeente Dordrecht	Fase	2017	2018	2019	2020>
Aanbesteding en Uitvoering Landbouwontsluitingsweg (in twee fasen)	Uitvoering				
Verbreiding hoek Rijksstraatweg – Wieldr. zeedijk tbv landbouwverkeer	Nog inplannen				
Uitvoering NDZ/KRW/fietspad grond 2 ^e fase, incl. verplaatsing huidige eigenaar gebruiker	Uitvoering				
Uitvoering NDZ/buffer-zuid sanering	Uitvoering				
Uitvoering NDZ/KRW hevel	Uitvoering				
Financiële afrekening subsidie hevel	Uitvoering				
Financiële afrekening KRW (synergiesubsidie) – subsidie vaststelling	Uitvoering				
Financiële afrekening subsidie Fietspad 220	Uitvoering				
Opening Noorderdiepzone en Elzen Noord	Uitvoering				
Uitvoering Dagrecreatieterrein, vergunningen, aanbesteding, uitvoering	Uitvoering				
Voorstel voor vervolgonwikkeling Dagrecreatieterrein	Vervolg				
Beheer Buffer Zuid en Kooi-kil: start	Beheer				
Beheer Dagrecreatieterrein: start	Beheer				
Beheer Kop van 't Land: start	Beheer				
Beheer Noorderdiepzone: start	Beheer				
Beheer Fietspad 220: (overdracht Stadsbeheer)	Beheer				

Activiteit – Door de gemeente Dordrecht	Fase	2017	2018	2019	2020>
Beheer Landbouwweg: (overdracht Stadsbeheer)	Beheer				
Beheer hevel: start	Beheer WSHD				
Overdracht watersysteembeheer NDZ - Elzen Noord	Beheer WSHD				
	Op schema				
	Mogelijk vertraging				
	Vertraagd/uitgesteld				

6.7 Financiën

Actuele raming en dekking:
34,0 miljoen

(Investerings-) kosten	Reservering	Krediet	Realisatie t/m dec 2017
Plankosten algemeen	1.364.500	1.364.500	1.151.500
Verwervingen	10.779.000	10.779.000	10.967.300
Investeringen Noorderdiepzone, Kaderrichtlijn Water, Fietspad 220, Landbouwweg, Kop v 't Land, Dagrecreatieterein etc.	21.873.700	21.873.700	11.865.800
Totaal (investerings-) kosten	34.017.200	34.017.200	23.984.600
Ingezet van beschikbare dekkingsmiddelen	34.017.200	34.017.200	23.984.600
Nog te dekken / tekort	0	0	0

Actuele kostenraming

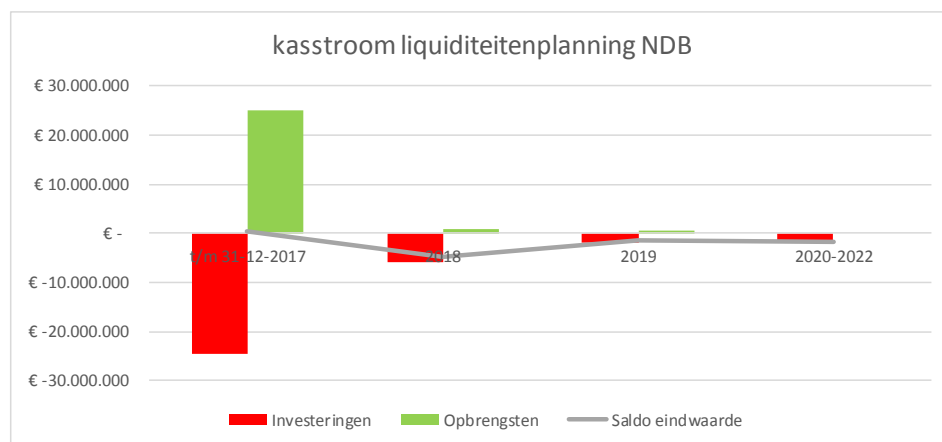
De geactualiseerde raming kostenraming komt uit op een totaal van € 34,0 miljoen en past binnen de beschikbare dekkingsmiddelen. De ontwikkeling van het dagrecreatieterein is beperkt tot de minimale basisopgave. Het financiële tekort is gereduceerd tot nul, en verwerkt in de geactualiseerde natuurexploitatie.

Mocht uiteindelijk aan het einde van het project blijken dat er budget over is, dan vloeien eventuele resterende middelen (na alle aanbestedingen en opleveringen) terug naar bestedingen in het gebied/project (conform artikel 7.3 van de wijzigingsovereenkomst). Wanneer dit aan de orde is, dan wordt hiervoor een voorstel voor een eventuele heroverweging op diverse onderdelen aan de raad voorgelegd. Dit voorstel zal in overleg met de Provincie en het Waterschap tot stand komen.

Liquiditeitenplanning:

Op basis van de natuurexploitatie is een inschatting gemaakt van het verwachte verloop van de investeringsuitgaven. Deze zijn in onderstaand grafiek weergegeven. De opbrengsten betreft de bijdrage van Provincie en Waterschap, plus de subsidies voor KRW en Fietspad. De inzet van gemeentelijke SI middelen voor het fietspad en de landbouwweg valt buiten de liquiditeitsplanning, omdat dit reeds gereserveerde middelen zijn die geen kasstroom geven.

	t/m 31-12-2017	2018	2019	2020-2022	Totaal
Investerings	€ -24.453.924	€ -5.835.100	€ -1.994.600	€ -1.750.000	€ -34.033.624
Opbrengsten	€ 24.940.400	€ 937.100	€ 612.700		€ 26.490.200
Saldo eindwaarde	€ 486.476	€ -4.898.000	€ -1.381.900	€ -1.750.000	€ 7.543.424

6.8 Risico's

Het totale risicoprofiel voor de gemeente bedraagt nog € 0,3 miljoen, deze risico's kunnen d.m.v stelposten binnen het project worden opgevangen. Hierdoor is het niet meer nodig een risico ten laste van het weerstandvermogen van de stad op te nemen.

De stand van zaken van de belangrijkste risico's zijn:

Nr.	Categorie	Risicogebeurtenis	Maatregelen
1.	Algemeen	Kostenstijging 2018 t/m 2019 wordt bij investeringsprojecten niet begroot (conform beleid).	Rentebaten over ontvangen middelen zijn toegevoegd aan project.
2.	Algemeen	Onzekerheid over verrekenbaarheid BTW a.g.v. overdracht eigendom aangelegd gebied aan derden.	Bevestiging ontvangen van belastinginspecteur m.b.t. verrekenbaarheid BTW.
3.	Algemeen	Afwijkingen in bestek, meerwerk	Relatie bezien met stelpost / nader te detailleren en onvoorzien.
3.	Noorderdiep-zone	Afwijkingen grondbalans, bandbreedte +/- € 90.000	Relatie bezien met stelpost / nader te detailleren en onvoorzien.
5.	Landbouwweg	Afwijking in raming overkluizing Evides, bandbreedte +/- € 100.000	Overeenstemming met Evides over bijdrage gemeente bereikt, zekerheid verkrijgen over raming resterende deel van de werkzaamheden voor tijdelijke overkluizing.

6.9 Actuele ontwikkelingen in het project

Project in uitvoering

Alle projectonderdelen, behoudens de buffer zuid en de locatie van de te verplaatsen eigenaar zijn in uitvoering. Voor de Noorderdiepzone en de hevel zal naar uitstel van oplevering verstrekt worden tot naar verwachting de zomer 2018. Hierover lopen momenteel onderhandelingen met de aannemers.

In de Noorderdiepzone is hierbij de voornaamste oorzaken van het te verwachten uitstel het onwerkbaar weer van afgelopen periode, de beperkte verkrijgbaarheid van materialen in de markt, een aantal doorgevoerde wijzigingen en enkele onvoorziene zaken.

De uitloop van de hevel wordt vooral veroorzaakt door technische uitvoeringsaspecten en werken in gesloten seizoenen.

6.10 Communicatie

Communicatie naar geïnteresseerden vindt plaats via websites, social media, nieuwsbrieven en informatie bijeenkomsten. Wegens te weinig klachten en de hoge kosten van de omgevingsmanager is de communicatietask bij het ingenieursbureau Drechtsteden gelegd.

In het 1ste kw 2018 zal de officiële ondertekening van de Samenwerkingsovereenkomsten van de deelgebieden door betrokken partijen worden ondertekent. Naar aanleiding van deze gebeurtenis zullen de partijen zichzelf aan de stad presenteren (rol en taak).

Na oplevering van de deelgebieden medio 2018 zal een feestelijke opening van het Nieuwe natuur- en recreatiegebied worden georganiseerd.

Bijlage 2: Overzicht taakvelden

Als gevolg van het nieuwe BBV is het verplicht om de begrotingsrealisatie op te stellen aan de hand van taakvelden. In deze bijlage geven we hier invulling aan. Er zijn diverse tabellen opgenomen. Met behulp van deze gegevens kunnen gemeenten onderling beter worden vergeleken. De eerste tabel betreft een overzicht van de bedragen per hoofdtakveld. Vervolgens tabellen met daarin ook de subtaakvelden. Tenslotte volgen tabellen waarin de programma's worden onderverdeeld naar taakvelden. Uit deze tabel blijkt hoe de verhouding is tussen de onderverdeling van de begrotingsrealisaties in programma's en die in taakvelden.

Onderverdeling in taakvelden

Bedragen x €1000

Rekening 2017				
Nr.	Hoofdtakvelden	Lasten	Baten	Saldo
0	Bestuur en Ondersteuning	104.255	393.242	288.987
1	Veiligheid	16.263	1.132	-15.131
2	Verkeer en vervoer	25.648	8.154	-17.494
3	Economie	6.768	4.119	-2.649
4	Onderwijs	27.691	10.846	-16.845
5	Sport, Cultuur en Recreatie	39.845	7.115	-32.730
6	Sociaal Domein	233.790	58.314	-175.476
7	Volksgezondheid en milieu	35.387	30.024	-5.363
8	VHROSV	29.020	19.967	-9.053
Geraamd resultaat		518.667	532.913	14.246

Onderverdeling in taakvelden en subtaakvelden

Bedragen x €1000

		Rekening 2017		
Nr.	Bestuur en Ondersteuning	Lasten	Baten	Saldo
	Taakveld			
0.1	Bestuur	8.274	1.707	6.567
0.2	Burgerzaken	5.635	5.078	557
0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	10.847	7.201	3.646
0.4	Overhead	33.523	1.004	32.519
0.5	Treasury	-10.325	14.328	-24.653
0.61	OZB woningen	210	11.284	-11.074
0.62	OZB- niet woningen	869	11.443	-10.574
0.63	Parkeerbelasting	754	5.776	-5.022
0.64	Belastingen overig	61	6.866	-6.805
0.7	Alg.uitk.overige uitk.Gemeentefonds	0	259.029	-259.029
0.8	Overige baten en lasten	3.790	4.099	-309
0.10	Mutaties reserves	50.617	65.427	-14.810
Totaal Bestuur en Ondersteuning		104.255	393.242	-288.987

Bedragen x €1000

		Rekening 2017		
Nr.	Veiligheid	Lasten	Baten	Saldo
	Taakveld			
1.1	Verkeer en vervoer	11.070	0	11.070
1.2	Openbare orde en Veiligheid	5.193	1.132	4.061
	Totaal Veiligheid	16.263	1.132	15.131

Bedragen x €1000

		Rekening 2017		
Nr.	Verkeer en vervoer	Lasten	Baten	Saldo
Taakveld				
2.1	Verkeer en vervoer	16.108	2.465	13.643
2.2	Parkeren	6.115	4.520	1.595
2.3	Recreatieve Havens	139	233	-94
2.4	Economische Havens en waterwegen	1.782	694	1.088
2.5	Openbaar vervoer	1.504	242	1.262
Totaal Verkeer en vervoer		25.648	8.154	17.494

Bedragen x €1000

		Rekening 2017		
Nr.	Economie	Lasten	Baten	Saldo
Taakveld				
3.1	Economische ontwikkeling	810	331	479
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	1.586	2.914	-1.328
3.3	Bedrijfsloket en -regelingen	1.268	679	589
3.4	Economische promotie	3.104	195	2.909
Totaal Economie		6.768	4.119	2.649

Bedragen x €1000

		Rekening 2017		
Nr.	Onderwijs	Lasten	Baten	Saldo
Taakveld				
4.1	Openbaar basisonderwijs	234	0	234
4.2	Onderwijshuisvesting	13.167	1.563	11.604
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	14.290	9.283	5.007
Totaal Onderwijs		27.691	10.846	16.845

Bedragen x €1000

		Rekening 2017		
Nr.	Sport, Cultuur en Recreatie	Lasten	Baten	Saldo
Taakveld				
5.1	Sportbeleid en activering	1.813	107	1.706
5.2	Sportaccommodaties	8.775	3.471	5.304
5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultu	8.074	859	7.215
5.4	Musea	8.031	2.224	5.807
5.5	Cultureel erfgoed	633	1	632
5.6	Media	3.421	0	3.421
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	9.098	453	8.645
Totaal Sport, Cultuur en Recreatie		39.845	7.115	32.730

Bedragen x €1000

		Rekening 2017		
Nr.	Sociaal Domein	Lasten	Baten	Saldo
Taakveld				
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	13.714	1.065	12.649
6.2	Wijkteams	8.640	0	8.640
6.3	Inkomensregelingen	73.297	54.040	19.257
6.4	Begeleide participatie	24.914	83	24.831
6.5	Arbeidsparticipatie	12.123	493	11.630
6.6	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	1.879	254	1.625
6.71	Maatwerkdienstverlening 18+	24.899	78	24.821
6.72	Maatwerkdienstverlening 18-	22.256	1.918	20.338
6.81	Geëscaleerde zorg 18+	45.263	330	44.933
6.82	Geëscaleerde zorg 18-	6.805	53	6.752
Totaal Sociaal Domein		233.790	58.314	175.476

Bedragen x €1000

Rekening 2017				
Nr.	Volksgezondheid en milieu	Lasten	Baten	Saldo
	Taakveld	0	0	0
7.1	Volksgezondheid	4.278	0	4.278
7.2	Riolering	9.791	11.663	-1.872
7.3	Afval	13.213	14.789	-1.576
7.4	Milieubeheer	3.735	131	3.604
7.5	Begraafplaatsen	4.370	3.441	929
	Totaal Volksgezondheid en milieu	35.387	30.024	5.363

Bedragen x €1000

Rekening 2017				
Nr.	VHROSV	Lasten	Baten	Saldo
	Taakveld			
8.1	Ruimtelijke Ordening	-18	1.658	-1.676
8.2	Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	21.978	15.784	6.194
8.3	Wonen en bouwen	7.060	2.525	4.535
	Totaal VHROSV	29.020	19.967	9.053

Onderverdeling van programma's in taakvelden

Bedragen x €1000

Programma Veiligheid		Rekening 2017		
Nr.	Taakveld	Lasten	Baten	Saldo
0.4	Overhead	1.391	0	1.391
1.1	Crisisbeheersing en Brandweer	11.070	0	11.070
1.2	Openbare orde en Veiligheid	5.193	1.051	4.142
		17.654	1.051	16.603
0.10	Mutaties reserves	0	420	-420
		17.654	1.471	16.183

Bedragen x €1000

Leefbaarheid en Stedelijk Beheer		Rekening 2017		
Nr.	Taakveld	Lasten	Baten	Saldo
0.4	Overhead	5.783	0	5.783
0.64	Belastingen overig	1	5.982	-5.981
2.1	Verkeer en vervoer	15.000	2.378	12.622
2.5	Openbaar vervoer	5	0	5
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	7.612	131	7.481
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	163	0	163
6.3	Inkomensregelingen	484	0	484
7.2	Riolering	9.791	11.663	-1.872
7.4	Milieubeheer	177	0	177
		39.016	20.154	18.862
0.10	Mutaties reserves	14.161	8.045	6.116
		53.177	28.199	24.978

Bedragen x €1000

Jeugd en Onderwijs		Rekening 2017		
Nr.	Taakveld	Lasten	Baten	Saldo
0.4	Overhead	969	0	969
4.2	Onderwijshuisvesting	12.536	1.389	11.147
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	13.068	9.079	3.989
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	5.258	617	4.641
6.2	Wijkteams	5.216	0	5.216
6.72	Maatwerkdienstverlening 18-	22.256	0	22.256
6.82	Geëscaleerde zorg 18-	6.805	53	6.752
7.1	Volksgezondheid	3.156	0	3.156
		69.264	11.138	58.126
0.10	Mutaties reserves	8.688	12.745	-4.057
		77.952	23.883	54.069

Bedragen x €1000

Werk en Inkomen		Rekening 2017		
Nr.	Taakveld	Lasten	Baten	Saldo
0.4	Overhead	54	0	54
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	18	0	18
6.3	Inkomensregelingen	71.188	54.040	17.148
6.4	Begeleide participatie	24.769	0	24.769
6.5	Arbeidsparticipatie	11.412	0	11.412
6.71	Maatwerkdienstverlening 18+	5.483	0	5.483
		112.924	54.040	58.884
0.10	Mutaties reserves	0	72	-72
		112.924	54.112	58.812

Bedragen x €1000

Economie, Sport en Cultuur		Rekening 2017		
Nr.	Taakveld	Lasten	Baten	Saldo
0.2	Burgerzaken	10	2	8
0.4	Overhead	7.178	0	7.178
2.1	Verkeer en vervoer	26	0	26
2.3	Recreatieve Havens	139	233	-94
2.4	Economische Havens en waterwegen	1.748	687	1.061
2.5	Openbaar vervoer	50	38	12
3.1	Economische ontwikkeling	810	331	479
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	1.474	120	1.354
3.3	Bedrijfsloket en -regelingen	1.268	678	590
3.4	Economische promotie	3.040	195	2.845
4.1	Openbaar basisonderwijs	234	0	234
4.2	Onderwijshuisvesting	541	484	57
5.1	Sportbeleid en activering	1.813	90	1.723
5.2	Sportaccommodaties	8.775	3.443	5.332
5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurpartic	8.074	859	7.215
5.4	Musea	7.060	2.224	4.836
5.5	Cultureel erfgoed	83	0	83
5.6	Media	3.421	0	3.421
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	1.361	34	1.327
6.4	Begeleide participatie	145	83	62
		47.250	9.501	37.749
0.10	Mutaties reserves	1.347	6.711	-5.364
		48.597	16.212	32.385

Bedragen x €1000

Milieu en Duurzaamheid		Rekening 2017		
Nr.	Taakveld	Lasten	Baten	Saldo
0.4	Overhead	1.906	0	1.906
2.1	Verkeer en vervoer	5	8	-3
2.4	Economische Havens en waterwegen	34	0	34
3.4	Economische promotie	9	0	9
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	1.256	179	1.077
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	58	0	58
6.3	Inkomensregelingen	1.598	0	1.598
7.3	Afval	13.213	14.789	-1.576
7.4	Milieubeheer	3.496	131	3.365
8.1	Ruimtelijke Ordening	671	215	456
		22.246	15.322	6.924
0.10	Mutaties reserves	607	1.811	-1.204
		22.853	17.133	5.720

Bedragen x €1000

Zorg en Ondersteuning		Rekening 2017		
Nr.	Taakveld	Lasten	Baten	Saldo
0.4	Overhead	1.800	0	1.800
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	8.293	201	8.092
6.2	Wijkteams	3.424	0	3.424
6.5	Arbeidsparticipatie	711	493	218
6.6	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	1.623	0	1.623
6.71	Maatwerkdienstverlening 18+	19.416	78	19.338
6.72	Maatwerkdienstverlening 18-	0	1.918	-1.918
6.81	Geëscaleerde zorg 18+	45.263	330	44.933
7.1	Volksgezondheid	1.121	0	1.121
8.3	Wonen en bouwen	968	31	937
		82.619	3.051	79.568
0.10	Mutaties reserves	0	300	-300
		82.619	3.351	79.268

Bedragen x €1000

Verkeer en Vervoer		Rekening 2017		
Nr.	Taakveld	Lasten	Baten	Saldo
0.4	Overhead	2.429	0	2.429
0.63	Parkeerbelasting	754	5.776	-5.022
2.1	Verkeer en vervoer	1.096	91	1.005
2.2	Parkeren	6.485	4.507	1.978
2.5	Openbaar vervoer	1.449	204	1.245
		12.213	10.578	1.635
0.10	Mutaties reserves	1.522	1.369	153
		13.735	11.947	1.788

Bedragen x €1000

Ruimtelijke Ordening en Wonen		Rekening 2017		
Nr.	Taakveld	Lasten	Baten	Saldo
0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	10.847	7.201	3.646
0.4	Overhead	3.320	0	3.320
1.2	Openbare orde en Veiligheid	0	81	-81
2.1	Verkeer en vervoer	-20	-12	-8
2.2	Parkeren	-377	6	-383
2.4	Economische Havens en waterwegen	0	7	-7
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	113	2.794	-2.681
3.4	Economische promotie	54	0	54
4.2	Onderwijshuisvesting	90	-310	400
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	-53	25	-78
5.1	Sportbeleid en activering	0	17	-17
5.2	Sportaccommodaties	0	28	-28
5.4	Musea	971	0	971
5.5	Cultureel erfgoed	549	1	548
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	67	289	-222
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	0	246	-246
7.4	Milieubeheer	62	0	62
7.5	Begraafplaatsen	-129	3	-132
8.1	Ruimtelijke Ordening	-1.655	1.443	-3.098
8.2	Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	21.978	15.784	6.194
8.3	Wonen en bouwen	5.858	2.248	3.610
		41.675	29.851	11.824
0.10	Mutaties reserves	9.392	18.222	-8.830
		51.067	48.073	2.994

Bedragen x €1000

Dienstverlening		Rekening 2017		
Nr.	Taakveld	Lasten	Baten	Saldo
0.2	Burgerzaken	5.326	4.998	328
0.4	Overhead	6.026	0	6.026
2.2	Parkeren	8	8	0
6.3	Inkomensregelingen	4	0	4
7.5	Begraafplaatsen	4.500	3.439	1.061
8.1	Ruimtelijke Ordening	966	0	966
8.3	Wonen en bouwen	13	24	-11
		16.843	8.469	8.374
0.10	Mutaties reserves	681	2.479	-1.798
		17.524	10.948	6.576

Bedragen x €1000

Bestuur en Samenwerking		Rekening 2017		
Nr.	Taakveld	Lasten	Baten	Saldo
0.1	Bestuur	8.273	1.707	6.566
0.2	Burgerzaken	299	79	220
0.4	Overhead	1.097	0	1.097
0.8	Overige baten en lasten	11	11	0
		9.680	1.797	7.883
0.10	Mutaties reserves	0	416	-416
		9.680	2.213	7.467

Algemene Dekkingsmiddelen		Rekening 2017		
Nr.	Taakveld	Lasten	Baten	Saldo
0.4	Overhead	1.570	1.004	566
0.5	Treasury	-10.325	14.328	-24.653
0.61	OZB woningen	210	11.284	-11.074
0.62	OZB- niet woningen	869	11.443	-10.574
0.64	Belastingen overig	59	884	-825
0.7	Alg.uitk.overige uitg.Gemeentefonds	0	259.029	-259.029
0.8	Overige baten en lasten	3.779	4.088	-309
3.3	Bedrijfsloket en -regelingen	0	1	-1
6.3	Inkomensregelingen	23	0	23
6.6	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	256	254	2
8.3	Wonen en bouwen	222	222	0
		-3.337	302.537	-305.874
0.10	Mutaties reserves	14.218	12.837	1.381
		10.881	315.374	-304.493

Bijlage 3: Toelichting op de Staat van Reserves

Voor het financiële overzicht van de reserves, inclusief de verschillen tussen begroot en werkelijk, verwijzen we naar paragraaf 4.3 Balans en toelichting van het hoofdboekwerk Jaarstukken 2017. Enkel afwijkingen boven de € 100.000 worden toegelicht.

100 Algemene Stadsreserve

De storting is € 2.466.000 hoger dan begroot, omdat de definitieve afwikkeling van het jaarrekeningresultaat van 2016 conform besluit ([zie RIS-dossier: 1946164](#)) in de Algemene Reserve is gestort.

110 Algemene reserve Grondbedrijf

De storting is € 2.775.000 hoger, omdat conform BBV meer winst is genomen.

De onttrekking is € 3.788.000 hoger, omdat minder kosten aan de boekwaarde van de grondexploitaties kunnen worden toegerekend en omdat verliesvoorzieningen zijn opgehoogd.

304 Reserve Parkeervoorzieningen

De storting is € 1.182.000 hoger, vooral omdat:

- vacatures gedurende het jaar niet zijn vervuld en personeelslasten uit andere programmabudgetten konden worden gedekt (€ 400.000).
- de parkeerinkomsten zijn gestegen door meer bezoekers, meer parkeeruren en omdat de betalingsbereidheid op straat is gestegen (€ 485.000).
- de lasten van het krediet Steegoversloot niet ineens in 2017 ten laste van de reserve parkeren worden gebracht, maar jaarlijks via de kapitaallasten met de reserve worden verrekend.

307 Reserve resultaten voorgaande dienstjaren

De niet begrote storting van € 2.127.000 betreft het jaarrekeningresultaat 2016 voor resultaatbestemming. Deze reserve wordt jaarlijks gebruikt om de budgetten inzake de (technische) resultaatbestemming, na goedkeuring door de raad, over te hevelen van het oude naar het nieuwe boekjaar. De raad heeft op 28 maart 2017 en [20 juni 2017](#) een besluit genomen over de bestemming van het rekeningresultaat 2016.

309 Reserve afschrijving activa met economisch nut

De storting is € 2.534.000 lager dan begroot, omdat voor de projecten Verkeersstructuurplan, Nieuwe Dordtse Biesbosch, Dordt West en Hofkwartier minder is besteed. De hoogte van de storting in deze reserve is afhankelijk van de hoogte van de investeringen die uit de reserve gedekt worden.

313 Reserve frictiekosten Flexpool

De storting is € 113.000 hoger dan begroot, omdat door uitstroom, herplaatsing en detachering nagenoeg geen frictiekosten zijn gemaakt voor bovenformatief personeel.

314 Bestemmingsreserve Riool

De onttrekking is € 304.000 lager dan begroot, omdat de exploitatie riolering is meegevallen. Oorzaken zijn 1) minder lasten door met name minder beheer/onderhoud aan rioolgemaal door risico gestuurde aanpak, lagere energieprijzen en geen gebruik van stelpost voor (onderzoek naar) kleinschalige aanpassingen aan het rioolstelsel (€ 264.000) en (2) meer baten vanwege niet-begrote vergoedingen voor zowel rioolbeheer in een regio gemeente als het maken/herstellen van rioolaansluitingen (€ 73.000).

315 Bestemmingsreserve afval

De storting en onttrekking zijn circa € 130.000 lager dan begroot, waardoor de reserve per saldo geen verschil laat zien.

332 Reserve onderwijshuisvesting

De storting is € 272.000 hoger dan begroot. De oorzaken van dit verschil op de exploitatie van onderwijshuisvesting zijn toegelicht in de verschillenanalyse van programma 3. Jeugd en Onderwijs.

364 Bestemmingsreserve onderhoudsfonds VGB

De onttrekking is € 180.000 lager dan begroot, omdat de kosten van planmatig onderhoud zijn doorgeschoven naar 2018 door vertraging in de uitvoering van de werkzaamheden 2017.

Reserve Strategische Investeringsen

405 SI-V20 Verkeersstructuurplan Centrum

De onttrekking is € 211.000 lager dan begroot, omdat door werkzaamheden aan kabels en leidingen door derden (onder andere aanleg warmtenet) pas later aan de gemeentelijk werkzaamheden begonnen kon worden. Voor de St. Jorismweg en Groenedijk vangt dit zelfs pas aan na het eerste kwartaal 2018. Er is ook sprake van vertraging van werkzaamheden in de 19^e-eeuwse Schil omdat veel communicatie met bewoners plaatsvindt en rekening gehouden is met inspraak.

411 SI-B10 Hofkwartier

De onttrekking is € 262.000 lager dan begroot, omdat de bestedingen voor project Hofkwartier in 2017 lager zijn uitgevallen. Door een juridische procedure rond de parkeervoorziening Steegoversloot en het oplossen van wateroverlast aan het Augustijnenkamp is de uitvoering Museumstraat doorgeschoven naar boekjaar 2018.

423 SI-W11 Nieuwe Dordtse Biesbosch

De onttrekking is € 218.000 lager dan begroot, omdat de bestedingen voor deelproject Landbouwweg in 2017 lager zijn uitgevallen dan begroot. De afronding van de Landbouwweg schuift door naar volgend boekjaar, omdat Evides nog niet klaar is met het uitvoeren van haar leidingtracé. Daarnaast konden de bestedingen voor deelproject Fietspad worden gedekt vanuit een ontvangen subsidievoorschot van de provincie Zuid-Holland.

432 SI-W20 Dordt West

De onttrekking is € 857.000 lager dan begroot, omdat de bestedingen voor de fysieke deelprojecten in Dordt West zijn vertraagd. Voornaamste reden hiervan is vertraging in de uitvoering van investeringen in de openbare ruimte voor Westervoeg, Tromptuinen en ring Admiraalsplein (zie ook projectblad Dordt West).

447 SI-W20 Toerisme-cofinanciering Waterdriehoek

De storting is € 128.000 hoger in verband met ontvangen bijdragen van derden in de proceskosten.

De onttrekking is € 318.000 lager dan begroot, omdat de uitgaven voor 2017 zijn verrekend met een ontvangen subsidie van de provincie Zuid-Holland.

448 SI-SV01 Leerpark

De onttrekking is € 251.000 lager dan begroot, omdat het aanbrengen van bewegwijzering en voorzieningen is doorgeschoven naar 2018. Daarnaast is het resultaat van de duurzaamheidsfabriek over 2017 minder negatief uitgevallen dan verwacht, door hogere huuropbrengsten en een nieuwe financiering met lagere rentelasten.

460 SI-E01 Westelijke Dordtse Oever

Er is € 464.000 minder aan de reserve SI-WDO onttrokken, omdat de lasten voor project dijkverzwaring Kildijk lager waren en de inkomsten op hetzelfde project hoger. Daarnaast was de begrote onttrekking te hoog omdat een restantkrediet uit 2016 ten onrechte was overgeheveld.

Bijlage 4: Overheveling investeringskredieten

programma	Totaal kredieten 2017	Totaal Realisatie 2017	Restantkredieten per 31-12-2017
Algemene dekkingsmiddelen	119.499	17.402	102.097
Dienstverlening	696.864	490.094	206.770
Economie, Sport & Cultuur	3.022.309	2.197.463	824.846
Jeugd & Onderwijs	189.093	293.840	-104.747
Leefbaarheid en stedelijk beheer	18.651.232	16.218.610	2.432.622
Milieu & Duurzaamheid	7.872.150	7.510.601	361.549
Ruimtelijke Ordening & Wonen	475.713	46.772	428.941
Verkeer & Vervoer	365.000	151.270	213.730
Totaal	31.391.860	26.926.052	4.465.808

Bovenstaand overzicht geeft per programma aan voor welk bedrag aan investeringskredieten wordt overgeheveld van 2017 naar 2018. Deze investeringskredieten worden overgeheveld, omdat het werk nog niet gereed is, of omdat de uitvoering nog moet starten. Een aantal grotere posten met betrekking tot bovenstaand overzicht zijn:

1. Economie, Sport en Cultuur; betreft voornamelijk de overheveling van de restantkredieten voor de sportboulevard (€ 464.000) i.v.m. afwikkeling van de 92-puntenlijst en het restantkrediet t.b.v. de openbare ruimte museumstraat e.o.
2. Leefbaarheid en Stedelijk Beheer; de grootste posten zijn renovatie van de kademuren (€ 270.000), Kunstwerken 2015-2016-2017 (€ 569.000) en de infra in Wielwijk (€ 1.400.000).
3. Algemene Dekkingsmiddelen; de post voor herhuisvesting Kerkeplaat (€ 596.000) en middelen t.b.v. aanpassingen in het huidige stadskantoor (€ 357.000).
4. Ruimtelijke Ordening en Wonen; het restantkrediet voor een zestal panden in beheer van het vastgoedbedrijf wordt overgeheveld.

Het negatieve restantkrediet bij het programma jeugd & onderwijs wordt veroorzaakt door de overheveling van een negatieve post voor ver-/nieuwbouw De Albatros / Fontein in Wielwijk.

Daarnaast valt per 31 december 2017 ongeveer € 0,7 miljoen van de restant investeringskredieten vrij, omdat het werk is afgerond en de projecten financieel worden afgesloten.

1. De grootste vrijval wordt gerealiseerd binnen het programma Leefbaarheid en stedelijk beheer. Er is € 340.000 minder uitgegeven dan begroot aan kunstwerken en er valt € 60.000 vrij op de gereserveerde post voor mechanisatie groenonderhoud. Ook valt er € 44.000 vrij op het project Infra Isaac Sweerstraat in Wielwijk.
2. Binnen het programma Economie, Sport en Cultuur valt er een bedrag van 172.000 vrij; dit wordt voornamelijk veroorzaakt doordat er door het museum minder is uitgegeven dan begroot op de uit 2015 en 2016 stammende restantkredieten voor geluidsdragers, portofoons, bedrijfssoftware en internetapplicaties.

Zie hieronder de vrijval in tabelvorm weergegeven:

Programma	Totaal kredieten 2017	Totaal Realisatie 2017	Restant kredieten per 31-12-2017
Algemene dekkingsmiddelen	985.986	1.015.149	-29.163
Dienstverlening	239.259	193.496	45.763
Economie, Sport & Cultuur	511.154	338.442	172.712
Leefbaarheid en stedelijk beheer	1.721.612	1.268.846	452.766
Ruimtelijke Ordening & Wonen	363.903	276.868	87.035
Totaal	3.821.914	3.092.800	729.114

Bijlage 5: Vereenvoudigde staat van gewaarborgde geldleningen

Naam instelling	Doel van de geldlening	Restantbedrag van de geldlening aan het begin van het dienstjaar	Waarvan door de gemeente geborgd	Bedrag van de in 2017 nieuw gewaarborgde geldleningen	Totaalbedrag van de gewone en buitengewone aflossing 2017	Restant lening eind 2017	Waarvan door de gemeente gewaarborgd
GEMEENSCHAPPELIJKE REGELINGEN (BIJZONDERE BORGSTELLING VANWEGE WETTELIJKE BEPALINGEN) + OVERIGE VERBONDEN PARTIJEN							
HVC Alkmaar (getrapt via GR Gevudo)	Financieringspositie ogv ballotageovereenkomst en besluiten AvA	631.000.000	33.937.618		16.000.000	615.000.000	33.077.077
Coöperatie Ontwikkeling Leerpark U.A.	Ontwikkeling Duurzaamheidsfabriek Leerpark	5.971.575	5.971.575		5.971.575	0	0
Coöperatie Ontwikkeling Leerpark U.A.	Ontwikkeling Duurzaamheidsfabriek Leerpark	1.438.335	1.438.335		1.438.335	0	0
Coöperatie Ontwikkeling Leerpark U.A.	Ontwikkeling Duurzaamheidsfabriek Leerpark	0	0	8.579.388	114.316	8.465.072	8.465.072
		638.409.910	41.347.528	8.579.388	23.524.226	623.465.072	41.542.149
SPORTVERENIGINGEN							
St. CKV Oranje-Wit Hal	Sporthal	171.348	171.348		19.590	151.759	151.759
St. Sporthal De Dijk	Sporthal	472.625	472.625		38.508	434.117	434.117
Chr. korfbalver. Oranje-Wit	Nieuwbouw kantine	5.419	5.419		5.419	0	0
Tafeltennisver. "Dordrecht"	Aankoop houten verplaatsbaar pand	13.613	13.613		2.269	11.344	11.344
Stichting Deltahal	Bouw 3e verenigingshal	379.525	379.525		79.948	299.577	299.577
St. overdekte accommodatie Reeweg	Bouw 4e verenigingshal	1.919.594	1.919.594		93.052	1.826.542	1.826.542
Tafeltennisver. "Dordrecht"	Inrichting nieuw pand	12.252	12.252		1.362	10.890	10.890
Handbalver. Minerva Olympia Combinatie (MOK)	Aanbouw/opknappen accommodatie	33.371	33.371		2.347	31.024	31.024
Chr. korfbalver. Oranje-Wit	Bouw tweede sporthal	804.972	804.972		35.004	769.968	769.968
St. Vorrinklaan	bouw sporthal Deetosnel	3.053.725	3.053.725		76.520	2.977.205	2.977.205
Sportvereniging Oranje Wit	Verbouw accommodatie	90.857	90.857		9.996	80.861	80.861
Honkbal- en softbalclub The Hawks	Renovatie clubgebouw	90.200	90.200		5.400	84.800	84.800
		7.047.501	7.047.501	0	369.415	6.678.086	6.678.086
DIVERSEN							
St. Kunstmin (v/h St. Energiehuis)	Investeringsen	192.225	192.225		104.850	87.375	87.375
		192.225	192.225	0	104.850	87.375	87.375
Totaal garanties met direct kredietrisico		645.649.636	48.587.254	8.579.388	23.998.491	630.230.533	48.307.611
GARANTIES MET INDIRECT KREDIETRISICO (ACHTERVANG)							
ACHTERVANGPOSITIE WSW							
Trivire		431.935.000	431.935.000	5.503.000	0	437.438.000	437.438.000
Woonbron		119.342.000	119.342.000	107.487.000	0	226.829.000	226.829.000
Woonzorg Nederland		2.082.000	2.082.000	0	260.000	1.822.000	1.822.000
Totaal garanties met indirect kredietrisico		553.359.000	553.359.000	112.990.000	260.000	666.089.000	666.089.000
TOTAAL		1.199.008.636	601.946.254	121.569.388	24.258.491	1.296.319.533	714.396.611

Bijlage 6: EMU-saldo

Gemeente Dordrecht		2016	2017	2017	2018
Berekening EMU-saldo					x € 1000
d.d. 03-05-2018		Volgens Rekening 2016	Volgens Begroting 2017	Volgens Rekening 2017	Volgens Begroting 2018
1	Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	2.782-	1.915-	565	53
2	Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	21.121	16.476	18.140	16.896
3	Bruto dotaties aan de post voorzieningen ten laste van de exploitatie	10.444	4.523	6.221	3.270
4	Investerings in (im)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd	17.149	17.854	19.989	30.276
5	Baten uit bijdragen van andere overheden, de Europese Unie en overigen, die niet op de exploitatie zijn verantwoord en niet al in mindering zijn gebracht bij post 4	-	-	-	-
6	Desinvesteringen in (im)materiële vaste activa: Baten uit desinvesteringen in (im)materiële vaste activa (tegen verkoopprijs), voor zover niet op exploitatie verantwoord	-	-	-	-
7	Aankoop van grond en de uitgaven aan bouw-, woonrijp maken e.d. (alleen transacties met derden die niet op de exploitatie staan)	12.427	34.356	11.402	18.270
8	Baten bouwgrondexploitatie: Baten voorzover transacties niet op exploitatie verantwoord	15.850	35.184	11.542	29.963
9	Lasten op balanspost Voorzieningen voorzover deze transacties met derden betreffen	1.860	2.918	2.731	1.749
10	Lasten invm transacties met derden, die niet via de onder post 1 genoemde exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserves (inclusief fondsen en dergelijke) worden gebracht en die nog niet vallen onder één van bovenstaande posten	-	-	-	-
11	Verkoop van effecten: a Gaat u effecten verkopen? (ja/nee) b Zo ja wat is bij verkoop de verwachte boekwinst op de exploitatie?	☐ ja ☒ nee -	☒ ja ☐ nee -	☐ ja ☒ nee -	☐ ja ☒ nee -
Berekend EMU-saldo		13.197	860-	2.345	114-
Referentiewaarde		17.855-	17.855-	17.855-	17.855-
Overschot (+) / tekort (-)		31.052	16.995	20.200	17.741

Bijlage 7: Aanbevelingen rekenkamercommissie

In 2017 heeft de raad besluiten genomen naar aanleiding van de Dordtse rekenkamercommissie-onderzoeken 'Opgavengestuurd ingehuurd?', 'Informatieveiligheid in de gemeente Dordrecht' en 'Onderzoek bestuurskosten'. De verordening Rekenkamercommissie Dordrecht schrijft voor dat het college jaarlijks, bij de jaarstukken, aan de raad rapporteert over de stand van zaken rond de uitvoering van deze raadsbesluiten.

1. Opgavengestuurd ingehuurd?

De heer M.M. van der Kraan (gemeentesecretaris) heeft in de adviescommissie Bestuur en Middelen (december 2017) namens het college een presentatie gehouden over de aanpak met betrekking tot 'opgavengestuurd werken, flexibel organiseren en inhuur'. De commissie steunt deze aanpak, maar wil in de toekomst wel kijken of er mogelijk kaders moeten worden meegegeven aan de inhuur. De commissie heeft besloten dat het onderwerp hiermee voldoende besproken is en heeft het rapport, met in achtneming van de toelichting van het college zoals die in de commissie gegeven en besproken is, als hamerstuk naar de raad gestuurd.

Bij deze jaarrekening wordt, naar aanleiding van het onderzoek 'Opgavengestuurd ingehuurd', uitgebreider gerapporteerd over inhuur. Zie hiervoor paragraaf 3.5 Organisatieontwikkeling en bedrijfsvoering.

2. Informatieveiligheid in de gemeente Dordrecht

Op 31 oktober jongstleden besloot de raad om het college op te dragen alle aanbevelingen uit de rekenkamerbrief Informatieveiligheid over te nemen en hieraan uitvoering te geven. Via een [raadsinformatiebrief](#) is de raad recentelijk geïnformeerd over het plan van aanpak voor de implementatie van dit raadsbesluit. In het plan van aanpak staan de maatregelen die uitgevoerd zullen worden.

3. Bestuurskosten

De raad heeft op 26 september 2017 besloten om het college op te dragen onderstaande aanbeveling over te nemen en hier uitvoering aan te geven, voor zover hier niet al op een andere wijze (zoals in Besluit Begroting en Verantwoording) in is voorzien.

"College: Wees actief transparant in de bestuurskosten. In navolging van meerdere andere gemeenten geven we de raad in overweging om aan te dringen op openbaarmaking van de bestuurskosten, idealiter op persoonsniveau.

Het college heeft naar aanleiding van het raadsbesluit een plan van aanpak opgesteld. Hierin is aangegeven dat voortaan in elk jaarverslag wordt gerapporteerd over bestuurskosten. In bijlage 8 van dit jaarverslag wordt hier invulling aan gegeven.

Bijlage 8: Bestuurskosten

De raad heeft op 26 september 2017 besloten om het college op te dragen om actief transparant te zijn in de bestuurskosten. Het college heeft naar aanleiding van dit besluit een plan van aanpak opgesteld. Hierin is aangegeven dat voortaan in elk jaarverslag wordt gerapporteerd over bestuurskosten en op welke wijze dit gebeurt. Deze bijlage geeft hier invulling aan.

Bestuurskosten zijn kosten die door of namens bestuurders van de gemeente Dordrecht zijn gemaakt, niet zijnde de reguliere bezoldiging. Onderstaande tabel laat zien welke bestuurderskosten in 2017 in totaliteit zijn gemaakt.

Omschrijving	Bedrag
Reis- en verblijfkosten	€ 152.749,32
Representatiekosten	€ 64.512,81
Inhuur specialistische kennis	€ 25.363,20
Deelname congressen	€ 15.698,00
Overige	€ 36.735,00
Totaal	€ 295.058,33

Bijlage 9: Interbestuurlijk Toezicht (IBT)

Rapportage Interbestuurlijk Toezicht 2017

Toezihtsinformatie ten behoeve van de horizontale
verantwoording door het college van B&W aan de raad en
ten behoeve van de verticale verantwoording aan de
provincie resp. ministeries.

Inhoudsopgave

Inleiding	3
Indicatoren provincie	4
Vergelijking met andere gemeenten (verantwoording 2016)	7

Inleiding

Dit is de vijfde rapportage over de uitvoering van wettelijke taken sinds de invoering van de Wet Revitalisering Generiek Toezicht (WRGT) in 2012.

De WRGT zet in op het versterken van de horizontale verantwoording en een afbouw van de verticale toezichtlast. De gemeenteraad is in eerste lijn de instantie die toezicht houdt op de correcte uitvoering van wettelijke taken door het college of door een verbonden partij.

In 2013 heeft de gemeente Dordrecht zich middels het bestuursakkoord met de provincie gecommitteerd om zich aan de raad te verantwoorden over ten minste een bepaalde basisset aan indicatoren. Deze rapportage bestaat uit de verantwoording over 2017 volgens de modelindicatoren die de gemeente Dordrecht in een bestuursakkoord met de provincie heeft afgesproken.

De rapportage geeft een beeld van de prestaties van de gemeente op het gebied van de uitvoering van wettelijke taken. Voorheen verantwoordde het college zich hierover rechtstreeks aan de provincie of het Rijk ('verticaal') maar sinds de WRGT heeft de gemeenteraad primair de toezichthoudende rol ('horizontaal').

De voorgaande jaren werd dit rapport aangevuld met de antwoorden op de modelindicatoren gericht op toezichtsinformatie van www.waarstaatjegemeente.nl. Dit onderdeel is door de beheerder van de website stopgezet. De redenen zijn dat het systeem (de software) niet meer voldoet aan de huidige eisen en dat het gebruik ver is achtergebleven bij de verwachtingen.

Indicatoren provincie

Financiën	Groen / Oranje / Rood	TOELICHTING
Er is structureel en reëel begrotingsevenwicht		De provincie is in haar brief d.d. 22-12-2017 tot de conclusie gekomen dat de structurele lasten van onze begroting worden gedekt door structurele baten. Er is daarmee sprake van een structureel en reëel evenwicht. Enkel in 2018 is het saldo van de structurele lasten versus de structurele baten nadelig.
<i>Is er reden voor extra aandacht?</i>	Nee	

Ruimtelijke ordening	Groen/Oranje/Rood	TOELICHTING
De gemeentelijke bestemmingsplannen zijn aangepast aan de Verordening Ruimte 2014 (artikel 3.4 Verordening Ruimte)		Het bestemmingsplannenbestand is actueel en de provincie is daarbij betrokken. Er zijn geen aanwijzingen dat plannen aan de Verordening Ruimte moeten worden aangepast.
<i>Is er reden voor extra aandacht?</i>	Nee	

Omgevingsrecht	Groen/Oranje/Rood	TOELICHTING
Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving Milieu, Bouwen en Wonen		
Voor vergunningverlening, toezicht en handhaving is tijdig een beleidsplan, een uitvoeringsprogramma en een evaluatie vastgesteld en met de jaarrapportage over de uitvoering bekend gemaakt aan de gemeenteraad. Binnen twee maanden na vaststelling wordt hierover mededeling gedaan aan de provincie Zuid-Holland.		Het jaarprogramma 2017 Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid is in april 2017 en de jaarrapportage 2016 Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid in december 2017 aan de gemeenteraad aangeboden. Beleidsmatig is er niets veranderd in 2017. Het jaarprogramma en de jaarrapportage zijn volgens de toetsingscriteria van de indicator (jaarprogramma vóór 1 februari en jaarrapportage vóór 1 mei) te laat aan de gemeenteraad aangeboden.
<i>Is er reden voor extra aandacht?</i>	Nee	

Monumentenzorg	Groen/Oranje/Rood	TOELICHTING
De gemeente beschikt over een deskundige adviescommissie met betrekking tot de (rijks)monumenten		De gemeente heeft een Welstands- en Monumentencommissie die bestaat uit vijf leden: een bouwhistoricus, een restauratielid, een architectlid, een stedenbouwkundige en een burgerlid.
<i>Is er reden voor extra aandacht?</i>	Nee	

Archief- en informatiebeheer	Groen/Oranje/Rood	TOELICHTING
Het archief- en informatiebeheer van de gemeente zijn op orde		Door de vertraging van de uitrol van het Klant-Zaak-Archief-systeem, wordt in 2018 een besluit genomen over het vervolgtraject waarbij ingezet wordt op een volledige invoering in 2018. Het verslag van de gemeentearchivaris over het archief- en informatiebeheer 2017 is in concept en wordt naar verwachting medio mei 2018 naar het college van B&W verzonden.
Is er reden voor extra aandacht?	Nee	

Huisvesting Vergunninghouders	Groen/Oranje/Rood	TOELICHTING
De gemeente heeft volledig en tijdig voldaan aan de halfjaartaakstelling en er is geen achterstand		Gevraagde informatie
		Stand van zaken
		Voorsprong/achterstand per 1 januari van het verantwoordingsjaar
		22
		Fase interventieladder op 1 januari
		Taakstelling is gerealiseerd
		Taakstelling eerste halfjaar van het verantwoordingsjaar
		90
		In het eerste halfjaar gehuisveste vergunninghouders
		124
		Voorsprong/achterstand per 1 juli van het verantwoordingsjaar
		56
		Fase interventieladder op 1 juli
		Taakstelling is gerealiseerd
		Taakstelling tweede halfjaar van het verantwoordingsjaar
		69
		In het tweede halfjaar gehuisveste vergunninghouders
		42
		Voorsprong/achterstand per 31 december van het verantwoordingsjaar
		29
		Fase interventieladder op 31 december
		Taakstelling is gerealiseerd
		eventuele toelichting
		Uit 2016 zijn 19 extra vergunninghouders meegenomen voor 2017
Is er reden voor extra aandacht?	Nee	

Vergelijking met andere gemeenten (verantwoording 2016)

Toezichtsdomein:	Financiën	Ruimtelijke Ordening	Omgevingsrecht	Monumentenzorg	Informatie- en archiefbeheer	Huisvesting vergunninghouders
	Er is structureel en reëel begrotingsevenwicht	De gemeente voldoet aan de in de Wet Ruimtelijke Ordening opgenomen verplichtingen inzake bestemmingsplannen, beheersverordeningen en structuurvisies	De gemeente beschikt over een vastgestelde Verordening vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH)	De gemeente beschikt over een deskundige adviescommissie met betrekking tot de (rijks)monumenten	Het informatie- en archiefbeheer zijn op orde	Er is volledig en tijdig voldaan aan de halfjaartaakstelling en er is geen achterstand
Gemeente:						
Alblasserdam						
Albrandswaard						
Alphen aan den Rijn						
Barendrecht						
Binnenmaas						
Bodegraven-Reeuwijk						
Brielle						
Capelle aan den IJssel						
Cromstrijen						
Delft						
Den Haag						
Dordrecht						
Giessenlanden						
Goeree-Oerflakkee						
Gorinchem						
Gouda						
Hardinxveld-Giessendam						
Hellevoetsluis						
Hendrik-Ido-Ambacht						
Hillegom						
Kaag en Braassem						
Katwijk						
Korendijk						
Kimpen aan den IJssel						
Krimpenwaard						
Lansingerland						
Leerdam						
Leiden						
Leiderdorp						
Leidschendam-Voorburg						
Lisse						
Maassluis						
Midden-Delfland						
Molenwaard						
Nieuwkoop						
Nissewaard						
Noordwijk						
Noordwijkerhout						
Oegstgeest						
Oud-Beijerland						
Papendrecht						
Pijnacker-Nootdorp						
Rodderkerk						
Rijswijk						
Rotterdam						
Schiedam						
Sliedrecht						
Strijen						
Teylingen						
Vlaardingen						
Voorschoten						
Waddinxveen						
Wassenaar						
Westland						
Westvoorne						
Zederik						
Zoetermeer						
Zoeterwoude						
Zuidplas						
Zwijndrecht						

Bron: Rapportage Interbestuurlijk Toezicht - Resultaten van het interbestuurlijk toezicht door de provincie op 60 Zuid-Hollandse gemeenten, 31 oktober 2017, Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland

Bijlage 10: Beleidsindicatoren

Met de basisset beleidsindicatoren van de VNG ziet iedere gemeente in Nederland hoe ze ervoor staan. De set omvat 39 indicatoren, verdeeld over acht taakvelden. Met de tabel laten we, het Onderzoekcentrum Drechtsteden, zien hoe Dordrecht er begin 2018 voorstaat ten opzichte van vijf referentiegemeenten. In de toelichting geven we aan wat er met de indicatoren wordt bedoeld en plaatsen we enkele kanttekeningen.

1 Tabel met basisset

indicator – eenheid	jaar	Dordrecht 2018	Dordrecht 2017	Alkmaar	Breda	Delft	Haarlem	Leiden
bestuur en ondersteuning*								
Formatie - FTE's per 1.000 inwoners (FTE)	2018	5,4	5,6	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.
Bezetting - FTE's per 1.000 inwoners (FTE)	2017	5,4	5,5	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.
Apparaatskosten - kosten per inwoner (€)	2018	655,2	627,3	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.
Externe inhuur - begroot bedrag (€ mln.)	2018	3,4	2,0	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.
Externe inhuur - kosten als % totale lasten (%)	2018	6,6	3,9	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.
Overhead - % van de totale lasten (%)	2018	5,7	7,4	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.
veiligheid								
verwijzingen Halt - per 10.000 inwoners 12-17 jaar	2014	247,1	247,1	169,6	156,7	198,8	158,7	245,5
hardekern jongeren - per 1.000 inwoners 12-24 jaar	2014	2,2	2,2	1,2	0,3	1,4	0,8	1,3
jongeren met delict voor rechter- % van 12-21 jaar	2015	2,0	3,4	1,7	1,2	1,3	2,0	1,3
winkeldiefstal - per 1.000 inwoners	2016	3,1	3,5	3,5	3,3	2,2	3,5	3,3
gewelddsmisdrijven - per 1.000 inwoners	2016	7,0	7,3	6,0	7,6	5,1	4,9	5,8
diefstal uit woning - per 1.000 inwoners	2016	2,2	2,5	4,1	3,5	4,8	2,9	1,9
vernietiging en beschadiging - per 1.000 inwoners	2016	6,9	9,5	8,2	6,6	5,6	7,1	5,5
verkeer en vervoer								
verkeersongevallen met een motorvoertuig - %	2015	9,0	7,0	13,0	5,0	7,0	8,0	7,0
overige vervoersongevallen met gewonde fietser - %	2015	9,0	9,0	10,0	8,0	11,0	10,0	12,0
economie								
functiemenging - %	2016	50,2	47,4	53,5	54,9	51,6	47,2	55,3
banen - per 1.000 inwoners 15-64 jaar	2016	705,8	628,3	804,0	821,4	717,5	623,9	773,4
vestigingen - per 1.000 inwoners 15-64 jaar	2014	104,8	104,8	121,1	129,5	97,3	137,2	98,0
onderwijs								
absoluut verzuim - per 1.000 leerlingen	2016	1,3	3,0	1,3	5,5	2,2	0,1	4,1
relatief verzuim - per 1.000 leerlingen	2016	35,6	52,0	34,1	32,5	46,7	22,5	9,8
voortijdige schoolverlaters - %	2014	2,5	2,5	2,1	2,4	2,8	2,1	2,8
sport, cultuur, recreatie								
niet-sporters - %	2014	51,8	51,8	48,9	47,5	49,1	49,1	47,3
sociaal domein								
kinderen in uitkeringsgezin - %	2015	8,7	7,2	5,7	6,9	10,8	5,4	8,3
netto arbeidsparticipatie - %	2016	63,2	62,4	66,8	67,3	63,1	68,8	66,1
werkloze jongeren - %	2015	1,2	1,3	1,6	1,5	1,1	1,4	1,0
personen met bijstandsuitkeringen - per 10.000 inwoners 18+	2017	55,6	54,8	38,2	43,7	49,0	37,5	45,4
lopende re-integratievoorzieningen - per 10.000 inw. 15-64 jr	2017	24,7	19,3	16,5	33,6	33,0	n.b.	19,9
jongeren met jeugdhulp - %	2017	9,9	11,7	7,3	7,0	9,7	6,4	11,5
jongeren met jeugdbescherming - %	2016	1,4	1,6	1,1	1,0	1,4	0,9	0,9
jongeren met jeugdreclassering - %	2017	0,6	0,6	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
cliënten met een maatwerkarrangement - per 1.000 inwoners	2017	39,0	42,0	55,0	75,0	66,0	60,0	56,0

indicator – eenheid	jaar	Dordrecht 2018	Dordrecht 2017	Alkmaar	Breda	Delft	Haarlem	Leiden
volksgezondheid en milieu								
huishoudelijk restafval - kg per inwoner	2015	229,0	228,0	n..b.	180,0	n.b.	268,0	249,0
hernieuwbare elektriciteit - %	2016	82,0	18,3	90,0	3,0	0,0	1,0	0,0
volkshuisvesting, RO en stedelijke vernieuwing								
WOZ-waarde woningen (gemiddelde) - x €1.000	2017	162,0	158,0	189,0	235,0	184,0	250,0	218,0
nieuwbouw - per 1.000 woningen	2015	3,7	2,8	5,4	3,6	5,4	1,7	21,6
demografische druk (groen en grijs) - %	2017	53,0	52,5	52,0	51,0	39,0	51,0	39,0
woonlasten éénpersoonshuishouden - €	2017	649,0	644,0	473,0	650,0	721,0	634,0	572,0
woonlasten meerpersoonshuishouden - €	2017	649,0	644,0	572,0	750,0	845,0	743,0	760,0

2 Toelichting per indicator

indicator	definitie	kanttekening OCD
veiligheid		
verwijzingen Halt	Het aantal verwijzingen naar Halt, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 12-17 jaar. Jongeren komen bij Halt terecht omdat ze een grens hebben overschreden. Ze hebben bijvoorbeeld een afvalbak vernield, gespijgeld of een winkeldiefstal gepleegd	aantal verwijzingen kan ook weerspiegelen hoe actief er op wordt ingezet
hardekern jongeren	Het aantal jongeren in de leeftijd van 12-24 jaar die een ernstig strafbaar feit hebben gepleegd en al eerder met politie en justitie in aanraking kwamen	
jongeren met delict voor rechter	Het percentage jongeren (12-21 jaar) dat met een delict voor de rechter is verschenen	
winkeldiefstal	Het aantal winkeldiefstallen per 1.000 inwoners	
gewelddsmisdrijven	Het aantal gewelddsmisdrijven, per 1.000 inwoners. Voorbeelden van gewelddsmisdrijven zijn seksuele misdrijven, levensdelicten zoals moord en doodslag en dood en lichamelijk letsel door schuld (bedreiging, mishandeling, etc.)	
diefstal uit woning	Het aantal diefstallen uit woningen, per 1.000 inwoners	
vernieling en beschadiging	Het aantal vernielingen en beschadigingen, per 1.000 inwoners	
verkeer en vervoer		
verkeersongevallen met een motorvoertuig	als aandeel van het totaal aantal ongevallen die leiden tot ziekenhuisopnamen	
overige vervoersongevallen met gewonde fietser	als aandeel van het totaal aantal ongevallen die leiden tot ziekenhuisopnamen	
economie		
functiemenging	De functiemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen	streven kan zijn om werken en wonen zoveel mogelijk in balans te hebben, en dus zo dicht mogelijk bij de 50% uit te komen
banen	Het aantal banen, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar. Gaat om personen die minimaal 1 uur per week betaalde activiteiten verrichten op of vanuit een vestiging: meewerkende eigenaar (directie, bedrijfsleider), meewerkend gezinslid, zelfstandige beroepsbeoefenaar en/of werknemer (inclusief uitzendkrachten)	op basis van een enquête, dus uitkomst omgeven door nauwkeurigheidsmarges
vestigingen	Elke afzonderlijk gelegen ruimte, terrein of complex van ruimten of terreinen, benut door een bedrijf voor uitoefening van de activiteiten. Ieder bedrijf bestaat uit tenminste één vestiging. Meerdere locaties van een bedrijf binnen één postcodegebied worden als één vestiging beschouwd	
bruto gemeentelijk product	Bruto gemeentelijk product (BGP) is het product van de toegevoegde waarde per baan en het aantal banen in een gemeente. De verhoudingswaarde tussen verwacht BGP en gemeten BGP geeft aan of er boven verwachting (<100) of beneden verwachting (>100) wordt gepresteerd	modelmatige doorberekeningen uit vragenlijsten. Vanuit het OCD hebben we twijfels bij wat de indicator toevoegt aan de basisset
onderwijs		
absoluut verzuim	Het aantal leerplichtigen dat niet staat ingeschreven op een school	
relatief verzuim	Het aantal leerplichtigen dat wel staat ingeschreven op een school, maar ongeoorloofd afwezig is (te laat, luxe verzuim, te laat terug van vakantie of signaalverzuim)	
voortijdige schoolverlaters	Het aandeel leerlingen (12 - 23 jaar) dat voortijdig, dus zonder startkwalificatie, het onderwijs verlaat.	
sport, cultuur, recreatie		
niet-sporters	Het percentage inwoners dat niet sport ten opzichte van het totaal aantal inwoners	enquêtegegevens, dus omgeven door nauwkeurigheidsmarges

indicator	definitie	kanttekening OCD
sociaal domein		
kinderen in uitkeringsgezin	Kinderen tot 18 jaar die leven in een gezin dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen	
netto arbeidsparticipatie	Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de bevolking	op basis van de CBS enquête 'Beroepsbevolking', dus omgeven door nauwkeurigheidsmarges
achterstandsl leerlingen	Het percentage leerlingen (4-12 jaar) in het primair onderwijs dat kans heeft op een leerachterstand op basis van het opleidingsniveau van de ouders	bepaald door opleidingsniveau van ouders/verzorgers waardoor het maar langzaam verandert
werkloze jongeren	Het percentage werkloze jongeren (16-22 jaar)	
personen met bijstandsuitkeringen	Het aantal personen met een bijstandsuitkering op grond van de Participatiewet	
lopende re-integratievoorzieningen	Voorzieningen die door een gemeente worden ingezet nadat de gemeente heeft vastgesteld dat een cliënt een belemmering heeft die directe arbeidsinschakeling bemoeilijkt (er is een afstand tot de arbeidsmarkt). De voorziening is erop gericht de afstand tot de arbeidsmarkt van een cliënt te verkleinen, waarbij het doel op de lange termijn altijd arbeidsinschakeling is.	het zou beter zijn om deze indicator te corrigeren voor de omvang van de doelgroep. Streven is immers: zorgen dat iedereen die een voorziening nodig heeft, deze ook krijgt
jongeren met jeugdhulp	Hulp en zorg aan jongeren en hun ouders bij psychische, psychosociale en of gedragsproblemen, een verstandelijke beperking van de jongere, of opvoedingsproblemen van de ouders	voor deze drie indicatoren kan ook gelden: hoe hoger, hoe beter. Dat kan als je redeneert vanuit de gedachte: iedere jongere met behoefte aan hulp of bescherming ook daadwerkelijk helpen
jongeren met jeugdbescherming	Jeugdbescherming is een maatregel die de rechter dwingend oplegt. Dat gebeurt als een gezonde en veilige ontwikkeling van een kind of jeugdige wordt bedreigd en vrijwillige hulp niet of niet voldoende helpt. Een kind of jongere wordt dan 'onder toezicht gesteld' of 'onder voogdij geplaatst'	
jongeren met jeugdreclassering	Jeugdreclassering is een combinatie van begeleiding en controle voor jongeren vanaf 12 jaar die voor hun 18e verjaardag met de politie in aanraking zijn geweest en een proces-verbaal hebben gekregen. Indien de persoonlijkheid van de dader of de omstandigheden waaronder het misdrijf is begaan daartoe aanleiding geven, bijvoorbeeld bij jongvolwassenen met een verstandelijke beperking, kan het jeugdstrafrecht eveneens worden toegepast op jongvolwassenen in de leeftijd 18 tot en met 22 jaar.	
cliënten met een maatwerkarrangement	Een maatwerkarrangement is een vorm van specialistische ondersteuning binnen het kader van de Wmo. Voor de Wmo gegevens geldt dat het referentiegemiddelde gebaseerd is op 137 deelnemende gemeenten	idealiter geeft deze indicator weer of de cliënten die een arrangement nodig hebben, deze ook krijgen. Maar van drie gemeenten gegevens beschikbaar. Gegeven van 2 ^e helft van 2015.
volksgezondheid en milieu		
huishoudelijk restafval	Door of in opdracht van de gemeente bij huishoudens ingezameld afval (inclusief door scholen, verenigingen en liefdadigheidsorganisaties ingezameld textiel, oud papier en karton). Omdat het afval van kleine winkels en dergelijk vaak tegelijk met het afval van huishoudens wordt ingezameld, zal een (klein) deel niet afkomstig zijn van huishoudens	op basis van een schriftelijke vragenlijst onder alle Nederlandse gemeenten. Ruim 90 procent retourneert een bruikbare vragenlijst
hernieuwbare elektriciteit	Hernieuwbare elektriciteit is elektriciteit die is opgewekt uit wind, waterkracht, zon of biomassa. Het gaat hier om het gebruik	vanwege de verschillen in scores zetten we vraagtekens bij de juistheid ervan
volkshuisvesting, RO en stedelijke vernieuwing		
WOZ-waarde woningen	De gemiddelde WOZ waarde van woningen (koop en huur)	
nieuwbouw	Het aantal nieuwbouwwoningen, per 1.000 woningen	
demografische druk	De som van het aantal personen van 0 tot 15 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 15 tot 65 jaar (niet werkende bevolking/werkende bevolking)	
woonlasten éénpersoonshuishouden	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een éénpersoonshuisoude betaalt aan woonlasten (onroerendzaakbelasting, afvalstoffenheffing en rioolheffing)	
woonlasten meerpersoonshuishouden	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een éénpersoonshuisoude betaalt aan woonlasten (onroerendzaakbelasting, afvalstoffenheffing en rioolheffing)	